

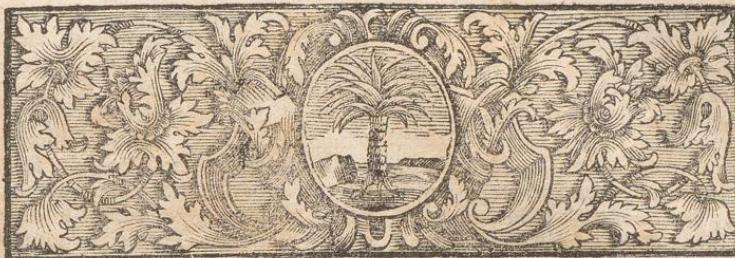
**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Vicesimus Quintus, Demonstrans adversus
Judæos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER VICESIMUS QUINTUS,

Demonstrans adversus Iudeos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

IVE illam Theologie partem spe-
ctemus, quæ virtutum, humano-
rumque Officiorum tradit insti-
tutiones, & in
qua per exiguae
ingenii mei vires exercendo quicun-
conscripti Operis hujus volumen; sive
inspiciamus partes Scientiæ, atque sa-
pientiæ nobiliores, in quibus illustrandis,
vindicandisque versatur præcipuum stu-
dium clarissimorum Theologorum: nul-
la res est propter argumenti dignitatem,
amplitudinem, atque utilitatem præstan-
tior, nulla proinde, in quam intendere
magis debeamus assiduum meditationem,
mentisque conatus, quam redemptio-
nis nostræ mirabilis Oeconomia, &
divinae Incarnationis altissimum, sacratissi-
mumque mysterium. Quid enim nobis
ad formandos mores, ad vitam instituen-
dam, ad singularum virtutum percipi-
endam normam, ac perfectionem pos-
test majoris esse adjumenti, quam divi-
num reparandi homines consilium, Dei
erga nos charitas ineffabilis, æterni Ver-
bi ex Virgine conceptio & nativitas, san-
ctissima cum hominibus conversatio,
exinanitio & obedientia usque ad mor-
tem crucis, glorioſa ad perennem vi-
tam resurrecio, & assumptæ in consor-
tium divinitatis naturæ humanæ ad Ma-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

jestatis dexteram exaltatio? In his qui-
dem apparet primum charitatis ordo,
in quo diximus omnem sitam esse vir-
tutem; quoniam in Christi *Incarnatione*
demonstratum est homini, quem ipse
locum teneat in rebus à Deo conditis,
dum ita Deo conjungi potuit humana
natura, ut ex duabus substantiis fieret
una persona: commonstratumque quo-
modo deceptores spiritus nequeant eo
titulo, quod carent corpore, se nobis
præponere, atque suadere, ut ipsis,
tanquam immortalibus diis cultum exhi-
beamus, dum in carne mortali nasci
dignatus est ipse Deus. Deinde gratia
virtutum effectrix, & quæ nullis præce-
dentiibus meritis rependitur, in ipso ho-
mene Christo summopere commenda-
tur; quia nec ipse, ut tanta unitate Deo
vero conjunctus una cum illo persona,
& naturalis Dei filius fieret, ullis est
præcedentiibus meritis assecutus, recte
propterea ab Augustino, appellatus præ-
clarissimum lumen prædestinationis &
gratiae. Præterea superbia hominis, quæ
maximo impedimento est, ne rationalis
animus Deo inhæreat, & ne sceleribus
inquinatus atque depresso surgat ad
penitentiam, per Incarnationi Verbi humi-
litatem redargitur, & sanatur, anima-
vertens quam longe recesserit à Deo, &
quam affici debat medicinali dolore,
quando tali Mediatore indiguit, atque
is ad peccatorum nostrorum expiatio-

nem subiit teterimum crudelissimumque supplicium. In hoc autem perferendo factus obediens Patri usque ad mortem, etiam magnum obedientia præbuit nobis exemplum: ejusdemque obedientia præmium ubinam, quæso, melius ostendi potest, quam in tanti Medicatoris carne, quæ ad vitam resurrexit aeternam, & in augustinissimo, sanctissimoque Ipsiis nomine, in quo omne flectitur genu, cœlestium, terrestrium, & inferorum? Valde itaque affinis est præcedentis voluminis lucubrationibus hæc de Verbo facto homine pertractatio, qua edocemur præceptiones, adjumenta, exemplum, & retributionem virtutis. Atque his accedit tanta argumenta hujus dignitas & præstantia, ut istud pre cæteris trahat contemplantium mentes in omnes divitias plenitudinis intellectus, scribente ad Colossenses Apostolo, latere in Mysterio Christi Jesu thesauros omnes sapientia & scientia. Enim vero scientiam in iis, quæ Verbum caro factum temporaliter & localiter egit ac pertulit, sapientiam in iis, quæ sine tempore ipsi Verbo immortali, aeterno, & ubique toti convenient, bene sapienterque Augustinus in tertiodecimo libro de Trinitate distinguit. Revera neque in rebus, quæ temporaliter fiunt, potest aliquid mirabilius excogitari, quam partus Virginis, Conditoris universorum nativitas temporalis, mors quam pertulit Author vitae, ac tanto pretio soluta filiorum Adæ captivitas: neque in sempiter-

nis divinisque aliquid difficultius inquiri, quam persistens in humilitate Virginis partus gloria antique nativatis, in corporis circumscriptione divinitatis imminens, in carnis infirmitate potestas omnipotentia: ita nimur differentes de Christo acquirunt scientia & sapientia thesauros, dum versantur in humana rerum divinarumque contemplatione. Id vero, ut nos majori cum voluptate assequamur, extra Scholarum fines per spatia Scripturarum sanctorum, per loca Patrum, historiorum, nec non impie dogmatizantium hæreticorum excurrentes curabimus divina intueri mysteria, fidem Orthodoxam exponere, hæreses profigare, & magnum opus recolere perfectæ Reparationis. At cum Judæis adhuc ducem suum præstolantibus videamur annuntiare scandalum, Gentibus autem ignorantibus mysteria Crucis prædicare studitiam; cumque in qualibet disputatione primum in questionem veniat rei de qua agitur, veritas & extantia: institui priori hoc libro ipsorum Judæorum pervicaciam retundere, & gentium refutare perfidiam, demonstrans invictis argumentationibus advenisse juxta Prophetarum oracula prænuntiatum humani generis Redemptorem, & hunc esse eundem Dominum Jesum Christum: in cuius Nominis, ut minimus filius Isai adversus Goliath, minimus & ego Augustini discipulus contra veritatis hostes certabo.

C A P U T I.

Demonstratur ex Vaticinio Jacob Genes. XLIX. v. 10.
venisse Messiam in lege promissum.

S U M M A R I U M.

1. Variae DD. opiniones, cur sceptrum de Juda dudum ante Christum non defecerit.

I. **A** RDUAM principio hujus libri prævinciam sucipio, Propheticum de Christo vaticinum omnium celeberrimum explicandi, & ad veram plenissimamque reducendi intelligentiam. Illud namque primum pervicaces Hebrei interpretamentis compluribus tentarunt excutere, postmodum Christiani ipsi implexas in instituendo disputationes obscurissimum reddiderunt. Animadversentes enim sceptrum à domo Juda per longa temporum intervalla defecisse, prælertim tempore Babylonicae captivi-

2. usque ad 10. Affertur vaticinum, & explicatur. 10. Propositio cum sua probatione.

tatis, & imperium tenentibus Hasmonæis, mirum est in quot opiniones deflexerint, ut probe tuentur facto prophetiam coherere. Quidam ideo de Juda sceptrum non defecisse propugnant, quod licet Hasmonæi paterno genere pertinerent ad tribum Levi, materno tamen essent ex Tribu Juda prognati: quas duas tribus Sacerdotalem, & regiam, id est, Tribum Levi, & Tribum Juda fuisse conjunctas liquet ex matrimonio Aaron, qui uxorem duxit filiam Aminadab, & ex Jojada, qui in matrimonium sibi

sibi copulavit filiam regis Joram. Hanc sententiam post Origenem tenuere complures, etiam Lyranus, Tostatus, & Dionysius Carthusianus. Ut facilius nodum hunc solverent Genebrardus & Baropius affirmarunt Machabæos ex Iuda etiam paterno genere ortos, nonnullis Scripturæ verbis proculdubio decepti. At alii opinantes faciliori negotio difficultatem omnem posse expediri, si Judæ nomen ob singularem prærogativam ad universam Hebræorum gentem extendatur, conati sunt propugnare nunquam nisi Herodis tempore ablatum sceptrum de Iuda; quod tenuerunt Justinus, Eusebius, Diodorus Tarsensis, Casaubonus, Perierius, & alii; qui diversam tam rationem explicandi propheticum vaticinium adinvenere. Alii quippe causam proferunt, quod Tribus Iuda ceteris fuerit gloria, & dignitate præstantior; alii, quod ceteris tribibus nomen dederit; alii, quod in Tribu Iuda solium, sceptrumque perstiterit, etiæ persona regia non semper ex eadem Tribu duxerit genus suum. Denique permulti Tribum Iuda singulari prærogativa distinctam agnoscunt, sed non ita, ut Rector ac Princeps Judaici populi ex femore Judæ prodierit; sed, vel quia Tribus illa semper jus habuit ad regnum cum temporale, tum æternum instaurandum à Christo, ut docuerunt Cajetanus, & Daniel Huetius: vel quia ipsa Tribus Iuda sponte Machabæis, quasi loco depositi Imperium contulit, ut inquit Melchior Canus: vel quia Principes regnaturi, etiæ externo sanguine procreati, priusquam regni insignia caperent, in tribum Iuda adlecti erant, & jure hereditatis, honore germinis, atque civitate donati, ut arbitratur Petavius: vel demum, quia sola tribus Iuda fuit regno destinata, sola post captivitatem integræ perseveravit, & de hac tribu erat major pars populi Regi Judæorum obtemperantis; in eadem tribu sedes Regni, Thronus, Magistratus, ac forma civilis regimini, ita ut necessarium non sit ad demonstrandum sceptri Judaici in una Tribu Iuda persistentiam, quod semper Moderator ac Princeps fuerint ex semine Judæ, sed sufficiat si una ex his conditionibus ad Messiam usque in ipsa Tribu perstiterit.

Quamquam vero hæc omnia à suis Auctoribus magna cum eruditione defendi videntur, unum est obvium, ac planissimum quod possunt Judæ pugnaciter contendere, promitti à Jacobo Legislatorem ac Ducem ex femore Iude: quibus verbis & ego certissimum puto designari, non regionem, non thronum,

non adlectum ex aliis tribibus Magistrum, sed virum aliquem Principem, & Jusdicenteum vera & propria generatione ex lumbi Judæ progenitum. Quod verissimum esse paulo infra commonstrobo. Si ergo longe ante Jesum Nazarenum Personæ hæc principatum tenens defecerit, poterunt Hebræi affirmare, etiam longe ante Christum Jacobi vaticinium fuisse completum; quandoquidem Machabæi, etiamsi dicantur de Tribu Iuda ob genus maternum, si non sunt quoque ob paternum, nequeunt appellari de femore; & multo minus id competere potest aut Civitati, aut Throno, aut formæ Regiminis, aut Magistratibus ex omni Tribu conflatis: cum apertissima linguae sanctæ expressione *Dux de femore* aliquam individuam personam principantem, & jus dicentem profectam carnali generatione ex lumbis Judæ, & nihil aliud designet. Hanc vero personam cum in serie plurimorum Regum viri Eruditæ minime invenerint, varia opinione superius expositas promulgarunt quibus singulis cum non assentiantur Catholicæ, frustra conabimur, ut subscriptant Judæ. Postquam ergo literalem Prophetæ sensum tradidero, demonstrabo ex ipsis Hebraicis monumentis, nunquam à Davide ad Christum defuisse Principem aliquem ex femore Judæ prognatum, qui iudicia exercebat, leges ferret, & sceptri teneret auctoritatem. Diluam postea innumeræ Hebraicæ cavillationes, & illorum quoque Catholicorum, à quibus recedo, argumentationibus satisfaciem.

VATICINUM JACOB AFFERTUR ET EXPLICATUR.

Vaticinium itaque his verbis continetur: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Affertur va-*

Dux de femore ejus, donec veniat qui

mittendus est, & ipso erit expectatio gen-

tium. Ita Vulgata. Hebraica autem

lectio habet: *כִּי בָא שִׁלְהָ וְלוֹ*

וְמִירֹרָה וּמִחְקָקָה מִבֵּין רַנְיוֹן יְהִרְחָת עַמִּים: לֹא יָכֹר שְׁבָט

Non

recedet virga de Iuda, & Legislator de

inter pedes ejus, usquequo veniat Silo,

& illi congregatio populorum.

Particula *שְׁבָט* *Scvet* vel significat *3.*

sceptrum, & regiam auctoritatem, ut Explicatur

Ps. XLIV. *שְׁבָט מֶלֶכְתְּךָ Virga re-*

gni tui. Item Num. XXIV. 17. & Ezech.

XXI. 13. Vel significat Tribum, ut Ju-

dicum

dicum XVIII. 19. & Isaiae XIX. 13. Ea enim vox **שָׁבֵת** proprie significat baculum, ideoque vel accipitur per metonymiam signi pro indicio regiae potestatis, & idem est ac sceptrum, vel per metaphoram pro stirpe a primo parente derivata, ut baculus germinat e radice, & idem est ac progenies vel tribus. Castigationem, & virgam tribulationis hoc loco significare contendunt Rabbinorum nonnulli. Verum apertissime revincuntur. I. Ipsorum Hebræorum testimonio: omnes enim veteres Rabbini, ipsumque Talmud Scevet pro Virga Dominationis accepere. II. Chaldaeus pro **שָׁבֵת** legit, **עַבְרֶשׁ שָׁלֹטֵן**: faciens potestatem,

III. Nullibi particula illa Scevet, si solitaria sit, & absque adjuncto epitheto, afflictionem imperiumque tyrannicum sonat; sed tantum ubi ponitur cum adjuncto exprimente furorem, & indignationem, ut Psal. 11. 9. & Isaiae x. 5. IV. Cum illa particula conjungitur in cap. xix. Gen. altera demonstrans, ut mox dicam, Legislatorem, & quidem natum ex timore, ut nequeat intelligi Dominator exterus, & Tyrannus. V. Quæcumque Judæ promittuntur faustissima sunt, laus fratrum, victoria inimicorum, agrorum fertilitas, vindemiarum ubertas: perperam ergo fingitur infaustum aliquid prænuntiari. VI. A Davide ad Sediçiam, atque post solutam captivitatem usque ad Herodem non fuerunt Judæi sub virga tyrannici dominatus: ideoque non prædixerat Jacob perseveraturam usque ad Christum illorum servitutem & vexationem. Non ergo virgam tyrannici imperii, sed sceptrum, atque proprii Principis regimen particula illa **שָׁבֵת** demonstrat. Quod si eamdem particulam accipias pro ipsa Tribu, ita ut sensus sit, tribum Judam usque ad adventum Messiae nunquam ablatum iri, quemadmodum contigit cæteris in longinquas regiones asportatis; infertur apertissime Messiam venisse, cum jam ipsa tribus Juda patria, penatusque reliktis dispersa, & ejecta experiatur miserabile ac diuturnum exilium.

4. Sequitur in Prophetico Oraculo Hebraica vox **מָדָקִים** Latine **Dux** & **vocula Dux**.

Græce *ἱγείενος*. Auctore R. Kimchi significat *Dominateorem*, qui legem sanctit, & exercet judicia. Juxta Rab. Sa-lom. *Magnum Principem leges præscri-bentem*. Per Onckelon *Sapram*, id est, *Scribarum Magistrum*, vel *Doctorem*. Nequit hæc interpretatio in dubium ver-

ti. I. Ob communem Sapientum consensionem. II. Ob radicalem **מָדָקִים**, unde participium illud fluit, quæ idem est, ac *determinare*, & *præscribere*, unde à Græcis vertitur, *ὑφειλέω*, *διαγράφειν*, *διατύπτειν*, *describere*, & *ordinare*. III. Ex apertissimo Scripturæ contextu, videlicet *Judicium* v. 15, ubi **מָדָקִים** *Mechoke-kim*, *Duces*, appellantur *Scribæ Issachar*, Quare apertissimus Prophetiæ sensus est, permanfur semper in familia, ac progenie Judæ Legislatorem ac principem, sive amplissima præditum auctoritate, qualem habent absoluti Monarchæ, ac Reges, sed quam minime hæc Prophætia in Tribu Juda diuturnam fore promittit; sive Dominatorem virgam tenentem, & civilem potestatem judicia etiam capitalia exercendi, atque *Scribarum Præsidem*; sive fungentem Legislatoris officio. Quem virum si præfuisse Judæis usque ad Christum adinvenerimus, & de illo vaticinatum Jacobum, non de Principe, qui semper Rex fuerit, & arma træctaverit, id enim neque prophætica verba, neque ipsi Hebræorum Magistri ullen tenus exigunt, obstructæ sunt omnes cavillandi rimæ, neque aliquod erit perfugium perfidis obcæcatisque Judæis

At proxima verba **מִבֵּין רְגָלוֹן** *De inter pedes ejus* commonstrant hunc vi. *Explanatur* principem, judicem, ac legislatorem, futurum ex stirpe, germine, ac semine Judæ: ideoque nunquam revinci potuerunt Judæi, si contendas salvari sensum propheticum vel per Thronum, vel per Urbem, vel per Jura Magistratum, vel per Principes Tribui Juda adlectos: quod probatur I. Quoniam illa circumlocutio, *De inter pedes ejus* significat posteritatem, & honesta phrasí genitalia ipsa describit, ut liquet ex Deut. XXVIII. 57. ubi de secundinis legitur: *Quæ egrediuntur de inter pedes ejus*. II. Ex Latina, & Græca versione, quarum illa habet de femore, hæc vero *ἐν τοῦ μηρῷ ἀντοῖ*, ex femoribus ejus. III. Ex communis Doctorum interpretatione. Vertit enim Thargum, *A filiis filiorum ejus*: Jonathan, *De semine ejus*; R. Kimchi, *De medio pedum ejus*: Talmud Jerosolymitanum, *De filiis filiorum ortis ex semine ejus*. Habeo consentientes fere omnes Hebreos, Latinosque.

Observandum hoc loco quinam fuerit iste Princeps ex Judæ femoribus ortus virgam tenens, atque legem præscribens, dñi.

bens, & quomodo auctoritatem exercuerit ad Christum usque. Præcepit Dominus ad Moysen Num. xi. 16. ut congregaret septuaginta viros de senibus Israël, quibus judicandi potestas, & regimen populi commissum est. Postiores Judæi Græco vocabulo Synedrion appellaverunt. Cum autem Deuter. xvii. 9. fiat mentio Sacerdotis, & Judicis, duos Magistratus institutos esse colligitur, Ecclesiasticum unum, politicum alterum: quorum primum Synagogam dixerunt, secundum, ut dixi, Synedrion, Præfuisse Synagogæ Principeum Sacerdotum ex Tribu Levi nequit in dubium revocari. Synedrio præsidem fuisse ex Tribu Juda, & maximam ad Christum usque auctoritatem habuisse etiam tempore Machabæorum demonstro.

6. Probatur, ^{hunc usque ad tempora Christi.} Duxem quod in suis dicitur sum, & de ipsius genere, postmodum de duratione. Itaque in Chronico, quod inscribitur *Sepher Olam*, & extat ad calcem Genebrardi legitur: *In templo secundo hæc fuit consuetudo, ut Rex ex familia Hasmonæorum, & servis eorum filii Herodis educeret & reduceret exercitum, curaretque omnia, quæ ad regnum pertinerent. Verum quæ ad legem spectabant statuta ac judicia ad os, seu mandatum Principis de domo David fuere facta.* R. Zemach. fol. 33. Nam mos erat Hierosolymis, quamdiu esset regnum ex familia Hasmonæorum, & post eos ex familia Herodis, ecce semper fuit Princeps de domo David. Nam Rex curabat exercitum, & res bellicas; sed quæ ad legem pertinebant, statutaque, ac judicia ad nutum Pontificis, & Principis ex familia Davidis administrabantur. In Berecith Rabba ita explicatur Prophecia: *Non recedet, &c. Ipsi sunt sedentes Jabbet, docentes sententias in Sanbedrim magna . . . Et quid est, Non recedet sceptrum de Juda?* Hoc plane sibi vendicat, quod non est concessum Sanbedrim potestas judicandi judicia, nisi omni tempore, quo sedebant in camera dolata. Cum enim migraverunt inde ad locum alium, cessaverunt judicia animarum, sicut scriptum est Deut. xvii. v. 10. Atque ne omnia exscribam, quæ legi poterunt apud Galatinum, Martinum Helvicum, Bartholaccium, Imbonatum, Raymundum Martini, aliasque; in Talmud Cod. Sanhedrim ita Prophecia explicatur: **וּמְרַקְקָמְבֵין לֹא יִסּוּר שְׁבַט שְׁהֹרְרִין אֶת יִשְׂרָאֵל בְּשֶׁבֶשְׁ אֶלְוּ רְאֵשִׁי גְּלִוָּת שְׁבָבָל שְׁמַלְמָרִין תּוֹרָה בְּרִבְכִּים: מִיחּוּרָה**

Non recedet Virga ex Juda: *Hi sunt Capita captivitatis, id est, qui sunt in Babylone, & regunt Israelem virga. Et legislator de inter pedes ejus: Hi sunt filii filiorum Hillel, qui multos docent legem.* De Principe ergo Synedrii judicia exercente accipendum est oraculum Jacobæum: quem principem semper fuisse ex progenie Davidis liquet ex dictis, & manifeste fatentur Hebræorum Chronologiæ, nec non Rabbini complures apud Helvicum, & Imbonatum.

Illustrissimus Daniel Huetius Demonst. Evangel. Prop. ix. respondet hanc sententiam cæteris esse infirmiorem, utpote ex Rabbinorum commentationibus derivatam. Sed primum quis facile sibi persuadeat concorditer Rabbinos omnes in sui perniciem tam splendide fuisse mentitos? Deinde apud Joseph Ben-Gorion lib. v. cap. 4. & Josephum Antiq. xiv. cap. 9. habetur oratio R. Sameas Principis Synedrii, qui compulit Herodem cædis accusatum ad dicendam causam coram Hircano. Ex qua oratione appetat Synedrium in judicis etiam Capitalibus majorem habuisse auctoritatem, quam Regem. Vide orationem illam Tom. I. Operum Josephi cum notis Hudsoni pag. 701. Præterea etiam Patres communiter docent usque ad Christum permanisse Sceptrum apud posteros David, quod nisi de Principe Synhedrii accipiat, falsum erit omnino. *Davidica Sedes* (inquit Epiphanius H. xxix. quæ est Nazaræorum) *perpetua successione ad Christum usque permanit, cum nullo unquam tempore de Iuda tribu Principes desissent, donec ille venit, cui reposita erant.* Tandem quem ex femore Jude Princepem ac dominatorem regnibus Hasmonæis & Herode adinvenies, nisi sit ille Dux, Aechmalotarcha, & Caput Synhedrii?

7. Demonstrandum est jam hunc Duxem non defecisse nisi sub adventum Messiae, id est, Christi. In Codice Jotta pag. 53. habetur sceptrum & honorem legis cessasse sub Gamalièle, quem Julius Bartholaccius Tom. I. Biblioth. Rabbinicæ pag. 729. demonstrat obiisse ante Jerosolymitanum excidium an. 18. Hujus autem Camalielis Epistolæ, & Decreta plenissimæ auctoritatis extant in Codice Synhedrii cap. I. p. 11. & in eadem Bibliotheca Rabbinica loco nuper citato. In Berecith Rabba, ut vidimus, habetur permanisse usque ad migrationem Synhedrii in alium locum, quod contigit juxta Talmud Jerosolymitanum anno an-

te Templi excidium quadragesimo. Quod Petrus Galatinus lib. iv. cap. 6. ex communi Rabbinorum traditione confirmat. Et ne hæc quoque ad fabulas amendantur; certum est ex Josepho loco superius citato, atque ex Historicis aliis fide dignissimis, quod *Herodes regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synedrio, atque adeo Hircanum ipsum interfecit, excepto Samea: ipsum enim propter ejus iustitiam magno babebat in honore; quod postea obcessa urbe ab Herode, & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitteret dicendo ipsos eum propter peccata effugere non posse.* Ita Iosephus lib. xiv. Antiq. cap. 9. Reete ergo Galatinus ibidem: *Tunc proprie & vere de Tribu Iuda regni sceptrum ablatum fuit, cum nemo de regio genere remansisse crederetur: tunc etiam judicaria potestas ab eis amota est, cum omnes Sanbedrin Herodes ipse interrimi fecit.* Sed revertendum ad textus expositio nem.

8. **רִבְאָ שָׁלָה** Proxima verba sunt **שָׁלָה**, *Donec veniat Silo.* Quidam Hebraeorum sic vertunt, *In æternum posteaquam venerit Messias*, ut sensus sit, nūquām sceptrum post Messiā adventum de Tribu Juda defuturum. Hoc probat Rab. Bachai, ex quo sub particula **שָׁלָה** *Aaad* sit accentus *Jetbibr*, illam disjungens à sequenti vocula **כָּלָה**. Sed revincitur apertissime. I. Ex cap. xvi. Genes. v. 13. ubi non alium sensum habet utraque particula, nisi latīnæ donec, usquequo, aut consimilis. II. Ex communi aliorum interpretatione: Onkelos enim, Jonathan, Jerosolymitanus, Abenezra, aliique verterunt, *Donec*. III. Ex probata ab omnibus regula Davidis Levitæ circa accentus. Nam Hebraica scriptura sex distinctionis accentus connumerat, *Silluc, Atbnach, Segoltha, Zakeph, Rebbia, & Jetbibr*. Distinguit *Silluc periodum: Atbnach, & Segoltha* periodi membra; reliqui accentus signa sunt minimæ distinctionis. Est autem in hoc textu ante particulam **שָׁלָה** accentus *Atbnach*; ideoque particula illa pertinet ad membrum consequens.

9. Restat postrema particula **שִׁלְהָ** *Sil-*
Explicatur particula: **שִׁלְ** *lo.* Aliqui hanc derivant a & affi-
xo feminini generis **הָ**, ita ut significet
Filium ejus, ex *famina* tantum proge-
nitum; idem est enim **שִׁלְ** ac operi-
mentum, vel *secundina* mulieris: unde
vertit *Jonathan*, *Donec veniat Messias,*
parvulus filiorum ejus. Deducunt alii
ab **שְׁלָה**, quod significat *felicem*, vel

*sospitatem esse, ita ut idem sit שָׁלָה, ac Salvator, & Auctor felicitatis. Propter ea vertit Sammaritanus, Donec veniat Pacificus, Permulti à relativio שָׁלָה, ac pronomine לְאֵלָה ut sensus sit, Donec veniat cuius est regnum, ut habet Onkelos; sive, Donec veniat cui repositum est, aut, Donec veniant quæ reposita sunt ei, quomodo legerunt LXX. necnon antiquiores Ecclesiæ Patres, ut Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Eusebius, Cyrilus, & Augustinus. Arbitrantur permulti alii legendum esse שָׁלָה ab שָׁלָה quod est mittere, ut ientus sit, Donec veniat qui mittendus est, quemadmodum habet Latina Vulgata: atque hinc inferunt mendum irreptissime in Codices Hebræorum Huntlaus, Salmeron, & Morinus. Sed Hebraicum Codicem facile est hoc loco defendere. Primo quoniam laudatæ Paraphrases antiquissimæ, & Græci, Latinique Interpretes videntur potius attigisse significationem שָׁלָה quam שָׁלָה Deinde quia non videtur Hebraicum Codicem habuisse hæc omnia verba שָׁלָה אֲשֶׁר יְשַׁלֵּח Qui mittendus est. Tercio quia etiam participium *Missus*, non שָׁלָה scribendum videtur, sed שָׁלָה. Nec proinde detrahitur Vulgatae verhonis auctorati; quin maxime est commendanda, quod inter varias illius vocis שָׁלָה significationes elegerit proprium characterem Mesiac, qui Isaiae XVI. I. appellatur *Mittendus*: maxime, quod cum Vulgata consentiat etiam præclarissimus Doctor Hieronymus. Si tamen mavis scriptum olim שָׁלָה, probabo maxime, & Hereticis Romanos arguentibus opponam Grotium in hunc locum, & in cap. ix. Joannis, & quod caput est, ipsa Evangelii verba, *Vade, lava in natatoria Silo,* quod interpretatur *Missus*.*

Verum quæcumque sit origo illius vocabuli *Salo*, certissimum est significare promissum in lege Messiam. I. Quia Onkelos reddidit *Donec veniat מישע מטוס*; & Jerosolymitanus, *Donec veniat מישר מלכًا* Rex *Messias*. II. Quia *Silo* esse nomen *Messiae* fatentur R. Johanan, & R. Schela cum cæteris innumeris, nec non ipsum Talmud Codice Sanhedrin cap. 11. fol. 98. III. Quoniam omnis allata Interpretatio *Messiae* quadrat, cum ipse sit *parvulus*, ac *filius Virginis*, *Iliaie* viii. 14. & ix. 6. *Ipse Dominator*, & *tbroni Davidici* hæres, *Psalm. cxxxii.* 11. & *Daniel vii.* 14. *Ipse princeps pacis*, & *saluator populi*, *Iliaie* ix. 7. & *Michææ*

Michæl v. 5. *Ipse venturus olim, mittendus, ac desideratus*, Habacuc 11. 3. & Aggæi 11. 8. De Messia ergo explicanda est particula **שִׁילָה** *Scilo*, unde libet derivata dicatur. Atque pro explicatione propheticæ oraculi hæc dixisse sufficiat.

10.
Propositio
cum sua pro-
latione.

PROPOSITIO: Ex laudato vaticinio in vieti demonstratur jam advenisse promissum in lege Messiam.

Jacobus enim prænuntiavit non recessum Principem ac legislatorem, sive regia maiestate fulgentem, nationemque Judaicam pleno regimine moderantem, sive Synhedrii Rectorem ac Præsidem ex successione ac germine Davidis, quoad-

usque veniret Silo, id est, desideratus cunctis gentibus, Princeps pacis, cuius potestas æterna, & regnum quod non auferetur. Hunc quippe sensum exhiberi præmisso vaticinio liquet ex positis notationibus, Scripturarum divinarum contextu, linguae sanctæ proprietate, traditione Rabbinorum, cohærentia Versionum, aliorumque documentorum præsidio firmatis. Atqui jam ab annis plurimis, atque à Regno Herodis Ascalonitæ cessavit in Tribu Juda Dominator, Scribarum princeps, Synedrii Nasci, nec remansit aliquis ex Davidico genere, qui in posterum polleret auctoritatem, & exerceret judicia; ut pariter demonstratum est. Ergo à tempore Messias in lege promissus advenit.

C A P U T II.

Rabbinorum commenta dispelluntur.

S U M M A R I U M.

- 1 & 2. Frustra Rabbini probare nituntur, particulam *Scivet* significare virgam in *silo* vaticinio.
 3 & 4. Inaniter asserunt, sceptrum in tribu Juda fore perpetuum post adventum Messiae.
 5 & 6. Altius sensus Rabbinorum exploditur.
 7 & 8. Ex particula donec infirmum argumentum confutatur.
 9 & 10. Infundatè dicitur, sceptrum à tribu Juda recessisse tempore captivitatis Babylonicae.

- 11 & 12. Inepit obtrudunt, per particulam Silo non significari Messiam.
 13 & 14. Aliuma ducunt hahere sensum Prophétiam allata somniant Rabbinic.
 15 & 16. Alia frivola objecção solvitur.
 17 & 18. Sceptrum needum ablatum esse à Juda, ad fabulas pertinere ostenditur.
 19 & 20. Ultimæ objectioni Rabbinorum satisfiesit.

1.
Objecatio I.

SUNT quidem præcedenti capite inter-
spuncta: sed ut penitus refutentur,
ipsos adversum nos argutantes æquo
animo patiamur. Primum ergo eorum
objectionem est: Particula **שִׁילָה**
Scivet Virgam significat, atque *Virgam*
reddidere Pagninus, & alii, ideoque hunc
sensum exhibit, Non recedet à Judæis
afflictatio, Tyrannorum potestas, & ca-
lamitosa vicissitudo, quoadusque veniat
Messias Sospitator, ac Dominator paci-
ficus. At fuere Judæi ad hæc usque
tempora captivi, dispersi, Gentiumque
Iudibrium sub virga illa gementes. Non
ergo venit Auctor illorum felicitatis, at-
que repromissus Dominator.

2.
Responso.

Resp. falsam esse hanc illius particulae
שִׁילָה interpretationem; ut super argu-
mentis pluribus demonstravi, 1. ex pa-
raphrasis. 2. ex solitaria hujus particu-
lae positione. 3. ex adjuncta voce *Vme-
chokek*. 4. ex prophetia contextu. 5. ex
rerum eventu. Significat ergo ea vox

R. P. Berti Theol. Tom. V.

vel Dominatorem, ut vertit Hierosolymitanus, *Non deficit exercens dominium*,
vel ducem scribarum, Synhedrii Magis-
trum, ut habet Berescith Rabba, *Non
recedet Synhedrim, & R. Rainbam, Non
deficient Aechmalotarchæ*.

Deinde opponunt: Sensus propheticæ
oraculi est perpetuum futurum esse Sce-
ptrum in Tribu Juda postquam Messias
adveniet, cum particula **שִׁילָה** à sequenti
accentu divulsa sit, præserum cum Mes-
siae regnum Esaias, & Daniel sempiter-
num fore prænuntient. At pérenne il-
lud ac faustissimum regnum nondum con-
fœcta est Tribus Juda. Jure ergo præ-
stolatur gloriissimum illum Domina-
torem.

Resp. à vero sensu particulam **שִׁילָה**
detorqueri: quod pariter demonstratum
est, 1. quod nullibi particula **שִׁילָה** & **כָּל**
reperiuntur ita divulgæ, ut una ad præ-
cedens membrum, altera ad sequens sit
referenda, 2. ex regulis accentuum, 3.
ex veterum omnium interpretamentis,

3.
Objecatio II

B

Explor

Explodenda est itaque illa Rab. Bachai commentatio, & somnium aliorum Ju-
deorum expectantium perpetuum quod-
dam Imperium à Messia instaurandum,
cum huic regnum spiritale, & alterius
generis, ut post dicemus, fuerit repro-
missum.

5. Præterea objiciunt: Ad complexam
Objectio III. illam particulam **ערָבִי יְבָא** sequitur ver-
bum, quod non significat *veniat*,
ut communiter redditur, sed *destruatur*,
ut liquet ex Psalmo LXXXVIII. 61. Et
repulit tabernaculum Silo &c. ideoque
sensus est, *Non auferetur Sceptrum de
Juda, usquedum destruatur urbs Silo,*
aut, *Transferetur sceptrum in Juda,
postquam Silo vastabitur.* Non spectat
igitur ad Messiam hæc Jacobi vatici-
natio.

6. Respondetur Resp. commentum istud cæteris esse
deterius. 1. quia nusquam reperies ver-
bum **בוֹא** pro *devastari*, aut *everti*. 2.
quia Silo quando urbem significat, ac
præsertim Psalmo ac versu citato, scri-
bitur **שִׁילָה** non, **שִׁילָה**. 3. quia urbs
Silo permanit etiam post Babyloniam
captivitatem, ut liquet ex Jerem. cap.
XL. 5. Tandem quia, ut probatum est,
nec Judæi inficiantur, ante dirutam ur-
bem Silo regnarunt David, ejusque po-
steri, & post solutam quoque captivita-
tem ad Herodem usque imperarunt Aech-
malotarchæ.

7. Objectio IV. Quarto loco objiciunt: Particula **עַ**
donec non significat ubique rei, de qua
sermo est, intermissionem vel finem,
sed frequentissime continuationem, ita,
ut in propositionibus affirmantibus idem
valeat ac *semper*, & in negantibus idem
ac *nunquam*. Usurpatur pro *semper* Ps.
cx. 1. *Sede à dextris meis, donec ponam
inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*
Esaïe XLVI. 4. *Usque ad senectam ego
ipse, & usque ad canos ego portabo.* Matthæi
XXVIII. 20. *Et ecce vobiscum sum
usque ad consummationem sæculi.* Act.
III. 21. *Quem oportet calum suscipere
usque in tempora restitutionis eorum.* His
enim locis perpetuum Christi regnum,
perpetua protectio, perpetuum ca-
eleste habitaculum designatur. Econtra
usurpatur particula *donec* pro *nunquam*
Genes. VIII. 7. *Non revertebatur donec
siccarentur aquæ.* 11. Regum 11. 23.
*Michol filiæ Saul non est natus filius us-
que in diem mortis suæ.* Matth. 1. 25.
*Joseph non cognovit eam, donec peperit
filium suum primogenitum.* Certum

quippe est nunquam corvum rediisse ad
arcam, nunquam post mortem Michol
peperisse, nunquam Deiparam fecisse ja-
cturam virginitatis. Eapropter Helvi-
dio hunc postremum locum objicient
respondet Hieronymus, *Scriptura quod
factum non sit, ostendit.* Illa ergo par-
ticula donec in Vaticinio Jacobi demon-
strat *nunquam à Juda post adventum Mes-
siae sceptrum ablatum iri.*

Respondeo eandem particulam *donec* 8.
significare etiam terminum temporis, Respondetur
quo exacto evenit, quod ante illud tem-
pus removetur; ut Gen. xix. 21. *Non
potero facere quidquam, donec ingredia-
ris illuc.* Levit. xii. 4. *Non ingredietur
in sanctuarium, donec impleantur dies pu-
rificationis suæ, aliasque in locis.* Porro
in Propheta Jacob ea particula non idem
valet ac *semper*, aut, *nunquam*, quo-
nam aliquando sceptrum ablatum est.
Significat ergo terminum temporis. Dein-
de, etiæ particula illa *donec* nihil affirmet
vel deneget post terminum prænuntiati
temporis, definit tamen dubium quod
maxime scire ex ipsa oratione cupimus,
circa tempus præcedens. Ex hac enim
Oratione, *Corvus non revertebatur, do-
nec siccarentur aquæ*, etiæ non inferatur
quod corvus ad arcum redierit exsiccatis
jam aquis, deducitur tamen apertissime,
nunquam corvum in arcum in-
troiisse, priusquam aquæ exsiccarentur:
quemadmodum ex altera enunciatione
certo colligimus nunquam Michol pe-
perisse; atque ex tertia perspicuum est Ma-
riam semper virginitatem servasse ante
partum. Quamquam ergo particula *do-
nec* in propheticæ Jacobi oraculo non
enuntiaret quid de sceptro Judæ futurum
sit post tempora adventus Messiae, decla-
rat tamen apertissime semper permanen-
tum in domo Juda usque ad Messiam ad-
ventum; ideoque si ablatum est, Mes-
sias jam venit. Omnia ergo allata exem-
pla pervicaciam Judeorum redargunt.
Ad hæc supponit ista argutati oportet
donec idem valere ac *postquam*; quod re-
futatum est supra. Insuper etiæ **עַ**, *do-
nec*, solitarium foret significationis am-
biguae, hic tamen conjunctum est cum
בָּ, atque ad certum sensum contra-
dictum. Præterea Rabbinorum omnium
consensu Iacobi scopus fuit tempus futu-
ri Reparatoris præfigere, certamque
adventus ejus notam proponere. Præ-
termitto haberi in Hebræorum Codice
de corvo Gen. VIII. 7. *Exit exequendo,
& redeundo,* **בָּנָא יְנוֹא וְשָׁׁׁבָּ**

Obij.

9.
Objecatio 5. Objiciunt rursus Judæ: Tempore captivitatis Babylonicæ sceptrum à Tribu Juda recessit, atque post captivitatem regnarunt usque ad Herodem Machabæi, qui erant de Tribu Levi; nec tamen credunt Christiani eo tempore advenisse Messiam. Non ergo præbet certum hujus adventus characterem prænuntiatio Jacobii.

10.
Solutio. Resp. Capitvitatē tempore non solum Evilmerodachum iterum ad Thronum sublevasse Regem Joachim, ut habetur postremo capite librorum Regum, nec solum detento in carcere Joachimo constitutum super Judam & Jerusalem à Nabuchodonosore Sedeciam Joachimi patrum, ut legitur in fine Paralipomenon; quod argumento est Judæ sceptrum tunc imminutum fuisse, non ablatum: sed præterea tam in captivitate, quam ea soluta habuerunt Hebrei leglatorem, sive Aechmalotarcham & Caput Synhedrii, in quo perstisse Judæ sceptrum, consentiunt, ut vidimus, Rabbini. De hac Sceptri continuauione explicat Targum ea verba, Cantic, vi. *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, dicens, Descendit in Babyloniam ad sapientes Sanbedrim.* Atque hujus Senatus Principes fuisse ex femore Juda usque ad Herodem exploratissimum est apud Hebraeos. Et quidem usque ad Nehemiam præfuisse ex sacris literis invenimus Zorobabelem filium Salathielis, de quo 2. Esdræ XII. 1. & Aggæi 1. 12. Commemoratur & Daniel, quem fuisse de filiis Juda constat ex cap. 1. v. 6. adeptum vero summam auctoritatem & præfecturam Magistratum, ex cap. 11. v. 48. Nehemias autem Cap. v. 15. memorat alios ante sibi Duces, eosque appellat vocabulo **פָּרָח** designante supremum Præfectum. Ipsum Nehemiam fuisse de Tribu Juda constans est opinio Hebraeorum, à qua nec alieni sunt Græcorum Historici, scribente Eusebio Cæsariensi in Chronico: *Νεεμιας ἐν φυλῃ Ιudeα, & Cedreno expressius, Νεεμιας ἐν τῃ σπέρματος Δαβιδ, Νεεμιας ex Tribu Juda, & ex semine David.* Qui enim Nehemiam annumerant Sacerdotibus, ducuntur capite x. Esdræ, & 2. Machabæorum 1. 18. ubi videtur cum Sacerdotibus recenseri. At in lib. Machab. asseritur tantum Nehemiam ædificato templo sacrificia obtulisse, & aperte distinguitur à Nepotibus Sacerdotum, quos misit ad requirendam ignem: & in Esdra annumeratur sacerdotibus ut Princeps, & populi Rector, non ut unus eorum; scribitur enim ibidem fœderis literas obsignasse Principes,

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Levitæ, & Sacerdotes. Sed & Scaliger respondet plures fuisse Nehemias, Principem unum, Sacerdotem alterum, & hunc laudari c. x. Esdra probat ex adjuncto cognomine *Atherfatba*: quod mihi nulla ratione probatur, cum juxta Abenezram *Atherfatba* significet Pincernam regis, vel Persica lingua Ducem ac Principem; idque colligitur etiam ex 1. Esdræ 1. 8. & 11. 63. ubi eo vocabulo appellatur Zorobabel Princeps dubio procul ex Tribu Juda. Atque his magis corroboratur sententia nostra, quod Magistratum Præfectus semper usque ad Herodem fuerit de Judæ femoribus: unde ait Rab. Salomo: *Scvet significat principatum inferiorem: suntque ii, qui gubernant populum indultu Regum Periarum; & Rambam, Aechmalotarchæ locum regis obtinent: itisque competit jus in populum dominandi, quia dictum est, Non auferetur sceptrum, &c.*

Præterea opponunt: Frustra detinetur particula **שִׁלְחָה** Scilo ad significandum Messiam; cum potiori jure pluribus aliis conveniat. Ac primo designare potest Moyse, quem fuisse Legislatorem Hebraeorum nemo ignorat. Competit & Sauli, is enim omnium primus regiam dignitatem obtinuit, cum in Silo servaretur sacrum oleum, & Arca. Propriissime etiam quadrat David, parvulo filio de tribu Juda, & minimo natorum Isai. Peculiari quoque charactere demonstrat Jeroboamum, à quo decem Tribus à regno Salomonis fuerunt discessæ: quod 3. libro Regum xi. 29. prædixit Ahias Silonites scindens in 12. partes palium suum. Denique explicari potest Prophetia de externis Regibus missis ad Judæorum scelera punienda; quales fuerunt Nabuchodonosor, Pompejus, Herodes, Vespasianus.

11.
Opponunt
Judæ VI.
12.
Obviauit
illis.
Resp. Per vocabulum Silo non nisi Messiam significari probat omnis etymologia, omnis scripturarum collatio, omnis Rabbinorum consensio. Legant pervicaces Hebrei Targum, Onkelon, Jerosolymitanum, Talmudistas, & quos superius commemoravimus. Legant & Massorethas, nec non Gematricæ Cabbalæ Auctores, qui eundem numerum 358. animadverentes in **בָּנָה שִׁלְחָה** atque in **מִשְׁחָה**, vel ipsis ineptis traditionem univerorum comprobarunt. Revera Sauli nulla ratione competit particula **שִׁלְחָה** I. quia ante Saulem non fuit sceptrum in Tribu Juda, sed ab ipso Saule pertransit in Davidem. II. Sauli à Deo, à suis, à gentibus reprobato nequit com-

B 2

petere

petere speciosum illud cognomen *Expectatio gentium*. III. Saul inunctus fuit in Regem, ut habetur lib. 1. Regum ix. & x. in Maspeth, non in Silo. IV. Tempore unctionis Saul Arcam Domini viri Cariathiarum asportaverunt in dominum Aminadab. Neque Silo designare potest Moysen. I. Quia non est Moyses de femore Judæ, sed Levi. II. Quia ante Moysen nulla fuit penes Judæ tribum sceptri auctoritas, vel potestas. III. Quia non principium dominationis, sed ablationem ac terminum Jacob prænuntiavit. IV. Quia ab illo prædicta sunt, quæ compleri debebant *in novissimis diebus*, & exitum de Aegypto non solius tribus Judæ, sed Hebraeorum universorum jam prædixerat Deus Abrahamo Gen. xv. 14. Quid vero de David? In Davide transit sceptrum ad tribum Juda, non inde divulsum est. Jeroboamus autem Judæ sceptrum diminuit, non abstatuit, neque in Silo unctionem Regis accepit, sed in Sichem, ut liquet ex 111, Regum xii. I. Ineptissimum præterea est Silo scriptum *שִׁילְתָּה* pro viro *Silone* accipere, cum ex hisce literis nec urbem, nec urbis civem possimus comprehendere. Cæteri neque *de femore Juda* dici possunt, nec *desiderium gentium*: atque, ut vidimus, per Nabuchodonosorem sceptrum de Juda non fuit ablatum, quémadmodum nec per Pompejum, qui devicto Aristobulo constituit regem Hiricanum, nec Magistratum jura delevit. Imperante Vespasiano, atque sub Herode sceptrum defecisse dictum est supra.

13.
Arguunt
VII.

עָמִים Arguunt ulterius Rabbini **עָמִים**, quod Latini reddiderant *Expectatio gentium*, significat gentium *contumaciam*, atque *oppressionem*; est enim à radicali **קָרָה** quod est *obstupescere* & *contundere*, ut sensus sit adveniente Messia gentes omnes evertendas, & contundendas. Id vero nondum completum est, & consequenter promissus Messias non advenit.

14.
Satisht.

Resp. non commentum istud esse, sed crassum somnium, & singularem demen-tiam. I. Quia litera *ל*od demonstrat derivatam vocem **יְקָהָת** à radicali **קָרָה**, quod est *audire* & *obedientiam* *prestare*; unde nulla extat Versio, quæ illam vocem *Icebad* non expresserit hac alia *expectatio*, vel *aggregatio*, vel *obedientia*. II. Onkelos diferte vocabulum illud exponit sequentibus aliis **רְלִיָּה יְשַׁתְּמִרְןְּ פְּמִתִּיא** Et illi

obedient populi. III. In Beresith Rabba, sive magna Expositione Genesios ad illam dictiōnem legitur; *Futurum est, ut Gentes seculi deferant munera Messiae filio David*. IV. Cum de ablatione sceptri Judaici sermo fit, enuntiatur pugnatio, si **יְקָהָת** *oppressionem gentium* significaret, & non potius *aggregationem*.

Objiciunt alii: Si **יְקָהָת** significat **עָמִים** non Gentes designat, sed Judæos. Expectandus est ergo Rex ad quem Hebrei omnes confluentes felicissimo, amplissimoque regno fruantur.

Resp. Judæos unum populum esse, non plures, ideoque appellari **עָמִים**, non respondetur **עָמִים**, neque constare cum ablatione sceptri auspiciū majestatis, & tribuum aggregationem.

Adhuc opponunt: Nondum de Juda sceptrum ablatum est; regnat quippe adhuc in Asia ortus de tribu Juda Aechmalotarcha: possident Judæi & regnum florentissimum in Syria ultra Sabbaticum flumen: ipse Turcarum Imperator aliquæ Principes maximi ex Judæorum populo originem trahunt. Extant alibi illustria Judaici regni insignia; & dato, quod nullibi regnarent, retinent jus ad regnum, eoque jure summa adhuc auctoritas perseverat.

Respondet has recentiorum Judæorum fabulas etiam à suis irrideri. Refutantur autem I. Ex Talmude Jerosolymitano, cuius in libro Sanhedrim extat sincera confessio: *וְנַאֲכֹל, קָרְבָּן, שְׁלָמִים*, & ex Rab. Bachai scribente, *Hodie non habemus regem, neque principem*.

18. Respondeat

II. Ex proloquo Hebraeorum, quod mentiri dicendus est, qui procul facit testes suos.

III. Ex quo universi Orientis Principes, licet exorti forent ex decem Tribibus à Salmanazare trans Euphratem adductis, neque servant Mosai-
cam legem, neque pertinere ulla tenus possunt ad Tribum Juda, que permanit in terra Chanaan.

IV. Quia similia Iudeis somniantibus circa annum Christi XCIV. imperator Domitianus undique conquistos qui ex regia Davidis stirpe genus ducerent, duos tantum reperiit ex ipsa cognatione Christi, sed adeo pauperes, ut suis manibus arva colerent, ad tributa solvenda, & comparanda sibi ad vitam necessaria. De qua re vide Eusebium lib. 111. H. E. cap. xx. V. Jus,

quod jaçant se habere ad regnum, cum tota stirps Davidica cessaverit, & universa gens Hebraeorum dirutis Jerosolymis, Temploque everso per orbem dispersa sit, nonnisi crassum stultumque

figmen-

figmentum potest censeri: maxime quod talia comminisci poterunt usque ad mundi finem, si fas sit somnia istiusmodi venditari. Propheticum denique vaticinium Osee 11. 4.

שָׁרָאֵל אַיִּזְנִים רַבִּים יִשְׁכּוּ בְּנֵי

וְאַנְּשֵׁרְנָם כָּלָר
Dies multos sedebunt filii Israel
sine rege, & sine principe, quandonam,
nisi forte in tam diuturna captivitate,
complebitur?

19. Insuper objectant: Plures sunt in sacris literis prædictiones, quæ ob hominum peccata minime implentur, atque hujus generis esse promissionem Reparatoris, regnique Judaici perpetuam instauracionem.

20. Respondeo quandoque ab invitis peccatoribus erumpere veritatem. Judæi utique ob gravissimum aliquod crimen tot, tantisque calamitatibus premuntur. Sed gravius erit peccatum filiæ Sion flagitiis Patrum suorum, qui adoraverunt idola, ac dæmonis natos suos immolarunt, quoniam superat præteritas clades atque infortunia postremum Jerosolymorum excidium, & præsens captivitas. Peccatum istud maximum est occidisse Christum Domini, cuius mortem juxta Danielis oraculum 1x. 26. subsecuta est *vasitas*, & post finem belli statuta desolatio.

Ex his Judæorum effugiis colligimus, etiam oppositionibus suis ipsos damnari, & refelli. Dum enim coarctantur tam aperta de sceptro Judaico prophetia, reponunt non de sceptro regni, sed de

virga afflictionis locutum esse Jacobum. Explosa hoc mendacio, Moysi vaticinium attribuunt. Refutati Saulem intrudunt. Implicati magis in scenam producunt nunc Jeroboamum, nunc alios, coacti ad proprios hostes confugere. Dum vexationem maximam experiuntur, somnia narrant de felicitate regni, ad quod prohibentur accedere. Quasi à somno excitati pœnam non denegant, sed pervicaciam non frangunt. Frustra ergo excutere argumenta nostra conantur.

Erit fortasse qui dicat, Ecce tam manifestum signum adventus sui Christus non predicavit? cur sceptrum jam ablatum minime ostendit? Id miseri propriis oculis spectabant, & persuasum singulis erat proximum esse Christum venturum, aut jam adventasse. Nam & Judæorum quidam se Messiam esse ambitiose jactarunt, quidam alii Messiam latitare dixerunt. Etiam apud Gentiles percrebuerat fama egressorum eo tempore ex Judæa magnum Regem, qui rerum potiretur, ut inquit Hist. lib. v. Tacitus. In characteribus Messiae dignoscendis decepta principio est Judaica superbia, quæ gloriosum, non humilem Regem præstolabatur, opibusque & armis clarissimum, non sanctitate & virtutibus. Propterea hortabatur illos piissimum Salvator, ut Moysi crederent, & scrutarentur scripturas, revocans, inquit Huetius Prop. ix. cap. 1v. in memoriam vaticiniorum ad se pertinentium.

C A P U T III.

Respondetur Catholicis aliarum sententiarum auctoribus.

S U M M A R I U M.

1. & 2. Judæi non satis urgentur per hoc, quod Machabæi genere materno spectarent ad tribum Juda.
3. & 4. Machabæos paternâ etiam lineâ ad tribum Juda spectasse, intolerabilis est opinio.
5. & 6. Tribum Juda commisisse sceptrum Assamoneis quasi loco depositi, frustra assertur.
7. & 8. nomine tribus Juda comprehendit etiam reliquas tribus, non est verisimile.
9. & 10. Hæc verba: *sceptrum de Juda, & Dux de femore*, ad alias significaciones inaniter detorquentur.
11. & 12. Tribum Juda à jure sceptri non excedisse, minimè convincit Judæos.
13. & 14. Ultima objectio enodatur.

1. Objecio 1. **A**T inquiunt quidam Catholicæ: Via ad revincendos Judæos magis expedita est, si dicamus usque ad Herodem sceptrum permanisse in Tribu Juda, quod ad ipsam Machabæi genere materno spectarent, & post ipsos regno

potitus sit Herodes Ascalonita, sub quo idcirco regia potestas à Judæorum gente defecit.

Respondeo parum hac sententia urgente Judæos. Nam 1. Huetius demonstrat Diluitur, nullo numero apud Judæos ipsos mater-

B 3 nam

nam stirpem censer. II. Incertum est, atque inverisimile omnes Sacerdotes mulierem de Tribu Juda in uxorem duxisse, spretis contribulibus suis nobilissimis. III. Quemadmodum Christus, licet Maria genere materno esset ex tribu Levi, non censetur nisi de Tribu Juda: ita Machabæi, licet materno genere ex Tribu Juda prognati, non possunt censer, nisi de Tribu Levi. IV. Ea verba *De femore Iudeæ paternam, non maternam stirpem commonstrant*, cum designent generationis stipitem, rectamque posterorum germinationem.

3.
Objec^o 2.

4.
Rejicitur.

5.
Objec^o 3.

6.
Solvitur.

Affamonæorum primus non electus à viris Juda thronum concendit, sed collecto piorum exercitu, & cæso Antiochi præsidio, ut habetur cap. 2. prioris libri Machabæorum, versu 45. III. Quia Judas Machabæus, ut ibidem legitur v. 66. ab eodem Mathathia morti proximo constitutus est Dux belli, & Princeps militiæ: quæ provincia cap. ix. v. 28. commissa est Jonathæ ab omnibus amicis, & commilitonibus fatris sui, Simoni vero cap. xiiii. 8. ab universo Exercitu, ac populo conclamante: *Tu es Dux noster loco Iudeæ, & Jonathæ fratrui tui.* IV. Quia si defuit Tribui Judæ Contribulis ad regendum sceptrum idoneus, defuit dux **מִבְּנֵי נְגָלָה**, *De femore.*

Cum ita res se habeat, ais, amplectamur per vulgatam sententiam eorum, Objec^o 4. qui tradunt in vaticinio Jacobi nomine Tribus *Iudeæ* cæteras etiam comprehendi, eo quod fuerit illa præ aliis filiorum numero, divitiarum copia, regnique gloria præstantior, ita, ut Hebrei omnes fuerint *Iudei* ab hac una tribu promiscue appellati.

8.
Resp. neque hac via insistentes nos aberrantibus Judæis obviam ituros. Frustrat. I. Quia Ducus & Legislatoris nomine non gentis suæ multitudinem, sed singularem personam de femoribus Juda exequuntur designari contendunt. II. Quia reliqua omnia à Jacob de Juda prænuntiata ita uni Tribui convenient, ut cæteris nequeant esse communia. III. Quia Duces diversarum Tribuum dici non possunt ex femore uno progeniti. IV. Quia nec certum est semper Tribum Juda fuisse cæteris præstantiorem, soluta præsertim captivitate, quando vix ei remansit pristinæ dignitatis imago. V. Quia ideo Tribus Juda universæ Hebreorum genti de se nomen fecit, quia sola cum parte aliqua tribuum Simeon ac Benjamin, discesso sub Jeroboam regno, adhæsit Roboamo; non autem ob sceptri dignitatem, divitiamque amplitudinem.

9.
Accedamus itaque, afferis, ad scitum recentiorum affirmantium per ea verba, *Sceptrum de Iudea, & dux de femore*, significari vel personam Dominatoris, vel regiam urbem, vel thronum, vel formam regiminis, ita, ut, semper salvetur aliqua illius Tribus proprietas sub Affamonæorum imperio.

10.
Respond. Neque hoc arietē frangit per vicaciam Judaicam. I. Quia neque urbē, neque throno, neque regiminī, neque adlectis aliunde Magistratibus com-
petit. Invalidatur.

petit esse *de femore Iudea*. II. Quia vel hæc omnia Tribui Iudeæ convenient simul, & ablatum est sceptrum, cum pertransiit ad regiam alienæ Tribus personam; vel sat est si convenientis disjunctionem, & sic neque ablatum est sub Herode: qui licet dicatur alienigena, quod non omnes consentiunt, Jerosolymis tenuit principatum, inter filios postea divisum; regnumque in familia Herodis permanis usque ad Agrippam illius generis septimum, qui obiit tertio Trajanis anno. III. Quia in Prophetia Jacob nomen *Iuda* significat duntaxat unum ex filiis ipsius Jacob, quem Patriarcha alloquitur, & cui fratribus laudes, & terræ Chanaan possessionem prænuntiat; & consequenter ea verba *de femore eius* commonstrant solam illius viri legitimam posteritatem.

11. Itaque afferendum erit eo sensu
Objicitur 6. sceptrum permanisse in Tribu Iudea usque ad Christum, quod illa Tribus à Jure sceptri ad illa usque tempora non exciderit?

12. Resp. non obstrui juxta hanc sententiam os Judæorum. I. Quoniam de hoc ad regnum jure etiamnum gloriantur. II. Quia, eti modo per orbem dispersi jus ad sceptrum amiserint, fuerunt tamen usque ad annum Christi XCV. quo Domitianus Imperator iustit ad se adduci regia Judæorum stirpis reliquias, adinventi posteri quidam Davidis pñnes quos comminisci poterunt existisse jus sceptri. III. Quia eti jus ad regnum sermonis consuetudine alicui tribuit Regis nomen ac dignitatem,

quamvis regnum ipsum aëtu non admistret; Hebraica tamen vocabula שְׁבָט, & מְרָכָה, virum significant aëtu judicia exercentem, saltem juxta interpretationem veterum Rabbinorum.

Sed præmissa, inquis, de Synedrio sententia multiplici capite excutitur. Objectio 7. Primum derivata est à Rabbinorum commentis. Deinde Synedrii Assessores non fuerunt ex una Tribu Iudea selecti. Hic tandem, si Reges imperabant, sceptrum profecto non tenuerunt.

13. Resp. Sententiam nostram esse cæteris præferendam. Atque ad 1. dico facilius retundi Judæos, si pro nobis pugnet Magistrorum suorum auctoritas; quamquam non hæc sola nos movet, sed propria Jacobæi oraculi interpretatio, & reliquarum opinionum incohærentia. Ad alterum vero respondeo, non de singulis Assessorebus à nobis Vaticinium exponi, sed de nasci, sive Achmalotarcha, quem in Captivitate, & usque ad Nehemiam fuisse de Tribu Iudea colligimus ex sacris literis; de subsecutis autem temporibus ipsa Judæorum convenientia arripimus testimonia. Ad postremum denique afferimus, neque verborum significationem, neque antiquos interpres, neque Rabbinorum aliquem à nobis exigere, ut de sola Regia persona interpretetur nomina *Legislatoris ac Ducis*, ideoque etiam sub alienis Regibus potuit in Tribu Iudea perseverare sceptrum, & מְרָכָה, usque ad dispersionem Synedrii.

14. Refellitur à Propositio- ne Probatio- nibus fusi- ta.

C A P U T IV.

Refelluntur Judæi ex vaticinio Danielis Cap. IX.

v. 24. & seqq.

S U M M A R I U M.

1. Varia Auctorum sententia.
2. Propositio.
3. Differencia inter Hebraicum, & Latinum Codicem.
4. & 5. Ponuntur quædam prænotanda.

6. usque ad 11. Probatur, & confirmatur propositio.
11. usque ad finem afferuntur, & solvuntur objections.

1. Varia Auctorum sententia.

PERDIFICILEM aggredimur dissertationem de LXX. Danielis hebdomadi bus, quarum præscriptio ut invictissime probat Messiam venisse, ita Chronologorum illas supputantium magnopere torquet ingenia. Revinci enim enuntiato oraculo recutitos Hebraeos fere omnes propugnant, sed ubi eos ad Chronotaxin appellas, adeo discordant, & nutant, ut conciliari non valeant. Puntandas hebdomades ab anno primo Monarchia Cyri docuit Eusebius lib. VIII. Demonstrationis Evang. ita ut septem priores hebdomadae expletæ sint anno sexto Darii, & consummato Templi ædificio, reliquæ LXII. exierint cum Hircanus jugulatus est ab Herode, post quæ tempora advenit prænuntiata Redemptio,

demptio, postmodum sempiterna abominatio urbis ac templi. Idem opinatur circa initium hebdomadarum Jo. Frischmuth, nec est, ut quidam putant, hæc sententia fidei Christianorum adverfa, cum minime denegat prædictum à Dæniele adventum Christi post exactum circulum hebdomadarum, quamvis ad ipsum Christum definita supputatio non referatur. Joseph Scaliger, & Protestantium multi septimanas supputant ab anno 2. Darii Nothi, & producunt usque ad urbis excidium, cum tamen ab illo anno Darii fluxerint hebdomades LXX. principio regni Herodis, ut contra Scaligerum demonstrat Petavius lib. xi. de Doctr. Temp. cap. 35. Numerant alii ab exitu divini sermonis, sive à revelatione facta Danieli, ut Paulus Burgensis, Lyranus, Galatinus. Sed missis aliis sententiis duæ sunt inter Recentiores magis receptæ: quarum una septimanas putat ab anno septimo Artaxeris Longimani; cui subscribunt Jacobus, & Ludovicus Cappelli, Cornelius à Lapide, Nicolaus Abrahamus, Ayrolus, Gravesonius, noster Gulielmus Bonjour, & viri alii graves Chronologicae disciplinæ peritissimi: altera supputat ab anno ejusdem Artaxeris vicesimo cum Ussero, Huetio, Natali Alexandro, nostro Bouges, Lamy, aliisque viris gravissimis. Ab his omnibus discrepat Chronologia Hebræorum existimantium Monarchiam Persarum vix annis LIV. stetisse, nec alios post Balthasarem habuisse Reges præter Cyrum, Cambyses, Assuerum, & Darium. Statuimus in tanta opinionum varietate tria præstare: primum erit Judæos revincere ex propheticò oraculo, missis tricis Chronologorum: alterum illos magis urgere Chronologica illa supputatione, quæ nobis vibebitur magis exacta; tertium eos refutare ex propria etiam Chronologia, licet in multis falsa, ac merito reprobata.

2.
Proposito
unacum
Prophœtia
Danielis.

PROPOSITIO. Ex Vaticinio Danielis constat Messiam iam venisse.

His verbis Prophetia comprehenditur.

שְׁנַיִם שְׁבָעִים וְחַתְּרָעִים עַמּוֹת
וְעַד עַיר קְרַשׁ לְכָלָא הַפְשָׁע
בְּלַחְתָּה חַטָּאת וְלַכְפָּר עַזְוֹן וְלַחֲבִיא
צְרָק עַזְלָמִים וְלַחֲתָב חֹוְרִינְבִּיא
וְלַמְשָׁחָ קְוָשׁ קְרַשִּׁים וְתִיעַ
וְתִשְׁבֵל מְוֹרָם צְאַרְבָּר לְהַשְׁׁוֹב וְלַבְּגֹזָה

וּוְשָׁלַב עַד מְשִׁיחָה נָאָר שְׁבָעִים
שְׁבָעָה וְשְׁבָעִים שְׁשִׁים וְשְׁנִים
חַשְׁׁוֹם וְגַנְגַּתָּה רְדוֹב וְחַרְוִץ וְבְצֹזָק
גַּעֲמִים וְאַחֲרֵי הַשְׁכִּינָה
שְׁשִׁים שְׁשִׁים בְּרַחְבָּשִׁיחָה וְאַיִן
לְזִוְּנָה וְחַעֲיר וְחַקְרֵשׁ יְשִׁיחָה עַם
גַּגְדֵּל הַבָּא וְקַצְוּ בְּשַׁטָּף וְעַד-עַצְמָה
מְלֹךְ מְהֻדָּצָה שְׁמָמוֹת וְתַאֲגִיבָּר
כְּרוּתָה לְרָב שְׁגֹועַ אַתְּדָה וְהַצִּיּוֹן
שְׁכֹבוּשׁ יְשִׁבָּתָה וְבְחַרְמִגְדָּה

Hebdomadæ septuaginta decisæ super populum tuum, & super civitatem sanctitatis tue ad consumendum prævaricacionem, & ad sigillandum peccata, & ad expiandum iniquitatem, & ad addendum iustitiam sæculorum, & ad sigillandum visionem, & prophetiam, & ad ungendum sanctitatem sanctitatum. Ei scies, & intelliges ab exitu sermonis ad reverti faciendum, & ad ædificandum Jerusalaim usque ad Unctum ducem, hebdomadæ septem, & hebdomadæ sexaginta & duæ; redibit, & ædificabitur platea, & fossa, & in coarctatione temporum. Et post hebdomadas sexaginta, & duas excidetur Unctus, & non ei: & civitatem, & sanctitatem corruptet populus Ducus venturi, & finis ejus in inundatione, & usque ad finem belli decisæ desolations, & roborabit pactum multis hebdomada una: & dimidio hebdomadae cessare faciet sacrificium, & manus, &c.

Differit aliquantulum ad Hebraico Codice Latina vulgata. Primo legit ^{3.} pro decisæ, abbreviatæ sunt recte exprimens Græcam versionem οὐετηρὸν; bracum & id est, in unam summam contractæ, ac Latinum definitæ: unde parum, aut nihil occurrit hic discrepantia. Deinde habet pro super urbem sanctitatis tua Interpres noster, super urbem sanctam tuam; nec aliquid est discriminis: nam familiare est Hebreis substantivum pro adjectivo adhibere, atque hoc idem extat Ps. 11. 6. & 89. 21. Pro verbis illis, ad sigillandum peccata, nos legimus, ut finem accipiat peccatum: quod idem profecto est, ut constat ex verbis proximis, ut consumetur prævaricatio, & deleatur iniquitas; unde ipsi Majorethæ legerunt ad consumendum, atque ita verit etiam Aquila. Ubi legunt Hebrei ad ungendum sanctitatem sanctitatum, habent

habent Latini, *ut ungatur Sanctus sanctorum*, nulla sane differentia, propter consuetudinem nuper laudatam substantiva locandi pro adjectivis. Verba Hebraici Codicis, *ad reverti faciendum* & *ad aedificandum Jerusalem*, nos reddimus, *Ut iterum aedificetur Jerusalem*, & profecto optime, nam infra reædificatio Urbis exprimitur iisdem verbis, *Redibit & aedificabitur platea.* **שָׁבֵךְ** ergo hoc loco significat iterationem, & Vulgatae consentit Syriaca quæ legit, *Ab egressu verbi usque ad reædificationem Jerosolymæ.* *Excidetur Uncus*, extat in Hebræo; in Latino autem, *occidetur Christus*; nam etsi Græcus reddit *Peribit undio*, *ἐξολοθρευθήσεται χείρου*, **רָכְתָה** denotat mortem, neque de arboribus dicitur, nisi dum exciduntur securi: ideoque prænuntiata est à Daniele mors Christi, cui solum respondet vocabulum **עֲנָתָה** *Uncus*, phrasi consimili, ac apud Jerem. xi. 19. Quod sequitur in Vulgata, *Et non erit populus ejus, qui eum negaturus est, apposite exprimit hebraicas particulas, Et non ei: quid enim potest his denotari, nisi quod non erit ei auxilium? aut, non obediens ei populus? aut, non servabit illi iudicium?* At hæc omnia quadrant optime lectioni Vulgatae, & cohærent cum citato Hieremias loco. Reliqua Prophetæ verba, si discrepare videantur constat sensum non immutare, imo, ut infra dicam, hebraica manifestius commentationes Rabbinorum infringunt.

4. Prænotandum 1.

Præmissa Vulgatae cum hebraico textu cohærentia, obserendum est non alias à Daniele numerari hebdomadas, nisi annorum. Quod primo fatentur omnes Hebrai cum Abenezra scribente: *Hebdomades bic intelliguntur de annis, ac si dixisset Angelus, Septuaginta sabbatici sunt decisi.* Et demonstratur primo, nam **שְׁבֻעוֹת** *Septimana*, non significat hebdomadam dierum, nisi *dies ipsi exprimantur*, ut constet ex seq. cap. x. 2. & 3. atque ex Ezech. xlvi. 21. Præterea Levitici xxv. 8. anni 49. appellantur *septem hebdomadæ*, sive **שְׁבָתָה** *Septem sabbata*: ex quo appetet contum fuisse Hebræis supputare annorum hebdomadas. Insuper nil eorum, quæ Daniel prænuntiat, evenit intra dies 490. undecunque supputentur, cum sola Templi ædificatio spatio annorum viginti fuerit peracta, quamquam muri, & exteriores parietes fuerint excitati brevi temporum intervallo. Jubilæorum autem septimanæ, quas aliqui commenti sunt, nec ullibi à Scriptura

R. P. Berti Theol. Tom. V.

recensentur, nec possunt in hoc vaticinio locum habere, cum à Daniele ad excidium templi impossibile sit connumere annos MMMCCCCL.

Constat supputandas esse LXX illas annorum hebdomadas ab *Exitu sermonis*; ^{5.} *Prænotandum 2.* sed an per hæc verba intelligatur reuelatio facta Danieli, an edictum Cyri, vel Darii, vel Artaxerxis, res est, quæ aliquid habet difficultatis. Interim ergo incerta hæc prætermittimus, & aduersus Judæos argumentum fabricamus.

Prædictus Daniel ab exitu sermonis usque ad Christum præterlapsos annos 490. sive hebdomadas, aut annos sabbaticos LXX. post quas hebdomadas, seu complete exactas, seu percurrente postrema, erat Christus ipse occidendum. At certissimum est jam definitum illud annorum spatum præteriisse, neque Christi nomine potest aliquis intelligi præter verum Messiam. Verus ergo Messias jam advenit. Probatur minor 1. ex characteribus hujus Christi à Daniele prænuntiati: appellatur enim *Messias* absolute, & absque addito, quod nullibi, nisi de vero Messia scriptum adinvenitur. Dicitur & *Dux*, sive rex populi, quo nomine Messias appellatur apud Isaiam lv. 4. & Michæam v. 6. Vocatur *Sanctus sanctorum*, id est summa sanctitatis excellentia præclarus, quod Messiae scripturæ omnes attribuunt, Psalm. x. 10. Is. xii. 6. xlvi. 8. lxii. 1. Jerem. xxii. 6. &c.

Probatur II. ex adjunctis, quæ Daniel commemorat. Ait septimanis illis transiit consumendam prævaricationem, delendam iniquitatem, & expiandum peccatum: id vero de Messia prædictum Is. 1. 18. & iv. 4. Psalm. cxxix. 7. &c. Ait ipsum Messiam firmaturum esse *patrum*: quod pariter de Christo ac Redemptore nascituro ex stirpe Davidis prædicterat Psalmista Ps. lxxxviii. 29. Eccl. xlvi. 7. Is. lv. 3. Jerem. xxxii. 40. Bar. 11. 25. Ait cessaturum eo tempore sacrificium, idque in texu Hebraico ita expressum est, ut ipse prænuntiatus Messias debuerit abrogare veteres expiations; legitur enim pro *desicit et hostia & sacrificium* **וּמְנֻחָה** *ישָׁבָת וּמְנֻחָה* *Cessare faciet sacrificium & munus*: unde Syriaca, *Abolebit sacrificium & oblationem*. Hoc de promisso Liberatore prædictum quoque Is. 1. 11. Jerem. vi. 20. Amos v. 21. Ait denique tunc adducendum esse justitiam sempiternam; atque id Messia temporibus futurum prædictus Psalmista Ps. lxxi. 7. Is. lxxii. 1. & Jerem. xxxii. 15.

C

Tertio

8. Tertio probatur ex prænuntiata Christi morte. Occidendum enim Messiam prophetarunt David Ps. 11. 2. Is. LIII. 8. Jer. xi. 9. Fore ut derelinqueretur a suis præmonuerunt P̄altes LXVIII. 21. Is. LXIII. 5. Zach. XIIII. 7. Immolandum pro peccatis nostris diserte prænararunt Isaia LIII. v. 4. & seqq. ac Jerem. Thr. 1v. 20. Christus ergo, quem Daniel prædictit occidendum & deferendum a suis, est verus, atque olim expectatus Messias.

9. Confirmatur 1.

Insuper probatur ex desolatione, quam post Christi mortem Daniel prædictit, neque enim possumus aliam desolationem hic accipere, quam excidium Urbis sub Tito ac Vespasiano, juxta ipsius Domini expositionem Math. XXIV. 15. Et probatur primo, quoniam desolationem Urbis post occisionem Christi prædictæ etiam Isaia VI. XXV. 2. Zach. XIIII. 8. & XIV. 2. Confirmatur, quia statuta desolatio usque in finem perseveratura prædictitur, quod non nisi de hac desolatione compleatur: ut Orat. 111. contra Judæos aperte demontrat Chrysostomus ex quo tam diuturnum tempus jam elapsum nullum Judeis vestigium vel initium felicis mutationis ab hunc usque diem ostentet; cum tamen instaurare templum saepius tentaverint. Hoc enim semel bis, ac tertio aggressi, sub Hadriano, & Constantino, & Juliano repressi sunt, tunc quidem a milib. postremo tandem ab igne e fundamentis erumpente, & intempestate eorum conatus repremito.

10. Confirmatur 2.

Accedit Rabbinorum confessio. Nam in Bereschit Rabba ad v. 18. cap. xiv. de Melchisedech, extat: *Rex Messias est, de quo scriptum Dan. ix. Ad addendum justitiam seculorum.* R. Moses filius Nachman Gerundensis in idem caput Dan. *Sanctitas sanctitatum est Messias sanctificatus de filiis David.* Idem tradiderunt Rabbini reliqui, quorum testimonia suppeditabit Raymundus Martini in Pugione Fidei P. 11. cap. 3. n. XVI. Raymundi expilator Galatinus lib. IV. cap. VII. Hadrianus Fini lib. V. cap. 5. &c. Sive ergo in vaticinio Danielis attendantur Christi characteres, sive præstanta ab eo beneficia, sive mortis ejus supplicium, sive subsecuta Jerosolymæ desolatio, sive antiquorum Rabbinorum confessio, revincitur inde Judæorum cæcitas, ac pervicacia.

DISPELLUNTUR HEBRÆORUM CAVILLI.

11. Objiciunt Hebræi: Messias de quo vaticinatus est Daniel, est Cyrus monar-

chus Persarum Fundator: de ipso enim legitur apud Isaiam XLV. 1. *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, &c.*

12. Resp. facile retundi hanc Judæorum infaniam. I. Quia Messias, de quo Daniel, est *מֶלֶךְ נֶגֶר Messias principalis, & Dux Judæorum.* Cyrus autem non est ille, cui Messias nomen conveniat principaliter. II. Quia de Cyro citato cap. Isaie v. 4. legitur, quod non cognoverit Dominum; ideoque non est ille *Sanctitas sanctitatum*, & *Auctor sempiterne justitiae*. III. Quia Cyrus, neque oleo Spiritus sancti, neque oleo corporali inunctus est. IV. Quia ab eversione primi Templi, unde septimanas Hebræi suppeditant, usque ad templum secundum, nequeunt enumerari septem, & sexaginta duæ annorum hebdomadas, cum septem exactæ jam fuerint postremo anno Evilmerodachi, reliquæ tantum post monarchiam Persarum, atque Græcorum. V. Quia præter allata Rabbinorum testimonia, Aben-Ezra Comment. in Daniele ait: *Opinio ejus, qui dixit Cyrum esse Messiam, non est congrua.* At cur Cyrus, inquis, apud Isaiam Messias appellatur? Aliud interroganti Catholico respondebitur, aliud Judæo objiciunt. Catholicis respondeamus Cyrum dici Christum, sive *Unctum allusione ad Reges Hebræorum*, qui unctione consecrabantur, & quoniam erat figura Christi, qui nos à spirituali Babylonis captiuitate redemit. Hebræis autem respondeo verba Isaiae explicari in Talmud, libro qui inscribitur *Megilla*; ut nullatenus ad Cyrum, sed ad Iolun Messiam referantur: quod tamen non probo propter ea, quæ attulit in hunc locum Hieronymus. Septuaginta tamen, quos plures Patres sequuntur, reddiderunt & ipsi pro Cyro, *κύρῳ, Domino*, qua versio nequit à Talmudistis refutari.

13. Objiciunt 2. Dispescens Daniel septem hebdomadas à duabus & sexaginta, duos venturos Messias prædictit, unum post hebdomadas priores VII. alterum post hebdomadas LXII. Si autem quæras quinam sint duo illi Messiae, diversa est, pro diversa suppeditatione hebdomadarum, responsio. Si suppeditandas censeas ab excidio templi prioris, juxta Hebræorum Chronicon, earum initium est repetendum ab anno M. 3338. quibus si addas septem annorum sabbata, erit annus M. 3387. ac primus Cyri. Si vero connumeraras ab eodem anno 3338. hebdomadas 62. sive annos 434. perveniens ad annum M. 3772. cum Romani, qui templum vastarunt, Jerosolymam ascenderunt,

derunt, & ad tempora Agrippae, qui ante Urbis excidium occisus est. Ergo juxta hanc supputationem primus Messias erit Cyrus, alter Agrippa. Si vero supputes hebdomas ab anno primo Darii, qui est in Chronologia Hebrorum an. M. 3389. pervenies ad tempora Josue & Nehemias, qui sub Artaxerse ad urbem reædificandam perrexerant, & ad annum 434. Putatis autem ab eodem anno Darii septimanis LXI. sive annis 434. explebuntur in ipsa Jerosolymorum vastatione. Atque ita prior Messias erit vel Nehemias, vel Josue, posterior Agrippa filius Aristobuli.

14. Responde-
tur.

Resp. hæc omnia esse portentosa mendacia. Ac I. de Cyro satis dictum supra. II. Juxta Chronicon Hebræorum, ut ostendam cap. 6. si hebdomas supputentur ab anno septimo Nabuchodonosoris, si ab excidio templi, si à verbo quod egressum est de ore Hieremias, si à revelatione facta Danieli, si ab Edicto aut Cyri, aut Darii, aut Artaxeris, neque divisim acceptæ, neque simul terminant sive in Cyro, sive in Nehemias, sive in Josue, sive in Hircano, sive in Agrippa, sive in postrema templi eversione. III. Illa Judæorum Chronotaxis erroribus, ut videbimus, scatet innumeris. IV. Expositi supra characteres Messiæ nequeunt commemoratis viris competere, non enim dici possunt vel Sancti sanctorum, vel justitia sacerdotum, vel Autores novi foederis, vel sacrificiorum veterum Abolitores; imo nec *Unus*, cum non extiterit post primi templi eversionem apud Judæos oleum, vel chrysa. V. Repugnant etiam Rabbini, qui propheticum oraculum fatentur ad verum Messiam pertinere.

15. Objicitur 3. Exactæ sunt septem ac sexaginta duæ annorum hebdomas, quomodo post Hebræorum perpaucos nittitur demonstrare, Auctor Chronicus Egyptiaci Marshamus, in Antiocho Epiphane, quem Sacra Jerosolymorum profanasse narrat liber primus Machab. cap. 1. 23. & seqq. Quod probatur ex Chronologia; nam à visione Danielis usque ad finem captivitatis fluxerunt anni 49. sive septem priores hebdomas. A templo autem à Chaldaëis incenso usque ad Antiochum præteriere Sabbatici anni LXII. id est an. 434. Nam templum à Chaldaëis profanatum est anno P. J. 4107. M. 3397. quibus si addas annos 434. exurget annus P. J. 4541. M. 3831. Post decennium autem, id est anno M. 3841. & P. J. 4551. Judas Machabæus pollutum ab Antiocho templum purgavit, & in medio utique hebdomas,

R. P. Berti Theol. Tom. V.

id est, tribus post profanationem annis³ ac sex mensibus.

16. Resp. plurimis ac validissimis argumen-
tis expungi opinationem Marshami. Responde-

I. Prædictit Daniel post hebdomas ab circulum, & ante abominationem defoliationis, peccati finem, ac sempiternam justitiam: quemnam vero ex his, aliisque præmissis characteribus in viro scelestissimo Antiocho invenies? quam sanctitatem adduxit, quam expiationem fecit, quam iniquitatem delevit? II. Si Judas post dimidium hebdomas purgavit Templum ab Antiocho pollutum, neque à Chaldaëis civitas eversa est, ac penitus diruta; quo pacto sub Antiocho defecit hostia, & post illatum ab ipso bellum erupit sempiternum urbis excidium? III. Non ad purgationem Templi, sed ad reædificationem Civitatis referenda sunt verba temere à Marshamo è proprio loco divulsa, *Et rursum ædificabitur platea*; neque in Danielis prophetia hebdomas LXII. præcedunt Urbis reædificationem, sed mortem Christi. IV. Prædixit Daniel plateam ac muros ædificandos, postea occidendum *Unus*; ideoque non tantum sententia Marshami falsa est, quod reædificationem ad purgationem, Civitatem ad Templum, & sacerdotum abolitionem ad profanationem detorqueat; verum etiam quod pervertens Angeli verba comminiscatur prius defecisse sacrificia, postmodum Urbem ædificatam, cum nequeat ante profanationem consti tui peracta à Juda purgatio. V. Cum Angelus unum monstraret hebdomas ab initium iis verbis, *Ab exitu sermonis*; quare hebdomas septem à Visione Danielis supputandæ sunt, reliquæ autem LXII. ab invasione Chaldaeorum, Templo incendio? VI. Unde in nos Marshami obtruditur Chronologia, cui, ut in proximo evincam, repugnat cum Hebræorum calculi, tum accurate recentiorum Chronologorum rationes?

17. Ob. 4. Ad templi excidium spectant hebdomas Danielis, ac de Templo accipienda sunt ea verba *excidetur Christus*, tum quia *undio Sancti*, vel *Sanctuarii*, de qua v. 24. proprie spectat ad Templi consecrationem: tum quia v. 26. ubilegimus, *Occidetur Christus*, sive, *Excidetur Unus*, habent Greci, *Peribit undio*, id est Sacerdotum ministerium, & series Pontificum, quemadmodum interpretatur etiam Eusebius: tum demum, quia Christus Matth. XXIV. 15. & Marci XIV. 21. adhuc futuram ait abominatio-

Objicitur 4.

C 2 nem

nem desolationis, quæ dicta est à Daniele Prophetæ, ita ut referri nequeat, nisi ad eversionem Urbis ac Templi.

18.
Respondeatur.

Resp. Non posse Danielis vaticinum ad Templi ruinas pertinere I. Quoniam **תְּבָרֶת** *Icbared* denotat supplicium mortis, ut diximus supra, & liquet ex collatione hujus loci cum Lev. xvi. 14. & 11. Regum xviii. 4. ubi eodem verbo designatur mors per Judicis sententiam inflicta. Etiam Rabbini, quos vide apud Raym. Martini loco cit. tradunt notari verbo illo mortem infamem, ac turpem. II. Quoniam Templum nullibi appellatur *Uncium*, vel *uncio*; nulla autem ratione dici potest *Messias Nagibid*, Christus princeps. III. Quoniam repetitur Messiae nomen v. 25. & v. 26. ac priori loco per Adversarios significat Cyrus, aut virum alium principem, ideoque non commonstrat secundo loco Templum, vel Urbem. IV. Quoniam secundum Templum unctione cœruit, nec *Uncium* dici potest. V. Quoniam Sanctuarium sanctuarii non erat Templum, sed sola Tabernaculi pars interior. VI. Quoniam in excidio Templi non appareat peccati finis ac redemptio, sed supplicium, & poena. Eusebium ergo in errorem impulit Græca versione, in qua debebat animadvertere positum hebraica phrasi nomen substantivum pro adjektivo, ut hic v. 23. *Desideria ἡμορροή pro Cupidus*, sive *vir desideriorum*. Melius ergo Symmachus *ἐνοπίσται χειρός*, *Excidetur Christus*, & Aquila, *ἐγολθευθόσται ἡλείουνος*, *Peribit Uncus*: optima autem Vulgata, *Occidetur Christus*. Verum denique est, fuisse abominationem desolationis à Daniele prædictam literaliter completam in eversione Urbis ac Templi: sed hebdomadæ supputandæ sunt usque ad Christum; non usque ad inundationem Romani exercitus, & Ierosolymorum vaccinationem. Hanc prænuntiat Daniel reponsa Christi occisione, & post hebdomadas jam exactas.

19.
Objicitur 5.

Ob. 5. Christus à Deo prænuntiatus est Onias summus Sacerdos, qui typus fuit Christi venturi; non ergo ad ipsum Christum, sed ad Oniam pertinent Danielis hebdomadæ. Antecedens probatur ab Harduino; qui tamen ad Christum prophetiam spectare non negat, et si contendat in Onia, tanquam Christi typo literaliter fuisse completam. I. Quoniam post occisionem Oniae populus defertus est, & Antiochus invasit Hierosolymam, Templumque expolivit. II. Quoniam post Oniæ cædem profanatio Templo periit uncio. III. Quoniam

ipse Onias pactum confirmavit, nam eo tempore Mathathias ait I. Machab. 11.

27. *Omnis, qui zelum babet legis, statuens Testamentum, exeat post me.* IV. Quoniam septimanae supputanda sunt ab exitu sermonis, scilicet à divina prædictione facta Jeremiæ de proximo fine captivitatis, id est, ab anno iv. Joakim, à quo usque ad Cyrus fluxerunt anni 49. & hebdomades septem; & rursus putatae reliquæ septimanae ab eodem anno 4. Joakim usque ad annum Græcorum 148. quo Judas constitutus fuit Dux populi, & pulso Antiochi exercitu Templum purgavit, anni sunt 441. sive hebdomades sexaginta tres. Templum, ut diximus, expoliatum ac profanatum fuerat ante dimidium hebdomadæ; Onias autem jugulatus ante integrum hebdomadam anno Græcorum 141. Ita ergo omnia concordant adamissim; neque deest, neque redundant dies una: septuaginta hebdomades complentur in purgatione Templi, & in Iuda Machabæo: septem in Cyro; sexaginta duæ in occisione Oniæ; dimidium hebdomadæ in Templi profanatione.

Resp. Illud novum Harduini systema esse aliorum omnium quæ refutavimus Responde monstrosum compaginem; nam, si iur. recte advertas, intrudit fere omnes Messias ab aliis confictos, Cyrus præsertim, ac Judam, simulque commentum Marschami de Templo, & de fine unctionis. In omnis ergo suis partibus jam expunctum est & contritum. Ad damus tamen in patrocinium veritatis aliqua. Ac primum detur Harduino Oniam gesisse Christi typum; quamquam id neget P. Lamy in App. Chronolog. P. 2. cap. 4. propterea quod Onias non Jerosolymis occisus sit, sed in templo Apolinis siccus Daphnem; non suorum livore, sed in fidelis Menelai; non ab amicis, sed ab Andronico; non derelictus à populo, sed vindicta, & lacrymis honestatus. Verum non est necesse, ut omnia in Typis convenient. Dicimus ergo quod post Oniæ cædem populus non fuit à Deo derelictus, cum paucos post annos surrexit Judas, qui debellavit impios, templumque purgavit; neque sub Antiocho defecisse sacra, & irrupisse statutam desolationem censendum est, si illa restituit Machabæus; hæc autem paucis annis perduravit. Atque hæc ad primum, & secundum dicta sunt. Nam quod sequitur nullius est roboris, cum loquatur Daniel de pacto firmando, per Christum, & Mathathias de zelo legis demonstrando per populum.

Unicum

21.
Argumento
chronologi-
co Harduini
Resp.

Unicum restat argumentum Chronologicum, in quo non uno tantum capite peccat Harduinus. Principio non ait Daniel supputandas hebdomadas *ab exitu verbi*, quod fortassis foret ambiguum, sed ait, *Ab exitu sermonis, ut iterum adficitur Jerusalem*. Neque enim verum est *exitum sermonis*, ut Harduinus contendit, non posse significare Regis decretum: cum verbum **נִבְרָא** significet *sermonem, aliquid, causam, negocium, praeceptum, &c.* ut Paganus, aliqui demonstrant ex 2. Reg. 111. 12. Deut. 1v. 36. Exodi xviii. 16. xxiiii. 4. &c. atque in hoc loco omnem ambiguatem tollant ea verba, *ad reverti faciendum, & ad aedificandum, &c.* quæ nequeunt intelligi nisi de Edicto Urbem reædificandi. Deinde si velit expendere ea tantum verba, *Ab exitu sermonis*, ut ea detorqueat ad divinam revelationem; cur non potius refert ad revelationem factam ipsi Danieli, de qua Angelus eodem cap. ix. v. 21. inquit, *Ab exordio precum tuarum egressus est sermo?* Aut cur non ad re-

velationem Isaiae **XLIV. 28.**? Rursus hoc idem Harduini somnum fuit quorundam Hebraeorum, quos confutarunt R. Aben-Ezra Comm. in Daniele, & R. Azarias in lib. Meor Enajim, eo quod non debeat anni captivitatis in decisis septimanis simul à Prophetâ comprehendî, atque ad unum referri terminum. Corruit itaque fictitium illud initium hebdomadarum à prophetâ Jeremias. Male etiam constituitur terminus septem hebdomadarum in Cyro, pessime in exitu captivitatis, nam juxta Recentiorum Chronogiam annus **IV.** Joakim incidit in annum Mundi **3398.** Cyrus Medium occupavit an. **3466.** & monarchia potitus est defuncto post biennium Dario Medo, anno **3468.** qui est captivitatis postremus; ita ut **IV.** annus Joakim sit servitutis primus, & primus Cyri, ut dixi, servitutis ultimus; ideoque ab anno **IV.** Joakim usque ad Cyrus non fluxerunt anni **49.** sed **70.** Quam Chronogiam si respicias, saltem annorum **70.** intervalum debes admittere.

C A P U T V.

Statuitur Epochâ Regni Artaxeris, & demonstratur Hebdomadum Danielis initium, ac finis.

S U M M A R I U M.

1. Præliminaria ad propositionem.
2. Propositio I. cum probationibus.
3. Propositio IIa cum suis probationibus.

4. Chronologia Authoris.
5. Usque ad **IO.** propositio teria demonstratur.
10. Usque ad finem solvuntur objectiones.

1.
Prælimina-
ria ad pro-
positionem.

LIQUET ex præcedenti hebdomadas Danielis supputandas ab Edicto Regis Persarum de urbe Jerosolyma reædificanda, & complendas in morte Christi, quam consignare necesse sit anno ab illarum hebdomadarum exordio **486.** concurrente cum dimidio hebdomadæ septuagesimæ. Quatuor autem Regum Persarum pro Judæis decreta colligunt nonnulli ex Scripturis. Emanatum est primum initio Regni Cyri conditoris Persarum Monarchiæ, de quo Isaías cap. **XLIV. 28.** & Esdras cap. **I. 1.** Promulgatum est alterum anno **2.** Darii, quem Scaliger Nothum putavit, constat autem fuisse Hystaspidem: de quo edicto vide **I. Esdræ IV. 24. & VI. 1.** Emisum est **III.** diploma anno Artaxeris **VII.** quo Esdras cum plena Regis facultate Jerosolymam ascendit, ut habetur eodem libro cap. **VII. 6 & 7.** Edictum postremum obtinuit Nehemias ejusdem Artaxeris pincerna anno Regis vicesimo, ut habetur **2. Esdræ cap. XI. 1.** Nullum jam dubium est hunc Artaxersem fuisse

Longimanum filium Xersis filii Darii Hy-
staspidis.

Conveniunt recentiores accurati Chronologi annos ante Christi nativitatem coarctantes ad **4000.** fundatam à Cyro Monarchiam Persarum anno **M. 3468.** P. Julianæ **4178.** ante Vulgarem Aeram, sive Natale Christi Dionysianum **536.** & Darium Hystaspidem regno potitum an. **M. 3483.** P. Jul. **4193.** ante Aeram Christianam **521.** De Artaxerse autem nequeunt Chronologi convenire. Nam supputantes hebdomadas Danielis ab anno ejus septimo, ajunt obtinuisse regnum an. **M. 3540.** P. J. **4250.** ante Ae. Ch. **464.** ita ut annus septimus sit **M. 3547.** P. Jul. **4257.** ante Ae. Ch. **457.** quibus si addantur anni **29.** Ae. Dionysianæ, quo anno Christum affixum cruci Chronologi illi propugnant, resultat annus ab initio hebdomadarum **486.** qui dimidium est hebdomadæ septuagesimæ. Qui autem septimanas putant ab anno Artaxeris vicesimo, contendunt regno potitum anno **M. 3531.** P. Jul. **4241.** ante Ae. V. **473.** ita ut an-

nus xx. incidat in annum M. 3551. P. Jul. 4261. ante V. Ae. 453. Ab hoc autem anno usque ad 33. Ae. V. in quo statuunt Christi mortem, fluxerunt pariter anni 486. & rectissimè eadem hebdomadarum coalescit supputatio. Pendet ergo totius difficultatis enodatio ab Epochā Regni Artaxeris Longimani, quam figere modo constitui.

2. PROPOSITIO I. Artaxeris regno potius est an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante cum suis probatio- Ae. V. 464.

Demonstratur I. Eusebius in Chronico, quem sequuntur Siganus de Republica Atheniensium, aliquie complures, & quem in hoc non errare commonstrant proxima momenta, statuit principium regni Artaxeris Longimani an. I. Olympiadis LXXIX. Annus I. Olymp. LXXIX. omnium consensu est ante Ae. V. 464: & juxta supputationem, quam etiam Adversarii nostri sequuntur, M. 3540. Ergo hoc ipso anno regnum iniit Longimanus. II. Julius Africanus antiquissimus temporum supputator, ut ait Hieronymus in cap. IX. Danielis, scribit annum vicesimum Artaxeris esse octogesimæ & tertiae Olymp. annum quartum. At si retro enumeras ab anno 4. Olymp. LXXXVII. viginti annos, pervenies ad ann. I. Olymp. LXXIX. legitur anno I. Olymp. LXXIX. signandum est initium regni Artaxeris. III. Diodorus lib. XI. Biblioth. scribit Xersem patrem Artaxeris fuisse interfectum ab Artabano anno 4. Olymp. LXXXVII. At Artaxeris omnium Historiorum testimonio statim defuncto Patri succedit. Fuit ergo regni ejus primus annus inente Olympiade LXXIX. IV. Idem Diodorus libro XI. inquit Artaxersem vita functum anno 4. Olymp. LXXXVII. cum regnasset annos quadraginta. Atqui anni 40. non desinunt in anno I. Olymp. LXXXVII. nisi supputentur ab anno I. Olymp. LXXIX. Ab hoc ergo anno Regnum Artaxeris inchoandum est. V. Xerxes Darii filius, & Artaxeris pater juxta accuratam recentiorum chronotaxim adeptus est regnum anno Mundi 3519. ante Ae. Vul. 485. At regnavit annis XXI. aut saltem XX. mensisque aliquot, ut tradunt Eusebius in Chronico, Severus Sulpitius lib. 2. Georgius Syncellus pag. 76. edit. Parisiensis, Diodorus Siculus apud Salianum, ad annum Mundi 3589. XI. Siganus in libro de Atheniensium Temporibus, aliquie communiter. Computati autem anni XXI. aut XX. ab anno Mundi 3519. & ante Aoram Vulgarem 485. desinunt in anno

Mundi 3540. aut in postremos menses anni praecedentis, Anno ergo Mundi 3540. sive P. J. 4250. regnare coepit Artaxeris Longimanus Xerxes filius. Atque id, inquit doctissimus Gravesonius dissert. xv. de Myst. & An. Christi, paragraphe primo, *extra omnem dubitacionis aleam positum esse* debet.

PROPOSITIO II. Nullo pacto consignari potest annus vicesimus Artaxeris anno M. 3551. P. Jul. 4261. ante Ae. V. 453.

Demonstratur I. Initium regni Artaxeris est, ut vidimus, an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ae. Ch. 464. Ergo annus vicesimus Artaxeris erit an. M. 3560. P. Jul. 4270. ante V. Ae. 444. & labitur nova Chronologia annis IX. II. Xerxes occisus est, ut liquet ex dictis, anno 4. Olymp. LXXXVII. postquam regnaverat annis 21. regnum enim auspicatus est juxta probatam ab adversariis nostris Chronologiam anno M. 3519. a quo usque ad annum 3540. & ad I. Olymp. LXXIX. fluixerunt anni 21. Igitur annus M. 3560. III. Ut annus 20. Artaxeris est ann. M. 3551. vel, ut alii putant, anno proximo praecedenti, cum Xerxes regnare coepit. an. 3519. consequens est, ut obierit anno 3531. vix exacto anno regni sui duodecimo. Atqui Xerxes regnavit annos XXI. aut saltem XX. communī Veterum consensione. Ergo Xerxes, ut etiam supra demonstratum est, obiit anno Mundi 3539. aut 3540. qui est annus I. Regni Artaxeris. IV. Ut Adversarii nostri hunc nodum solvant, contendunt cum Usserio supputandum annum primum Artaxeris ab anno, quo Xerxes omnes Græcos adversus se concitavit, & ante expeditionem ad Bellum Persicum designavit juxta patrias leges hæredem regni, ita ut Artaxeris regni sui anni 48. tribuendi sint, patri vix 12. At hoc unum Adversariorum nostrorum præsidium validissimis argumentis concutitur. Primo si fateamur Artaxersem jam ab anno XI. patris designatum fuisse Regni successorem: ergo ab eo anno regnavit? Deinde processit Xerxes ad Bellum Persicum anno I. Olymp. LXXV. regnare autem coepit anno 3. Olymp. LXXVII. interfectus est anno 4. Olymp. LXXVII. ut constat ex praecedenti propositione, & ex Siganio de Republica Athen. & Meursio de Archontibus Athenarum. Igitur si regnum Xerxes perduravit duntaxat usque ad Bellum Persicum, quinque tantum annis regnavit, non 12. si vero

vero ad annum 4. Olymp. LXXVI 11. regnavit annis 21. quod nos cum probatissimis Chronologis affirmamus. Præterea detur usque ad Persicam expeditiōnem fluxisse Xersis annos XII 1. nequeunt ab anno XII. Xersis supputari anni Artaxeris 48. Vel enim afferis cum Petavio & Petavio à Xersè filium in regni communionem fuisse adscitum, vel cum Ulferio detrahis ab annis Xersis annos 8. addendos annis 40. Artaxeris. Atqui Artaxeris non fuit à Patre assumptus in regni communionem, cum ex Justino lib. 111. constet fuisse puerum cum Xerses occisus fuit ab Artabano. Quam ergo Artaxeris ætatem duxit vertente anno paterni regni duodecimo? Accedit quod Petavius sententiam suam nititur probare ex fuga Themistoclis, qui, ut demonstrat Huetius D. E. Prop. IX. cap. VIII.

non Artaxeris, sed Xerses, nondum imperante filio, convenit: & si ad Artaxeris scribunt aliqui confugisse, id factum narrant post mortem Xersis. Neque statuenda est Epocha regni Artaxeris cum Usserio an. M. 3531. P. Jul. 4241. ant. V. Ae. 473. Nam Ptolomæus in Canone Math. Diodorus lib. XI. Bibl. Eusebius in Chron. & omnes veteres tribuunt Xersi annos XXI. Artaxeris XI. aut Artaxeris XI. Xersi XX. Cur ergo uni XII. alteri XLVI 11. tribuamus? Denique mortem Xersis incidere in annum 4. Olymp. LXXVI 11. apertissime à nobis demonstratum est supra, ideoque perperam anni hujus Regis detruncantur.

Ex his colligitur emendandas esse tabulas Chronologicas, & supputationes Authoris. Regum Persarum ad hunc modum:

Cyrus Monarchiam Persarum fundavit an.	3468.	ante Ae. V.	536.
Cambyses init regnum.	3475.		529.
Darius Hyrcanus.	3483.		521.
Xerses.	3519.		485.
Artaxerxes Long.	3540.		464.
Xerses II.	3580.		424.
Darius Nothus.	3581.		423.
Artax. Mnemon.	3600.		404.
Ochus.	3643.		361.
Arsen.	3656.		338.
Darius Codom.	3668.		336.
Regnavit annis 6.	3674.		330.

Cyro itaque tribuuntur anni VI 1. Cambisi VIII. in quibus comprehenduntur Magi 7. menses. Dario Hyrcanid XXXV. Xersi XX. Artaxeris Longimano XL. Xersi II. & Secundiano I. Ocho, qui & Darius Nothus, XIX. Artaxeris Mnemoni XLII. Ocho XXII. Arsen III. Dario Codomano VI. Hunc expugnavit Alexander Philippi Macedo.

PROPOSITIO III. Hebdomades Danielis initium ducunt ab an. VI 1. Artaxeris Longimani.

Demonstratur I. Annus Artaxeris VI 1. est annus M. 3547. ante Ae. V. 457. P. Jul. 4257. & annus 4. Olymp. LXXX. Ab hoc anno supputandæ sunt hebdomadæ Danielis. Ergo hebdomadæ Danielis supputandæ sunt ab anno VI 1. Artaxeris. Probatur minor. Christus, ut suo loco demonstrabitur, mortuus est anno Ae. V. 29. P. Jul. 4742. anno I. Olymp. CCII. mortuus est autem in medio hebdomadæ LXX. sive post annos 486. jam exactos ab hebdomadarum initio. Atqui si ab anno Ae. V. 29. P. Jul. 4742. & primo Olymp. CCII. retrocedas per annos 486. jam exactos, pervenies ad annum M. 3547. P. Jul. 4257. & ad an. 4. Olymp. LXXX. qui

est VI 1. Artaxeris. Igitur ab anno VI 1. Artaxeris hebdomadæ Danielis supputandæ sunt. Demonstratur 2. Quoniam prædictæ hebdomadæ, ut constat ex capite præcedenti, referuntur ad mortem Christi. Si ergo Christus, ut nunc supponimus, mortuus est anno Ae. V. XXIX. debet supputari ab anno ante Ae. V. 457. addas annos 29. resultat dimidium hebdomadæ LXX., incidens in an. 486. Hæc in nulla alia Chronotaxi possunt convenire, nisi aut pervertas Epocham Regum Persarum, aut retrahas annum Passionis Christi.

Idem demonstratur revocando nos ab abaco rationali ad prophetiam Danielis. Supputandæ sunt hebdomadæ ab amplio Regum Persarum diplomate, atque à facultate Judæis facta redeundi in patriam, reædificandi templum, urbemque Jerusalem: id enim sonant verba Prophetæ, *Ab exitu sermonis ad reverti faciendum & ad ædificandum Jerusalem.* Atqui plena illa, & ampla facultas facta est anno Artaxeris Longimani septimo. Igitur ab hoc anno sunt prædictæ hebdomades supputandæ. Probatur minor. Decretum enim concessum Esdræ anno

Regis

Propositi
III.

6.
Demonstra-
tur I.

Regis septimo est: *A me decretum est, ut cuicunque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis ire in Ierusalem, tecum vadat. En facultas, ut omnes pro libitu reverterentur.* Sequitur decretum: *A facie enim Regis, & septem consiliatorum ejus missus es, ut visites Iudeam & Ierusalem in lege Dei tui, quae est in manu tua.* En data Esdræ Autovquia, & potestas utendi suis juribus. Sunt in regio diplomare & haec verba: *Libere accipe, & studiose eme de hac pecunia vitulos, arletes, agnos, & sacrificia, & libamina eorum, & offer ei super altare templi Dei vestri, quod est in Ierusalem. Sed & si quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite.* En restitutus Dei cultus, & data facultas in quodlibet opus erogandi pecuniam: & postremo concessa est Esdræ immunitas ab omni tributo, & plenissima judicandi auctoritas. Vide regium Edictum lib. 1. Esdræ cap. vii. à v. 12. ad 28. Dedit ergo Rex Esdræ omnem, ac plenissimam facultatem, atque ut ibidem legitur v. 6. omnem petitionem ejus.

8.
Occurrit
effugio Ad-
versario-
rum.

Qui repetunt hebdomadarum initium ab anno Artaxeris xx. inquit nullum in tam amplio decreto extare verbum de Urbe reædificanda. Non extat quidem expresse, sed, si diploma expendas, extat majori, quam si expressum foret, munificentia. Primo enim, quid est dare omnem petitionem, nisi supplicationibus Esdræ nihil penitus denegare? Deinde cui populo à vestigialibus & tributis immuni, consistenti in patria, atque facto *autovquia*, siveque juris, urbem construendi facultas aut lege aliqua, aut consuetudine denegatur? Præterea si potuit Esdras insumere argentum in omni opere, quod ei placuerit, cur non potuit sumptus facere in moenibus construendis? Ad hæc revera ab anno Artaxeris vii. cœpit Ierusalem ædificari; nam ideo Nehemias anno Artaxeris xx. novum de reædificanda Urbe diploma impetravit, quod veniens Hananus retulit Iudeos in afflictione magna esse, & murum Ierusalem dissipatum, & portas combustas: quo accepto nuncio Nehemias amare flevit, & ad Artaxersem accedens doloris sui causam exposuit, obtinuitque facultatem proficisci in Iudeam. Vide 2. Esdræ cap. i. & ii. Sane non fuit hujus luctus, novique decreti causa de- vastatio Urbis facta à Chaldaeis sub Nabiuchodonosore; cur enim de hac, quam

noverat, Nehemias interrogasset Hananum? cur audita dissipatione murorum fuisse tam acerbe contristatus? Iterum ergo ab iis, qui ægre ferebant prosperitatem Iſrael, sive Moabitæ fuerint, sive alii finiti, ædificium cœptum ab Eldra fuit dissipatum. Hinc anno xx. Artaxeris potius Nehemias facultatem obtinuit proficisci in Ierusalem, & vi decreti ab anno jam septimo emanati ædificandi Urbem, quam decretum novum, & à præcedenti diversum. Legimus quippe lib. 2. Esdræ c. p. 11. 5. ita dixisse Nehemias: *Si videtur Regi bonum, & si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Iudeam ad civitatem sepulchri patris mei, & ædificabo eam.* Legimus v. 6. Regem annuisse. Legimus v. 7. & 8. petiisse Nehemias Epistolas Regis ad duces Regionis trans Flumen, ut nulla accepta molestia traduceretur in Iudeam, & Epistolam ad Asaph custodem saltus, ut ei ligna concederet. Decretum non legimus, nisi promulgatum anno vii. Regis, & ad verbum in cap. xii. libri primi Esdræ enarratum. Vi ergo hujus Edicti Nehemias Jerosolymam ædificatur à Rege Artaxerse discellit: aut si novum obtinuit diploma, fuit innovatio prioris.

9.
Confirma-
tur.

Demum in sententiæ nostræ confirmationem accedit, quod præter exactissimam hebdomadarum suppurationem & exitum in anno passionis Christi, ac præter literalem prophetiæ sensum, absque ullo nexu distinguitur facta à Daniele hebdomadarum partitio. Primo enim Daniel absolute connumerat septimanas lxx. Deinde ab Edicto de reædificanda urbe usque ad Christum vii. & lxii. Postea ait occidendum Christum post hebdomadas lxii. tandem inquit confirmandum à Christo pax in hebdomada i. & in medio hebdomada esse occidendum. Revelavit quippe Danieli Gabriel Angelus decisæ esse super populum & super urbem sanctam Ierusalem sabbata lxx. id est, à populo Iſrael in Urbe Jerosolyma celebranda fore lxx. Sabbathi sabbatorum ante finem peccati, & humani generis Redemptionem. Atque tot celebrata revera sunt. Nam si primum sabbatum incipit anno ante Ae. V. 457. septuagesimum incipit anno Ae. V. 26. Posita ergo Iudeorum *Autonomia* in anno vii. Artaxeris habes septuaginta hebdomadas decisæ super populum Iſrael, & super Civitatem sanctam; nam proximo sabbato jam deleta erat iniquitas. Ab ea vero *Autonomia* usque ad manifestationem Christi, sive ab anno ante Ae. V. 457.

457. usque ad annum **xvi**. Tiberii Cæſaris Ae. Vulg. 26. quo Christus baptizatus est, sunt hebdomades **vii. & lxii.** id est anni 483. Si disjungas hebdomadas **vii.** ab **lxii.** illæ **vii.** comprehendunt annos 49. qui sunt inter unum & alterum Jubileum. Posito ergo primo anno sabbatico in anno **vii.** Artaxerſis ante Ae. V. 457. Jubileum erit anno ante Ae. Vulg. 408. Porro si Christus passus est an. Ae. V. 29. passus est post hebdomadas **lxii.** id est post annos 434. & in dimidio sequentis hebdomadæ. In ultima hebdomada confirmasse pæctum, & in medio hebdomadæ fuisse affixum cruci, fatis manifestum est. Igitur si constitutas initium hebdomadarum anno Artax. **vii.** coheret etiam illarum accurata ſectio & partitio: & si hanc tribuere velis idiomatici hebraico ſæpeminorem numerum præponenti, adhuc habes ab anno **vii.** Artaxerſis usque ad Christum pæfixum annorum numerum, ut conſtat ex Chronologicis demonstrationibus paulo ſupra productis.

RESPONDETUR OBJECTIONIBUS.

10. Opponitur. Per pauca adverſus productam Chronologiam opponi poſſunt, eaque ex dictis facillime diluuntur. Oppones 1. Cyrus omnium primus facultatem fecit urbem reædificandi, quemadmodum prædixerat Iſaias **XLIV. 28.** & completem eſſe conſtat ex cap. 1. libri primi Esdræ.

11. Respoſ. non poſſe ab anno 1. Cyri initium ducere Danielis hebdomadas, ſive ſpectata Chronologia, temporumque ratione, ſive confeſſa ab eo facultate. Si expendas Chronogiam, ab anno 1. Cyri usque ad Christi Paſſionem fluxerunt anni 565. cum Monarchiam coniderit anno ante Ae. V. 536. Christus ve-ro cruci affixus ſit anno ejusdem Aeræ 29. Si attendas factam à Cyro facultatem, extenditur illa duntaxat ad Templi adi-ſionem, non ad muros urbis, at ap-paret ex laudato cap. 1. Esdræ v. 2. & 3. Nihilo tamen minus completem in Cyro eſt Iſaiæ vaticinium, in quantum ipſa facta Judæis potestate redeundi, fuit restaurationis Jerosolymorum primus au-tor; & per ejus ſucessores ac filios, quibus Prophetae patronymice tribuere ſolent nomina patrum, ut Auguſtinus demonſtrat oſtava ad Dulcitudinem quæſtio-ne, completa eſt Dei voluntas.

12. Opponit. 2. Putabimus ergo ſeptimanias cum Scaligero, & Draſio ab anno 2. Darii Nothi, quem dediſſe eandem fa-cultatem Hebrais liquet ex cap. VI. libri 1. Esdræ.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

13. Respoſ. Scaligeri ſententiam illudem mo-mentis everti; quippe non coheret cum Respoſ. ratione temporum, quoniam annus 2. Darii Nothi eſt ante Ae. V. 422. ideoque ab anno 2. Darii usque ad annum 29. ejusdem Aeræ anni tantum 451. fluxerunt, & defiſſunt usque ad complementum temporis prædefiſti à Daniele anni 35. Neque coheret cum Propheto Danie-lis oraculo, e quod decretum Darii eſt idem ac decretum Cyri cuius autogra-phum inventum eſt in Ecbataniſ, ſpecta-que ad ſolam aedificationem Templi, ut patet ex cap. 6. libri 1. Esdræ v. 2. & 3. Addo absurditatem opinionis Scalige-ri, ex qua ſequitur Zorobabel & Jeſum Jofedecidem ſuperare humanae vitæ diu-turnitatem. Etenim Zorobabel an-ño 1. Cyri, qui fuſit annus M. 3468. erat du-plex Hebraorum: annus autem 2. Darii Nothi incidit in annum M. 3581. tenuerat ergo Zorobabel Judæorum principa-tum regnante Dario an. 114. Adde in-certos annos, quibus Zorobabel vixerat antequam principatum iniret, & rever-teretur in terram Judæ, annosque vitæ fuſe post annum 2. Darii Nothi. Quod argumentum valet de Jofue, cum & ipſe cum Zorobabele reverſus ſit in Jeruſa-lem anno 1. Cyri, ut conſtat ex cap. 2. libri primi Esdræ, & ſuperstes fuerit ſub Dario, & Artaxerſe; ut liquet ex lib. 2. cap. VII. Lapſus eſt ergo Scaliger, quod legerit cap. 1 v. lib. 1. nomen Artaxerſis, qui regnavit ante Darium, non animad-vertens Artaxerſem illum eſſe Cambisem, & Artaxerſis nomen, quod ſignificat ſtre-nuum bellatorem, Regibus Perſarum fuſſe commune. Debuit ergo pro anno 2. Darii Nothi ſtatueri annum 2. Darii Hyſtaſpidis, id eſt, annum M. 3484. ante Ae. V. 520. Verum & ab hoc anno usque ad annum 29. Ae. Dionyſianæ flu-xerunt plus quam lxx. hebdomadæ, & anni 549. atque decretum Darii nil addi-dit decreto Cyri, ut dictum eſt modo.

Opp. 3. Repetendum eſt hebdomada-14. rum initium ab anno xx. Artaxerſis Lon- Opponit. 3. gmani, qui Nehemias dedit ampliſſimam aedificationi Jeruſalem auctoritatem, ut habetur 2. Esdræ cap. 11. 5. & 6. Non ergo ab ejusdem Regis anno ſeptimo.

Respoſ. ab anno 20. Artaxerſis ad an-15. num 29. Aeræ Vulgaris fluxiſſe annos tan-tum 473. ut conſtat ex propoſitione 1. Respoſ. haud recte alligari ab Uſſerianis viceſimum Artaxerſis anno ante Vulg. Ae. 453. ut liquet ex propoſitione 2. falſo ſupponi Esdram non obtinuiſſe anno Artaxerſis VII. facultatem aedificandi Jerosolymam, ut appetat ex Prop. 3. non bene pon-iſſio-

D

passio-

16.
Opponitur
ultimo.

17.
Respondeatur

passionem Christi anno Vulg. Ae. 33. ut
nunc supponimus.

Opp. ultimo. Daniel enumerat hebdomadas annorum Lunarium, ut post Africanum tenuerunt quamplures, præfertim Theodoretus, Zonaras, Perierius, Huetius. Nam hebræi annos numerant juxta cursum lunæ; & Propheta ait loqui se de hebdomadibus *abbreviatis*.

Resp. Hebreos juxta lunæ cursum numerare quidem menses, sed non annos. Etenim quotannis celebrant Pascha lunæ xiv. primi mensis, incipiunt autem annum suum à prima luna propinquiori Aequinoctio Verno; quod ni facerent, cum annus solaris superet annum lunarem diebus undecim, & lunæ cursus peragatur intra viginti novem dies, & sex horas; post certum annorum intervalum deberent in eodem anno bis Pascha facere: hoc autem incommode devi-

18.
Paradigma
nomericum
Hebdomad.
Danielis.

Incipit H.

I. Anno ante V. Ae.

457.

M.3547.

II. 450.

450.

III. 443.

443.

IV. 436.

436.

V. 429.

429.

VI. 422.

422.

VII. 415.

415.

VIII. & I. EXLII. 408.

408.

M.3596.

IX. 401.

401.

X. 394.

394.

XI. 387.

387.

XII. 380.

380.

XIII. 373.

373.

XIV. 366.

366.

XV. 359.

359.

XVI. 352.

352.

XVII. 345.

345.

XVIII. 338.

338.

XIX. 331.

331.

XX. 324.

324.

XXI. 317.

317.

XXII. 310.

310.

XXIII. 303.

303.

XXIV. 296.

296.

XXV. 289.

289.

XXVI. 282.

282.

XXVII. 275.

275.

XXVIII. 268.

268.

XXIX. 261.

261.

XXX. 254.

254.

XXXI. 247.

247.

XXXII. 240.

240.

XXXIII. 233.

233.

XXXIV. 226.

226.

XXXV. 219.

219.

XXXVI. 212.

212.

XXXVII. 205.

205.

XXXVIII. 198.

198.

XXXIX. 191.

191.

XL. 184.

XLI.

XLI.	177.
XLII.	170.
XLIII.	163.
XLIV.	156.
XLV.	149.
XLVI.	142.
XLVII.	135.
XLVIII.	128.
XLIX.	121.
L.	114.
LI.	107.
LII.	100.
LIII.	93.
LIV.	86.
LV.	79.
LVI.	72.
LVII.	65.
LVIII.	58.
LIX.	51.
LX.	44.
LXI.	37.
LXII.	30.
LXIII.	23.
LXIV.	16.
LXV.	9.
LXVI.	2.
LXVII.	An. Aeræ Vulg.
LXVIII.	5.
LXIX.	12.
LXX.	19.
	26.

Hoc anno baptizatus est Christus.

Dimidium H. sive anni III. 29.
Hoc anno Christus passus est.

C A P U T VI.

Refelluntur Hebræi ex propria, licet corrupta,
illorum Chronologia.

S U M M A R I U M.

1. Falsitas Chronologiæ Judaicæ.
2. Chronologia Hebraica.
3. Discrepantia Rabbinorum in computatione hebdomadarum Danielis.
4. Non coherent supputationes Judæorum cum Prophetia Danielis.
5. Non fuerunt hebdomadæ compleæ in Hircano.
6. Non valet supputatione Hebræorum à templo diruto.

^{1.}
Falsitas Chronologiæ Judaicæ.
HEBRAI legentes in sacris Bibliis nostra Regum Persarum Cyri, Africæ, Darii, & Artaxeris, non attendentes narrari ibidem sacram duntaxat historiam, & commemorari Reges, qui ad hanc spectant, cæteris prætermis; ignorarunt Xerxes duos, Arsen, Ochum, alterum Artaxersem, aliumque Darium: quos tamen exitisse profanæ omnes historiæ testantur. Falsa hinc Judaicæ Chronotaxis deprehenditur. Ex ea tamen pervicaces possumus refutare, pugnantibus adversus mendacia mendacis.

Ex Judæorum Chronicis apud ipsos per vulgatis, & ab unoquoque Rabbinorum receptis, quæ legi possunt apud Genibrardum in libro *Sepher Olam*, sive Chronologia Hebræorum, & 2. volum. Biblioth. Rabbinicæ Julii Bartolocci p. 313. liquet Nabuchodonosorem expugnata Ninive imperium suum fuisse auspiciatum anno mundi juxta hebraicum computum 3319. Is anno tertio regni Joakim definito obfedit Jerufalem, & rex Judæ anno quarto regni sui factus est servus illius, ac sub ejus potestate stetit tribus annis. Anno tertio rebellionis Joakim,

D 2

kim, & septimo postquam à rege Nabuchodonosore subactus fuerat, octavo autem ipsius Nabuchodonosoris, id est anno M. 3327. Joachimus, sive Jechonias filius Joakim, cum regnasset defuncto patre tribus duxerat mensibus, 1v. Regum 24. 8. ab ipso Nabuchodonosore in captivitatem abductus est: constituitque Rex Babylonis in Jerusalem regem pro Jechonia Matthiam patrum ejus. Anno xii. Regis Nabuchodonosoris, id est, Mundi 3331. Jeremias vaticinatus est finem captivitatis, cap. xxix. 10. Anno Nabuch. xix. ac Mundi juxta Hebreos 3338. à Nabuzardan principe exercitus Babyloniorum vastata est Jerusalem, templumque succenfum, 1v. Regum 25. 8. Regnavit autem Nabuchodonosor annis integris 45.

Post Nabuchodonosorem regnum obtinuit Evilmerodachus anno 3364. id est, trigesimo septimo à transmigratione regis Joachim, sive Jechonia, quem eduxit de carcere, & locavit in throno, 4. Reg.

ult. 27. Regnavitque Evilmerodachus per annos 22. Ei succedit anno M. 3386. Balthasar, de quo Daniel v. regnavitque tribus annis. Anno ergo 3389. obtinuit regnum Darius Medus, de quo idem Daniel cap. ix. Dario Medo succedit Cyrus Rex Persarum proximo anno 3390. juxta communio rem hebræorum Chronotaxin, aut post biennium, ut placet nonnullis. Cyrus succedit Assuerus maritus Esther an. 3392. cum Cyrus nondum explessit regni annum tertium. Assuero autem tribuntur anni xiv. Regnavit post Assuerum Darius secundus filius Reginæ Esther annis 36. usque ad Alexandrum Macedonem, id est, ab anno 3406. usque ad annum 3442. Hujus Darii anno 2. id est, M. 3408. reassumptum est opus ædificationis templi, quod & completum est anno 6. Regni ejus, id. an. 3412. ut habetur 1. Eldræ vi. 15. Posteriores annos necessum non est enumerare, cum omnes Judæi fateantur secundum templum stetisse an. 420. Igitur juxta hebraicam Chronologiam,

2.
Chronologia
hebraica.

Nabuchodonosor regnavit. an.

XLV.

Evilmerodachus.
Balthasar.
Darius Medus.
Cyrus.
Assuerus.

XXII.
III.
I.
III.
XIV.

Darius ante consummationem Templi. VI.

3.
Discrepan-
tia, Rabbino-
rum in com-
putacione
Hebdomadæ
Danielis.

Discrepant Rabbini in computatione hebdomadarum Danielis; nam aliqui illas exordiunt ab anno 7. Regni Nabuchodonosoris, quo venit Jerusalem, abduxitque in captivitatem Jechoniam: unde hi comprehendunt in hebdomadarum computu annos Nabuchodonosoris 39. Incipiunt alii hebdomadas ipsas ab anno Nabuchodonosoris xii. quando Jeremias prædictis finem captivitatis; unde hi arripiunt annos ejusdem Nabuchodonosoris 34. Alii supputant a primo Cyri, alii a secundo Darii, templique structura; alii denique cum Rabbi Jose ab excidio templi prioris, sive ab anno Nabuchodonosoris xix. omnesque completas autem vel in excidio secundi templi, quod contigit anno 3828. vel in Hircano filio Aristobuli per Antigonus expulso an. 3721. vel denique in Agrippa occiso tribus annis ante excidium secundi templi, nempe anno 3825.

4.
Non cohæ-
rent Suppu-
tationes cum
Prophetia
Danielis.

Itaque dicimus nullam ex supputationibus à Judæis excogitatis cum Prophétia Danielis confidere. Primo fieri nequit, ut Danielis hebdomadæ incipiunt ab anno vii. Nabuchodonosoris, sive Mundi 3327. & absolvantur in excidio secundi templi, id est anno 3828. nam ab anno 3327. supputatis annis 490. pervenitur

ad annum 3817. & à 7. anno Nabuchodonosoris ad Templi excidium sunt anni 501. Auctor Biblioth. Rab. Tom. 2. enumerat pag. 327. annos 511. at comprehendit annos ædificationis templi, & Evilmerodacho tribuit annos 23. Dario 3. quod non fecerat in præmissa Chronologia pag. 315. Si supputentur anni à xii. Nabuchodonosoris constat usque ad excidium urbis fluxisse annos 497. & juxta computum Julii Bartolocci 506. Quod si hebdomades septuaginta supputentur ab anno 1. Cyri; ab hoc anno nonne vides fluxisse ad cladem Jerosolymitanam annos 438.? Supputabunturne à templi structura & ab anno 6. Darii? At usque ad excidium anni tantum 416. connumerantur. Ab anno septimo aut viceximo Artaxersis? At regnavit ille post Cyrum, & anni nimium decrescent. Unde cunque ergo computentur hebdomadæ Danielis, juxta Chronicon Hebraicum nequeunt terminari in vastationem Jerosolymorum, neque in proximam Agrippæ mortem.

Si dixeris completas hebdomadas in Hircano; iisdem supputationibus revin- ^{f.}
Hebdomadæ non sunt
ceris: sunt quippe ad Hircani expul-
sionem ab anno 4. Joakim an. 402. Hircano.
Completa in
ab

ab excidio templi an. 383. à Dario Medo an. 332. à Cyro an. 331. ab anno 2. Darii 313. ut manifestum est ex præmissis Epochis à Judæorum unoquoque receptis, & quibus eadem facilitate confutantur, qui hebdomadas referunt ad Antiochum, vel ad Herodem, cum Aera contraria, sive Antiochi, fixa sit juxta Chronicon Hebræorum an. M. 3448. Herodiana autem anno 3724. In hos autem annos cadere nequit finis hebdomadarum sive ab anno 4. Joakim, sive à 12. aut 19. Nabuchodonosoris, sive à Dario, vel Cyro supputentur.

6.
Neque valet
supputatio
Hebræorum
à templo
diruto.

Una remanet supputatio, quam Hebræorum nonnulli existimant expeditissimam. A templo, inquit, diruto, sive ab anno Nabuchodonosoris xix. usque ad finem captivitatis juxta præcedentem Chronologiam fluxerunt anni LXX. quos prædixerat Jeremias cap. xxix. 10. stetit secundum templum annis 420. En numeros hebdomadarum LXX. sive spatium annorum 490. At commentum hoc postremum refellitur non solum Rabbinorum auctoritate, verum etiam ipsa ratione temporum. *Quomodo commiscebatur exilium cum Templo secundo?* ait

R. Aben-Ezra. *Hec commixtio aliena à veritate apparèt*, inquit in lib. Meor-Enajim R. Azarias. *Manifestum est annos exilii baud contineri numero hebdomadarum LXX.* scribit R. Saadias. Vide Joan. Frischmuth in ea, quam hac de re instituit dissertatione, §. 2. & quæ nos diximus præced. cap. IV. ad 4. Objectionem. Sistendo autem in sola ratione temporum, & admissa Hebraica Chronotaxi, fateor inveniri LXX. hebdomadas prædictas à Daniele v. 24. id est annos 490. inter desolationem primi, & inter desolationem secundi templi: sed quomodo invenies hebdomadas 7. & 62. prædictas v. 25. quas non ambigue prædictit Daniel, ut fecit de LXX. versu præcedenti, sed ait supputandas ab *Exitu sermonis ad reverti faciendum*, & *ad ædificandum Jerusalem?* In his anni exilii, ut recte Rabbini observarunt, nequeunt comprehendendi. Supputa autem unde vis hebdomadas illas 7. & 62. post libertatem restitutam, nunquam protrahere poteris ad secundi templi demolitionem. At de calculis Hebræorum recte Chronologæ, & Prophetici Ora-culi intelligentiæ repugnantibus, hæc dicta sunt.

C A P U T VII.

Quædam alia adversus Judæos proferuntur.

S U M M A R I U M.

1. Refutantur Judæi ex Deuteronomio.
2. Moyses prænuntiavit Christum.
3. Solus Christus potuit comparari Moysi.
4. Occurrunt Rabbinorum objectionibus.
5. Solvuntur duas instantias.
6. & 7. Probatur adventus Messie ex Daniele.
8. Occurrunt responsionis Judæorum.
9. Probatur adventus Christi ex Michæa.
10. Idem probatur ex Aggæo.
11. Infirmatur responsio Judæorum.
12. Alia responsio refutatur.
13. Difficultas de templo tempore Christi.
14. & 15. Aliorum responsio agnoscitur insufficientis.
16. Solutio difficultatis.

I.
Refutatio
Judæorum
ex Deutero-
nomio.

Duo, in quibus versati sumus, Prophetica Oracula sufficiente quidem ad refellendam Judæorum perfidiam; sed plura sunt tamen alia, quorum nonnulla ex Deuteronomio, ex Daniele, ex Michæa, & Aggæo Prophetis in medium afferant. Moyses Deut. xvi. 15. & 18. promisit futurum aliquando Prophetam eximium, magnum, suique similem. *Prophetam*, inquit vers. 15. *de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies.* Et v. 18. *Prophetam suscitabo eis de medio fratribus tuorum similem tui.* Hebraicè נָבִיא

אֲקִים לְהָם מִקְרָב אֲחֵיכֶם בָּמוֹת:

Hunc locum recentiores Rabbini post Abenezram contendunt accipendum esse de Josue. R. Bechai de Jeremias: R. Abendena, & Lipmanus de omni propheta, prout opponitur Chananeorum præfigitoribus. Ac primæ sententiae fundamentum est, quod Josue post Moysen fuerit dux & rector Israelitarum: altera sententia hoc momento innititur, quod Jeremias tempore captivitatis magnæ fuerit existimationis, & invicti animi, *Excelsus Domini* propterea dictus: tertia autem sententia in eo fulcrum habet, quod ibidem Judæis præcipitur, ut devitent ariolos ac pythones. De omni propheta eundem locum interpretantur etiam Christianorum nonnulli, ut Tostatus & Lyranus, qui tamen docent

docent etiam Christum ipso vaticinio promitti, & hunc præcipue: quod & tenent ex hæreticis Calvinus, Fagius, Pareus. De Christo tamen expresse, & singillatim Moysem propugnant ex Catholicis Bellarminus, Stapletonus, Paulus Burgensis, atque ex heterodoxis Junius, Drusius, Rivetus: versantque hoc testimonium præ cæteris Lorinus, Estius, & Calmet: quibus addendus ex Novatorum numero M. Georg. Meinhart.

2.
Moyses præ-
nuntiavit
Christum.

Principio temeritatis nota suggillans is foret, qui negaret Christum hoc oraculo prænuntiari: deinde etiam mirandum est tam præclarum ac celebre vaticinum à Scholasticis plurimis, qui data opera Judæos exagitant, prætermitti. Ad Christum itaque Moysis promissa spectare, interpretem habemus Spiritum sanctum Act. 111. 22. ubi Petrus eodem Spiritu afflatus testatur à Moysè Jesum Christum prænuntiatum iisdem verbis Deuteronomii: quod & confirmat Stephanus eodem libro cap. VII. 37. In eundem locum intendisse Christum, dum ait de Moysè Joan. v. 46. *De me enim scripsit ille*, affirmant Patres, ac Interpretes prælaudati. Ex Patribus legi poterunt Auctor qq. ad Orthodoxos inter opera Justini q. 101. Irenæus lib. 111. cap. 12. Tertull. lib. 14. contra Marcionem cap. 22. Cyprianus lib. 1. contra Judæos cap. 18. Cyriillus lib. 111. cap. 7. contra Julianum, Athanasius lib. 2. contra Arianos, & præsertim Augustinus lib. xvi, adversus Faustum cap. 15. & seqq. Addamus Eusebium Cæsariensem lib. 111. de Demonstr. Evangel. cap. 2. & lib. 1x. cap. 11. Hi omnes, aliisque à Joanne Lorino collecti tradunt Christum à Moysè prædictum: nec aliter Bibliorum Correctores, qui Deuteronomii verba distinguentes grandiusculis literis, monent lectores ut illa expendant, & citato in margine cap. 2. Auctor. legitimum Moysis sensum indigitant. Quare nequit absque temeritatis nota in dubium revocari, an Christum Prophetam magnum, optimumque legislatorem Moyses prædixerit.

3.
Solus Chri-
stus potuit
comparari
Moyli.

Adversus autem Hebræos illud primum urgere possumus, quod nec Iosue, nec Jeremias, nec ullus alias ante Jesum Nazarenum propheta potuerit Moysi comparari: quod post Eusebium citatis locis demonstrant Interpretes nostri ex cap. xxxiv. ejusdem libri Deut. ubi versu 10, habetur: *Et non surre-*

xit ultra propheta in Israël scit Moyses. Præterea fuisse apud Judæos ætate Christi communem opinionem, venturum eximiū aliquem Prophetam prænuntiatum à Moysè evidentissime ostenditur: nam Sacerdotes & Levitæ permoti celeberrimo Joannis nomine eum interrogabant Joan. 1. 21. *Propheta es tu?* non vulgarem prophetam intelligentes, nam & etiam interrogabant, an esset Elias, an esset Christus? sed, ut dixi, prophetam cæteris dignorem, qualem ex ministratio baptismi suspicabantur esse Joannem. Notari hoc in loco insignem prophetam demonstrat etiam Græcorum articulus. Resuscitato quoque adolescentulo viduæ Naimi Judæi omnes Deum magnificantes dicebant, Lucæ VII. 16. *Quia propheta magnus surrexit in nobis:* & quinque panibus in deserto multiplicatis, dicebant omnes, Joan. VI. 14. *Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum.* Indubitate est ergo Judæos Christi tempore præclarum aliquem prophetam expectavisse. Imo Judæos Africanos vivente Aben-Ezra magnos excitasse tumultus, quod nunquam adventaret prænuntiatus à Moysè propheta illi similis, notissima res est, & narrata à Paulo Burgensi in Scrutinio Script. D. viii, cap. 4. Præterea quisnam Moysè Iesu Nazarenū similior, eoque simillime præstantior? Pauperimis uterque exceptus conabulū: utrique puerulo mors intentata: fugam uterque arripuit; servavitque uterque quadraginta dierum jejuniū. Quod si futurorum typos diligentius inquiramus, nonne in duodecim Moysis exploratoribus duodecim Christi Apostoli, in septuaginta senioribus Discipuli, in duplice Moysis descensu de monte duplex Christi adventus, in splendenti illius facie, hujus in Thabor transfiguratio, & gloriose post resurrectionem apparitiones præfigurantur? Sed in hoc similitudo præcipua, quod uterque fuerit legumlator, populum à captivitate reduxit, & facie ad faciem Deum viderit. Figurata præterea in Petra, quam Moyses percussit, Christi passionem, & in Moysis virga lignum Crucis, docet in 1. ad Corinth. Apostolus cap. x. 4. explanatque S. P. Augustinus citato libro xvi. contra Faustum cap. 17. At istud fortassis carnalium Judæorum captum superat. Christus ergo est eximus ille propheta prænuntiatus à Moysè: non Iosue, non Jeremias, non quilibet Prophetarum.

Facile

4.
Occurrit
Rabbinorum
objectioni-
bus.

Facile ex dictis diluuntur Rabbinorum cavillationes: ad quarum primam respondere etiam possumus cum Propheta in posterum suscitando, Iosuem vero electum jam, declaratumque ducem populi supra cap. IIII. Deuteronomii. Ad alteram dicimus eandem esse de Ieremia rationem, ac de Isaia, Daniele, ceterisque prophetis, quorum nullus legislatoris charactere, aut populi liberatione spectata, Moysi potest aequiparari. Ad tertiam respondemus inter prophetas, qui ab ariolis discriminantur, principem locum tenere Christum Iesum; & dato etiam quod in predicatione Moysis prophetæ comprehendantur omnes, unum tamen assignandum esse Moysi similem: quamquam Burgenfis advergit repeti Moysis prænuntiationem, ut si priori loco accipiamus quemcunque prophetam annuntiantem futura, altero in loco nonnisi prophetam insignem, ac summum intelligere debamus.

5.
Solvuntur
duæ instan-
tia.

Si objicias, Quomodo Christus est similis Moysi, si ille Deus est, ex Virgine natus, & propria voluntate passus; hic autem homo, genitus ex concubitu, & jubente Domino mortuus in monte? Quomodo Christus propheta est, si prophetæ in ænigmate futura viderunt, Christus autem omnia apertissime intuebatur? Respondemus cum Augustino citato libro XVI. contra Faustum cap. 15. Non ea tantum, quæ unius ejusdemque naturæ sunt, inter se esse similia, sicut gemini homines, vel filii parentibus, vel omnes homines omnibus hominibus, in quantum homines sunt, similes utique sunt: quod & in ceteris animalibus intueri facillimum est, velut olea oleæ, laurus lauro similes dicuntur; verum etiam naturæ dispare esse, & dici multa similia, ut oliva oleaster, & far tritico. In quo autem Christi cum Moysi similitudo sita sit, facile ex dictis conjicitur. Nec ullius est ponderis objecção altera: enimvero Qui propheta dicitur bodie, olim vocabatur videns, ut legitur 1. Reg. IX. 9. unde Moyses, quem novit Dominus facie ad faciem, Deut. XXXIV. 10. prophetas alios antecellit: Christus, qui est Unigenitus omnia in sanguine Patris comprehendens, Joan. I. 18. est Moysi, ceterisque præstantior. Sed de textu Deuteronomii haec tenus.

6.
Probatur
Adventus
Missæ ex
Daniele.

In Daniele occurrit somnium Regis Nabuchodonosoris enarratum cap. XI. 32. & seq. explicatum vero versu 36. & seq. Somnium est visio statuæ, cuius caput aurum, pectus & brachia argentum, ti-

biæ ferrum, pedum pars erat ferrea, pars fictilis. Interpretamentum Prophetæ est, in auro designari Imperium ipsius Nabuchodonosoris, quod extra Babyloniorum fines debellatis Ægyptiis, Assyriis, & superato etiam Euphrate, devictisque Judæis fuit mirifice propagatum. Tanta Assyrii ac Babylonii Regis fortuna, si illam ad invasionem Juddææ referamus, initium habuit anno M. 3398. P. Jul. 4108. ante Vulgarem Aeram 606. & desit in infesta trucique morte Balthassaris trucidati à militibus Cyri anno M. 3466. P. Jul. 4176. ante Ae. V. 538. Secundum Regnum, quod Daniel appellat argenteum, fuit Medorum atque Persarum, & perduravit à Morte Balthassaris usque ad annum 6. Darii Cocomani, quem debellavit Alexander Rex Macedonum anno M. 3674. P. J. 4384. ante V. Ae. 330. & pugna in Arbelis data omnino Monarchiam Persarum delerit. Regnum tertium ferreum est Regnum Græcorum fundatum ab ipso Alexander: qui post victum Darium Babylonem quoque expugnavit, atque pertransit usque ad fines terra, & accepit spolia multitudinis gentium, ut legitur in primo Machabæorum. Bene ergo de hoc regno ait Daniel imperaturum universæ terræ. Objit Alexander anno Mundi 3681. P. Jul. 4391. ante Ae. V. 323. regnumque Græcorum inter pueros Regis divisum perduravit usque ad tempora Herodis, & Cleopatræ, ad annum scilicet M. 3958. P. Jul. 4668. ante Ch. Ae. 46. Quartum ergo Regnum est Regnum Romanorum, qui Occidentem, & Orientem domuerunt, & diversam formam regiminis tenuerunt: de quibus Livius, L. Florus, Eutropius, omnesque Historici.

Post quatuor Regnum declaratiōnem, inquit Prophetæ: וּבְיַיִשְׁׁהָן

רַי מֶלֶכְיָה אָנָּז יְקִים אֶלָּה
שְׁמַיָּה מֶלֶכְוּ. רַי עַלְמִין לֹא
תִּתְהַבֵּל וּמֶלֶכְוֹתֶה לְעֵם אַחֲרֵי
לֹא תִּשְׁתַּבְּקֵח וְתִּמְרֵךְ כָּל-אָלָהִים
מֶלֶכְוֹתֶה וְהַיְתָקּוּם לְעַלְמִיאָה:

In diebus autem regnum illorum suscitat Deus cœli Regnum, quod in aeternum non dissipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem & consumet universa regna haec & ipsum stabit in aeternum. Hoc loco inter Vulgatam, ac textum Hebreorum Chaldaicum nulla est discrepantia.

Ex

7.
Conformatur.

Ex hac Prophetia evidenter concluditur Messiam jamjam venisse, cuius regnum est spirituale, sempiternum, atque in sui obsequium trahens regna quilibet temporalia, virtute unius *Lapidis de monte abscessi sine manus*, ut Daniel ibidem ait, id est, I. Christi, qui absque humana opera de Maria Virgine natus est. Enimvero jam quatuor illa regna consumpta sunt, & comminuta. Jam ergo vigeret Regnum Christi in tempore regnorum illorum a Deo suscitandum.

8.
Occurrit
Responsio
Iudaeorum.

Quod opponunt persistere etiamnum Regnum Romanorum, nec Regnum Christi vi & armis ceteris prævaluisse; nihil omnino probat. Nam Romanorum Regnum vix stat modo nomine-tenus, cum in Occidente eversum sit Vandalorum, Gothorum, aliorumque incursionibus; subiectæ sint quoque diversis Principibus Galliarum, Hispaniarum, Angliæ, & Italiæ provinciæ: in Oriente autem discissum sit Paganorum, Turcarumque tyrannide. Profecto quod dicatur Augustissimus Imperator Rex Romanorum, non evincit quarti Regni usque ad nos persistentiam; nam hoc pacto neque Chaldaeorum, neque Persarum, neque Græcorum præteriisset Monarchia, cuius nomine Turcarum auctoritas insignitur. Præterierunt tamen, cum fuit forma Regiminis immutata. At Christi regnum non ferro, sed spiritualibus armis cetera omnia comminuit, prædicatione Evangelii, & evenione idolorum: neque illud potuit unquam evertere aut temporalis potestas, aut Satanæ machinatio. Floruit utique aliquamdiu post Christi adventum Romana Respublica, & regnat adhuc in Orbe plurimarum gentium iniquitas: sed non subacto domitoque rigente adhuc quarto Regno Daniel venturum Christum prædixit; nec statim omnia regna subjuganda, sed in aliorum comminatione asseruit regnum ipsius Christi fore perpetuum. Nunc ergo statua confarta, regna quatuor comminuta, Christiani autem regni perennitas aperte declarant eventu somnium Nabuchodonosoris, quod Daniel verbis Propheticis explicavit.

9.
Probatur
adventus
Christi ex
Prophetia
Michææ.

וְאַתָּה בֵּית לְחָם
אֶפְרַתָּה אָשָׁר לְהִוָּת בְּאַלְפִי
חַוָּרָה מִמֶּה וְלִי יֵצֵא לְהִוָּת

מֶשֶׁל בְּיִשְׂרָאֵל: וְמוֹצָאָתָן
מִקְרָם מִימֵי עָולָם

Et tu Betble-

hem Ephrata, parvulus es in millibus Iuda: ex te mibi egredetur, qui sit dominator in Israël, & egressio ejus ab initio a diebus aeternitatis. Prædictus est à Michæa Dominator populi Israël de oppido Bethlehem exiturus. Is vero nequit esse nisi Messias: cumque oppidum Bethlehem fuerit ab annis multis eversum; promissum Liberatorem jam venisse consequitur. Porro de Messia vaticinatum esse Michæam liquet ex specioso, neque ulli mortalium aptando charactere, Et egressio ejus a principio a diebus aeternitatis. Idem probat Veterum omnium Rabbinorum traditio; Herodi enim sciscitanti *Ubi Christus nascetur*, Sacerdotes omnes, & Scribæ responderunt, Matth. 11. 5. *In Betlehem Iuda; sic enim scriptum est per prophetam.* Et quidem Michæas nequit intelligi de Davide, aut Elimelech, aut alio antiquiori duce Bethlemitio, cum prophetaverit sub Joathan, & Ezechia, atque post annum M. 3246. prænuntiaveritque eo loci futurum quoque Jerosolymorum excidium. Neque ad Ezechiam, vel Zorobabelem referri potest vaticinatio, quibus convenire non potest proprietas aeternitatis, nec in Bethlehem Iuda nasci contigit, cum Ezechias natus sit Jerosolymis, Zorobabel Babylone.

Præteriri non debent quæ de secundo templo prædixit Aggæus cap. 11. 7. & Idem pro 10. futuram hujus templi gloriam am- haur ex pliorem, quam templi a Salomone con- Aggæo. structi, quod ad secundam Domum venturus foret Messias. Et veniet, inquit Prophetæ, *Desideratus cunctis Gentibus*, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus.

כָּל-הַנוּס וְסַל-תֵּא-הַבִּת
הַזֹּה בְּבֹור

& infra, *Magna erit gloria*

Domus istius novissima plus quam prima:

נָרְוָל יְהָה בְּבֹור הַבִּת הַזֹּה
הַחֲרוֹן מִן-הַרְאָשָׁן:

Christus ergo, qui venturus erat ad Templum sanctum suum, ante hujus devastationem advenit. Recentiores quidam Rabbini detinent vaticinum ad tertium templum Herodianum; sed nihil excogitari poterat magis ineptum; nam pronomine

de-

demonstrativo Aggæus domum à Zorobabele construētam designat, imo ipsum Zorobabelem alloquitur: ut mittam Templum Herodianum non esse diversum à secundo, nullius gloriæ titulo primum superasse, & illud etiam solo æquatum esse, atque eversum. Verum de his infra.

Gloriam secundi Templi Judæorum alii autumant esse, quod usque ad Titum perduraverit, diuturnitate, quam steterit primum, majori; aut, quod magis fuerit ornatum, ac muneribus & divitiis onussum: aut demum, quod stante hoc templo pacem habuerint tranquilliores. Sed ridenda potius hæc sunt, quam refutanda. Etenim quænam gloria censenda est stetisse Templi molem annis, quot ipsi enumerant, 420. vix decem supra etatem domus prioris? At gloriam magnam, & qua Templum implendum erat, legimus prænuntiatam. Falsum quoque est Domum novissimam fuisse ob opulentiam, sacramque supellestilem magis, quam fuerit prima, illustrem ac celebrem, præsertim cum neque extiterit in novo Templo Arca foederis, neque ignis perpetuus, neque splendidiora domus primæ ornamenta. At pacem, nisi illam fateamur à Propheta enuntiatam, quam Christus attulit terris, qualem invenies in Templo sub Antiocho, Seleuco, Pompejo, C. Cæsare, ac Tito, omni profanationis specie polluto? Quomodo pacem dixeris prædictam à Daniele abominationem desolationis? Quam populi tranquillitatem in contrario bellorum exitu, in excidio Jerosolymarum, in clade, qua, aut fame, aut ferro absumpta narrantur Judæorum undecies centena millia, in captivitate, in quam venerunt devictorum reliquæ?

12.
Alia Respon-
sio refutatur.

Reponunt alii venisse ad hoc Templum invictissimum Regem Macedonum Alexandrum; sed inscite ac stolide tribuunt homini idolatriæ, & se jactanti filium Hammonis speciosum Messiae titulum **חִמְרָת בְּלִדְגּוּיָם** *Desiderium omnium gentium*: & impudenter atque audacter *magnam Dei gloriam* existimant, quam Rex ille Græcorum etiam Apollini exhibuit. Quid plura? ad *Templum sanctum suum* ait Malachias 111. 1. venturum non Regem aut Græcorum, aut Persarum, aut Assyriorum, sed *Angeli testamenti, & Dominatorem*, quem Judæi ipsi expectabant. Id vero impletum dum Virgo mater sisteret Domino puerum Jesum, divini Spiritus revelatione agnoverunt, ut refert Lucas 11.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

25. & 36. justus Simeon, & Anna filia Phanuel prophetissa.

Sed oritur difficultas, quod Templum Christi ætate persistens, fuerit Herodia. ^{13.} Difficultas num ac tertium, ideoque non extructum à Zorobabele & secundum. Scribit enim Josephus lib. xv. Antiq. cap. xi. num. 1.

Herodeum cogitasse de novo construendo Templo, quoniam secundo deerant ad altitudinem cubiti sexaginta, tanto quippe altius erat à Salomone adificatum. Addit n. 2. *Judæis anxiis ne si totum opus dissolveret, non satis opum haberet ad perficiendum, dixisse, non se prius templum diruturum, quam omnia quæ ad novum absolvendum pertinerent, præparasset.* Hoc pacto Judæis acquiescentibus Herodes, ut Historicus inquit, num.

3. *Sublatis veteribus fundamentis, & ja-*

Elis aliis, templum super eis erexit in

longitudinem cubitorum centum, in al-

titudinem totidem, & viginti amplius.

Si ergo Christus advenit ad Templum

tertium ab Herode constructum, non

potuerunt Judæi prælaudato Aggæi va-

tincio revinci.

Facillima esset hujus difficultatis ex-

peditio, si quemadmodum tenent cum Aliorum

Villalpando Tom. 2. in Ezech. lib. v. Responso.

cap. 68. Salianus ad annum M. 4305.

num. 5. omnesque fere recentiores, He-

rodes ornasset tantum secundam domum

à Zorobabele constructam, non alteram

excitasset. Quod viri docti aduersus

apertissimum Josephi testimonium nituntur

sequentibus momentis demonstrare.

Principio, inquit, si fides habeatur

Josepho, non erit juxta prophetæ præ-

dictiōnem secundum templum glorifica-

rum præsentia Salvatoris. Deinde Tem-

plum, quod vivente Christo Domino

stabat, Jo. 11. 20. *quadragesima sex an-*

nis adificatum est: Herodianum vero

constructum est annis novem, vel octo

cum dimidio. Præterea Herodis redi-

tus pares ad structuram tantam non erant,

cum Regulus esset tenuissimum opum,

& in aliis amplissimis sumptibus thesau-

ros exhausterit, ut in Arce Antonia,

ædibusque maximis prope fanum, magni-

ficentissimo oppido in Samaritica regio-

ne, atque ædificiis aliis amplissimis.

Tandem affirmantr Patres venisse Chri-

stum ad Templum Zorobabelis, & de

ipso accipienda Joannis verba paulo

supra producta.

Ut verum fatear, non sunt hæc omnia

tanti ponderis, ut valeant testimonium Agnoscitur

Josephi etiam à Gorionide, aliisque con-

firmatum

firmatum evertere: nam prima, & postrema argumentatio, si cum Judæis disceptetur, videbitur esse, ut inquiunt Scholastici, petitio principii. Secunda nimis infirma est; quandoquidem sex illi & quadraginta anni non ad solam streturam parietum, sed etiam ad ornatum Templi debent referri: nec secundum Templum constructum fuit spatio annorum 46. ut nonnulli ex his Joannis verbis, falsisque supputationibus deduxerunt, sed annis viginti, quot fluxerunt ab anno P. J. 3488. ad an. ejusdem Periodi 3488. sive à primo Cyri usque ad sextum Darii Hystaspidis, quo consummatum templi adhuc liquet ex 1. Esdræ vii. 15. Nec urget quod opponitur de Herodianis redditibus; primum quia tot alia immensi operis adhuc demonstrant haud exiguum ei fuisse copiam divitiarum: deinde defuncto Zenodoro nova illi regio, amplissimique redditus acceperunt: ad hæc scribit Josephus lib. vi. de Bello cap. 6. insumptos in Templi ornatum omnes thesauros, quos toto orbe missa Deo munera repleverant: tandem negari non potest Herodianum fanum non dici à Tacito lib. v. Hist. cap. 8. immensa opulentia templum. Hæc tamen opulenta non tanta fuit, quanta templi Salomonis, ut è confessione Rab. Azariae demonstrat Mich. Boccius in Templo ter-

tio sc̄lo; ubi etiam probat ex cap. Messe. chet libri Joma in hoc gloriam fuisse pri-
mi Templi, quod in eo fuerunt *Urim & Tummim*, *cælestis ignis*, *gratiosa praesentia Dei*, & *Arca fæderis cum propitiatorio & Cherubim*: quæ addo, ne quis audeat ob opulentiam ipsum pri-
mum templum postponere Herodiano. 16.
Difficultatem ergo superius positam sic arbitror diluendam, quod licet Hero. Solutio Dij. des domum Dei à fundamentis extraxe. acutatis, erat tamen hæc domus eadem cum secunda, quia Herodiana non ex ruinis excitata fuit, sed paulatim per partes in-
novata, ita, ut semper persisteret Sanctum sanctorum; cum nunquam sacer-
cultus, & sacrificia fuerint interrupta: quod non solum Ribera, aliqui Catho-
lici interpres observarunt, sed etiam Grotius in cap. 24. Matth. & lib. v. de Verit. Rel. Christ. num. 14. Scaliger lib. vi. de Emendat. Temp. & in notis ad lib. xv. Antiq. Hudsonus. Profecto Judæi Herodianum Templum idem esse ac se-
cundum ubique fatentur, nec eversum à Tito alio unquam vocabulo appellant, quam בֵּית שָׁנָה dorum secundam. Videatur salmud cap. ult. de Synedrio, titulo *Joma*, & titulo *Rosch Haschana*. Hoc ad Hebraicam pervicaciam frangendam videtur præcedenti opinione ro-
bustius.

C A P U T VIII.

Jesum Nazarenum esse Messiam in lege promissum.

S U M M A R I U M.

1. Error Judæorum de Messia.

2. usque ad 5. Propositione cum suis probatio-
nibus.

5. Usque ad finem afferuntur, & solvuntur
objectiones.

1. Error Ju-
dæorum de
Messia.

ADVENISSE promissum Mundi Re-
demptorem ante eversionem se-
cundi Templi prædictorum argu-
mentorum vi superati quidam Judæo-
rum confessi sunt. At ne faterentur
Messiam illum esse Jesum Crucifixum,
maluerunt Messias alios intrudere, ut
Dositheum, Simonem Samaritanum,
Barchochebam, Davidem Eldavidem,
ac Vespasianum ipsum sive perditionis
auctorem. Alii latitasse putarunt aut in
hortis Eden, aut in nosocomiis urbis
Romæ, aut in locis aliis reconditis, tan-
ta manifestationis ejus fiducia erekta, ut
ideo tentaverint Romanorum jugum ex-
cutere, quod ex eorum finibus profe-
ctus Dux inelytus Orbis terrarum habi-
turus esset imperium. Quod & Flavius
scribit lib. vii. de B. J. Tacitus in v,

Hist. in Vespasiano Suetonius, & ex Rab-
binis Zemach David, Akiba, & Joannes,
& Abraham Salmantenses. Neque fal-
lax fuit, quæ percrebuerat opinio, si po-
testatem spiritualem antiquis Prophetarum
literis prænuntiatam intellexissent.
At quoniam temporalem præstolabantur,
neque Christum verum Messiam agnove-
re, neque in Pseudoprophetis illis imple-
tum oraculum restitutionis Regni Israel
videre meruerunt. Quoniam ergo expe-
riencia edociti telantur impostores fuisse,
qui Herodis & Hadriani temporibus vene-
runt sub Christi nomine; id unum super-
est demonstrandum talem non fuisse Je-
sus Nazarenus, qui & suæ missionis veri-
tatem ostendit, & aliorum prædixit calli-
ditatem.

Pro-

2. PROPOSITIO: Jesus Nazarenus est verus Messias à Deo Prophetarum ore promissus.

Sequitur ex dictis. Ille enim verus Messias est, qui advenit, dum sceptrum ablatum fuit de tribu Juda, dum quartum Regnum potestatem Græcorum confregit, dum starat templum à Zorobabele ædificatum, dum Danielis hebdomadæ ad finem vergerent; & ille Messias est, qui in his temporum adjunctis ortus est in Bethlehem ex regio semine David, instituit regnum spirituale & æternum, venit ad Templum sanctum suum, atque in medio postremæ hebdomadis, ut deleretur iniquitas, misericordia est. Hæc autem omnia in Jesu Nazarenus fuerunt completa. Ipse ergo est Rex Israel, ipse Benedictus Davidis, ipse Sacerdos æternus, ipse denique diu expectatus Messias.

3. Confirmatur ex universis Jesu Nazareni, & Messiae characteribus. Ex Davidis posteritate nasciturum Messiam prædictum est Ps. LXXXVII. 4. & Jesus esse filium Davidis constat ex Matth. I. Concipiendum de Virgine prænuntiavit de Messia Ezech. XLIV. 2. & Isaías VII. 14. quod impletum in Christo liquet ex Luca cap. I. 26. Messiae patria est Bethlehem apud Mich. V. 2. & Jesus natum Bethlehemi constat ex Matth. XI. 1. Ad Messiae incunabula delaturos Magos aurum & thus ait II. IX. 6. atque idem affirmat de Jesu citato loco Matthæus. Narrat ibidem Evangelista fugam Christi in Ægyptum prædictam ab Osea XI. 1. nec non cædem perpetratam ab Herode, ac prædictam à Jeremiah XXXI. 15. Ante Christi prædicacionem Marci I. Joannes Baptista predicavit pœnitentiam in deserto, juxta vaticinium Isaiae XI. 3. Evangelicam prædicacionem inchoatam in Galilæa narrat Matthæus IV. 12. quod & Prophetæ vaticinatus fuerat IX. 1. Apostolos vocando à capture piscium inquit Jeremias XVI. 16. idque de Christi Apostolis refertur ab Evangelista IV. 8. Fuerunt Christi discipuli illiterati ac rudes, ut vaticinatus fuerat Isaías XXIX. 14. in omnem tamen terram prædicarunt Evangelium juxta prædicationem Psalmi XVI. 5. In Passione Christi omnia consummata sunt, quæ fuerant prænuntiata. Ingressus est Jerosolynam sedens super pulchrum asinæ, ut prædixerat Zacharias Ix. 9. traditus fuit à discipulo, ut idem propheta vaticinatus fuerat XI. 12. nec non Psalmista LIV. 13. caſsus flagellis est, suffixus cruci, & reputatus cum sceleratis, juxta vaticinationem Isaiae L. 6.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

LIII. 12. Revixit etiam, & in cœlum ascendit, ut in Psalmis 111. 6. & LXVII. 19. fuerat prænuntiatum. Profecto in nullo alio singulas notas istas invenies. Atque his accedunt figuræ omnes cum personarum, tum sacrificiorum veteris Testamenti, quas in Jesu Nazareno completas diximus differentes de Legibus cap. 6. & 9.

4. Addunt argumento robur Christi miracula non eo tantum titulo, quod nequeunt fieri in confirmationem erroris, ut probatum est alibi, sed etiam quod Messiae adventum notis indicant singulis. Cæcos enim illuminavit, surdisque reddidit auditum, uti vaticinatus fuerat Isaías cap. XXXV. 4. 5. roboravit genua debilium, claudosque sanavit, ut prædictis eo loci propheta: revocavit etiam mortuos ad vitam juxta prædicationem ipsius Isaiae XXVI. 19. Recte ergo interrogantibus discipulis Joannis, an revera esset Christus, respondit Matth. XI. 4. Renuntiate Joanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgent. Sunt præterea plura miracula divinam Christi Missionem contestantia: stella quæ in oriente apparuit in ejus Nativitate haud obscure prænuntiata ab Isaia cap. LX. 3. visibilis Spiritus sancti descensus in Baptismate, de quo idem Isaías XI. 2. Solis obtenebratio in plenilunio, atque in meridie; quam inuit Amos VIII. 9. Itaque Jesum Nazarenum esse verum Messiam evincunt miracula, probant legis typi, commonstant vitæ mortisque illius adjuncta, confirmant promissi Reparatoris characteres, atque declarant Propheticorum oraculorum eventa.

OBJECTAMENTA ELIDUNTUR.

At objiciunt Judæi. Sunt potius venturi Messiae characteres confirmare patrum, & legem Mosaicam, Danielis IX. 27. perpetuam reddere Sacerdotium Leviticum, Jerem. XXXII. 13. conterere gentes Moab, & filios Seth, Num. XXIV. 17. debellare Gog & Magog Ezech. XXXIX. 11. confiruere templum amplissimum, seq. cap. XL. denique non gentibus, sed populo Israel salutem afferre, II. XI. 12. Igitur Jesus Nazarenus, qui nec legem Moysis perennem reddidit, neque Sacerdotium firmavit, neque armis debellavit Gentiles, neque amplissimum templum erexit, neque congregavit profugos Israel, verus Messias habendus non est.

E 2

Resp.

6.
Respondeatur

Resp. spirituali sensu hæc omnia fuisse adimplæta, literali autem impleri non debuisse. Legem, Sacerdotum, viæ, in Evangelium, in Ordinem Melchisedech, in sacrificium ineruentum transstulit Christus, deletisque futurorum umbris, attulit justitiae perennitatem. Subvertendo Apostolorum suorum prædicatione Gentium idola, gloriosum reportavit de omni natione triumphum, & in Ecclesia, quam acquisivit sanguine suo, longe melioris structuræ Templum erexit. Offerens autem se metipsum in Ara crucis, salvavit Israël, & congregavit profugos, atque fideles, qui reputantur in semine. Non alio sensu fas est promissa expectare, nisi velimus, quod ratio non finit, credere repugnantia. Nam legem aliam de Sion, & Verbum Domini de Jerusalem ait promulgatum iri cap. 11. 3. Isaías: novum pactum firmandum prædictum Jeremias 31. 32. in corde, non in tabulis, conscribenda esse præcepta, annuntiat eo loci propheta. Novam ergo legem, eamque spiritualem sacræ literæ spopondunt. Ubique terrarum oblationem mundam summo Numini offerendam vaticinatus est 1. 11. Malachias: Gentes ad sacerdotale munus eligendas, inquit Isaías 66. 21. etiam in Aegypto erigendum altare Domini, tradit cap. xix. 19. idem Propheta: abicienda esse holocausta testis est cap. v. 22. Amos. Igitur non in sola Jerosolyma, non à solis filiis Aaron, non sola holocausta sanguine cruentata Domino Israel sunt immolanda. Secundi templi desolationem perpetuam fore ait Daniel; ideoque à Messia reædificandum non certa spes Judæorum, sed phantasma est somniorum, maxime cum ædificium Zorobabelis literaliter prænuntie Ezechiel. Messie arma justitiam & æquitatem, & instrumenta ad impios perdendos virgines, & spiritum laborum suorum, non ensem & gladium esse, auctor est cap. xi. 4. & 5. Isaías. Venit Christus ad salvandum Israël natus in Bethlehem, oblatus in Templo, prædicans in Galilæa, & crucifixus in Golgotha: pro oibis Israël se venisse affirmavit Matth. xv. 24. præcepitque Apostolis, ne abirent in viam gentium, x. 5. neque ad illas conversi sunt, nisi vi à Judæis expulsi, ut constanter dixerunt Act. xiiii. 46. Paulus & Barnabas. Hanc vocationem Gentium Deus reprobavit Abraham Gen. xxii. 18. prædefinit Christo Ps. cl. 8. & confirmavit per ora omnium prophetarum. Recidunt ergo adversus Judæos singulæ illorum objectationes.

Præterea opponunt Judæi: Repugnat gloriæ promissi Reparatoris humilis Nazareni fortuna, maxime mors contumeliosa, in quam omnes conspirarunt, viri etiam probi Synagogæ, & principes sacerdotum. Quis enim credit universos Regem suum ac ducem, illumque beneficium & optimum interfecisse?

7.
8.
Respondeatur
Respondi
Resp. & Jesum gloria & honore circumdatum. Excepit in cunabulis munera gentium, sed puer in medio Doctorum, apparuit gloriosus in Thabor, fugit in montem ne raperetur ad thronum, percepit ex ore infantium hosanna, divites funus ejus curarunt, & factum est gloriosum sepulchrum ejus. Igitur gloria, quam de Messia literæ sacri fœderis nuntiant, humili Nazarenu non caruit. Decipiuntur etiam Judæi, dum Christi duplicum adventum nolunt distinguere. Sed ut primus fuerit humili; despectum & novissimum virorum appellaverat Isaías, percussum à Deo, & humiliatum, quasi agnum maceratione immolatum; quoniam nos erravimus, & posuit Dominus in eo iniuriam omnium nostrum. Legant miserrimi Judæi Propheta caput tertium ac quinquagesimum; atque in ipsa Redemptoris humilitate Messie majestatem agnoscant. Si adversus illum astiterunt Reges terræ, & Principes converunt in unum, prædixerat hoc David Psalmo 11. 2. In hoc tamen est aliquid quod Judæi erubescant, Pilatum Ethnicum hominem nullam in eo advenisse mortis causam. Sacerdotes quoque & Synhedrii principes adversus Regem suum stetisse, non est cur mirentur Judæi, si animum ad veterum vaticinia, atque facta præterita advertant. In lapidem offensionis, & in petram scandali dominibus Israëlis, atque in ruinam habitantibus Jerusalem, ponendum Christum, David & Isaías prædixerat. Vide illum Ps. cxvii. & cxvii. hunc vero cap. viii. Adde Jeremias Threnos cap. iii. Reminiscantur præterea Judæi, majores suos etiam adversus Moysen seditiones fuisse molitos, rebelles fuisse Davidi, trucidasse Zachariam filium Jojadæ, Jeremias falso crimine mortem intentasse; sectum ab illis Isaiam membratim, Michæam traditum custodiæ, obrutos alios axis. Ita illos, qui ad eam missi sunt, consuevit Jerusalem honoribus cumulare. Quid ergo mirum stetisse adversus Jesum Sacerdotes & Scribas, quos tunc temporis superasse majorum omnium flagitia narrat lib. xiv. & xvi. Josephus, & ferina fuisse crudelitate facetur R. Sa-

Salomo in Synhedr. & Talmud de ponderibus.

9. *Delictum Ju-
dorum.* Reponunt aliqui ob hæc peccata dilatum Messiae adventum. Verum dormitant hi, vel delirant. Si enim propter iniquitatem delendam venturus erat Messias; cur peccata in causa fuerunt quo minus tempore statuto advenire? Si est, ut illum appellant, ISCH COPHER, *Pla-
cator, & Medicus*; quare post restitutam sanitatem, ac pacem appareat? Si denique ob Iudeorum peccata post Messiae adventum erat urbs exscindenda; qui fieri potest, ut venerit Iustorum temporibus, non peccatorum? Dum ergo regnabat iniquitas, adstitit opportune Redemptor; & ipsa scelerum magnitudo perficiendam à Iesu Nazareno redemptiōnem demonstrat. Addit quæ cap. 11. ad consimilem objectionem produximus.

10. *Objicimus 3.* Objiciunt denique adversarii Iesu Nazareni miracula, primum hæc commen-
titia esse atque à Christianis conficta: deinde si vera sunt, fuisse patrata magi-
cis artibus, & ope dæmonum: plura in-
super Christum mirabilia fecisse sublato fraude de templo nomine quodam arca-
no: deinde ab impiis quoque, & pseu-
dopropheticis facta non semel mira ac stu-
penda.

11. *Responde-
tur I.* Postremum hoc Iudeorum præsidium absque operosa velitatione subvertitur. Sanioris mentis Rabbini patrata à Christo prodigia non denegant. Testem appella-
mus Josephum, de quo infra, libros Talmudicos Avoda Zara, & Midrasch Cöhlereth; & eos, qui Iesum accusabant, quod paralyticum sanaverit die sabbati. Accedit testimonium discipulorum Joannis, dæmonum quoque, ac perditissimo-
rum hominum, ipsiusque Juliani Apo-
stata apud Cyrillum libro vi. nec non Mahumetis in Alcorano Azoara v. xi.
xiiii. Quænam præterea veritatis argu-
menta sunt in patratis à Moysi miracu-
lis, quæ non habeantur in rebus à Christo gestis? Utraque literis consignata
sunt, & perfecta coram multitudine po-

puli. Imo, si hæc fas est reponere, fa-
cta Moysis ab ipso primum literis manda-
ta sunt, Christi vero à quatuor Evange-
listis. Plura ille geisit in Horeb, in Si-
na, in solitudine ab omnium conspectu
segregatus; is omnia in templo, in ur-
be frequentissima, & universis, vel sal-
tem inculpatæ vitæ plurimis spectatori-
bus. Facilius ergo est nobis prodigia
Christi, quam Moysis tutari, licet utra-
que fateamur, neque valeant à Paganis
ullatenus oppugnari.

12. *Responde-
tur 2.* Christi prodigia non esse perpetrata
ope dæmonum, manifesto declarant no-
tae à nobis traditæ lib. x. cap. xx. præ-

sertim quod ille dissolvet opera diabo-
li, unum Deum prædicaverit adorandum,
& ejus discipuli idola confregerint, lib-
rosque Ephesiorum magicam artem con-
tinentes igne combusserint. Iisdem no-
tis propugnamus veritatem miraculo-
rum Moysis & Eliae. Sed plura vide vi-
cesimo capite laudato. Quod effutunt
de sublatō à Iesu *Nomine Dei arcano*,
principio hoc idem refellit, quod modo
opponebant, probatque facta à Christo
miracula in Dei virtute, non dæmonis.
Fabulan tamen narrant mendaciter, im-
pudenterque confitam, dum asserunt no-
men illud arcatum inscriptum lapidi, cui
imposita habebat Arca, extitisse tempo-
ribus Reginæ Helenæ, & custoditum
fuisse æreis canibus, aut leonibus. Nam,
ut rete Grotius lib. v. de veritate Rel.
Christ. n. iv. de re tam insigni, atque
admiranda nec libri Regum, nec Parali-
pomenon, nec Josephus quidquam pro-
dunt, neque Romani, qui cum Pompe-
jo Templum intrarunt ante Iesu tempo-
ra, tale aliiquid invenierunt. Accedit Re-
ginam Helenam Jerosolymam adiisse post
regis Agrippæ obitum, & in fabulis istius-
modi insignem deprehendi ignorationem
historiæ. Vide & Huetum Dem. Evang.
Prop. ix. cap. xxxix. num. v.

1. De miraculis, quæ patrata dicuntur ab
Ethniciis, recole quæ scripsimus capite
vi i. libri primi.

C A P U T IX.

Autographum esse testimonium, quod de Christo perhi-
buit lib. xvii. Antiquitatum Flavius Josephus.

S U M M A R I U M.

1. Afferuntur testimonium Josephi.
2. & 3. Probatur esse genuinum, & non suppo-
stum.
4. Usque ad 9. afferuntur, & solvuntur objec-
tiones.

- 11 & 12. Stylus prædicti testimonii genuinus est,
& per omnia phrasi Flaviae confor-
mis.
13. Obiectio cum responsione.

I.
Testimo-
nium Iose-
phi.

ILUD demum Judaicam perfidiam revincit, quod honorifice quoque de Jesu Nazareno mentionem fecerit Historicus Judæorum discretissimus Flavius Josephus: qui cap. iv. libri xvi. de Judæorum Archæologia scribit: *Fuit autem hoc tempore Jesus, vir sapiens; si tamen virum illum oportet dicere: erat enim mirabilium operum effector, magister hominum qui vera libenter amplectuntur; & plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus. Cumque eum a primoribus gentis sua accusatum Pilatus ad crucem damnasset, ab eo diligendo non absinuerunt, qui primum cœperant; nam post tertium diem redivivus ipse apparuit, cum divini Vates bœc aliaque quamplurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo genus Christianorum. Quoniam vero insigne istud Christianæ Religionis monumentum non Judæi tantum, sed etiam Christianorum permuli labefactare tentarunt; de illius autographia institui hoc loco distorcere.*

2.
Propositio.

PROPOSITIO I. Testimonium hoc Flavianum genuinum est, non suppositum atque insertum.

Demonstratur. Autographus censendus est locus ille Josephi, si illum ex vetustis, nec interpolatis Ms. excepirent Patres, & Historici præclarissimi: si perpetua traditione usque ad annum MD. fuerit probatus: si demum suppositionis notæ, quas submorosi Critici afferunt, nullius sint roboris, ac firmamenti. Hujus generis est productum Flavii testimonium. Igitur est autographum. Probatur minoris pars prima. Antiquissimum omnium, qui data opera vetustos libros perlegit, & Bibliothecas, restituta per Constantimum Ecclesiæ pace, incredibili diligentia lustravit, est Eusebius Cæsaren-sis. At is testimonium illud profert lib. i. 11. Demonstrat. Evangelicæ cap. 5. & lib. i. H. Eccl. cap. 10. Patentur id Adversarii, & respondent aut Eusebium in Ms. interpolata incidisse, aut fraude insignem locum supposuisse. Verum somnia hæc sunt, solemnesque imposturæ. Princípio Eusebius usus est antiquissimo Codice Jerosolymitano, quem depravatum immerito suspicantur. Deinde extat hoc testimonium in Ms. omnium antiquissimis Bibliothecæ Palatinæ, in affervato in Bibliotheca Cæsarea, & olim Constantinopoli comparatum ab Augerio Busequo, in duobus Bibliothecæ Mediceæ, quæ sedula animadversione versarunt docti viri Isaac Vossius, & Emericus Bigotius, in eo quod legit Hieronymus, alio

Demonstra-
tur Genu-
num esse Te-
stimonium
Iosephi,

ab Eusebiano, ut demonstrat Carolus Daubuz; in illo, quod latinum reddit M. Aurel. Cassiodorus, qui profecto non arripuit deterioris notæ exemplaria. Ex quibus immotum stat judicium Baronii ad annum Chr. xxxiv. verosimilius esse à Judæis fuisse expunctum, quam à Christianis insertum, quod Historia Ecclæsticæ Parenstitur etiam probare ex vetustis membranis cujusdam Codicis ex Graco in Hebraicum translati, ubi liquet fuisse abrasum: quamquam illius hiusec periochæ ratio alia possit proferri, & Codex forte fuerit non Flavii, sed Gorionidis. Præterea si hunc textum supposedisset Eusebius, facillimum fuisse cum Judeis, tum alii tam apertam fraudem convincere: erant quippe tunc temporis ad omnium manus Codices probatissimæ antiquitatis. Postremo, ut ratiocinatur Valesius, cui bono Eusebius id confingere voluisset? An ex testimonio Josephi pendebat Christi Divinitas? Priorem ergo partem corroborant argumenta satis obvia, & palmaria.

Pars altera per se constat; nam testi-
monium Flavianum laudarunt S. Hiero-
nimus de Script. Eccl. Hegesippus lib. I. Simonius
2. de Excidio Judæorum cap. 12. Rufinus
in Versione Eusebii edita per beatum Rhe-
nanum, Isidorus Pelusiota lib. 4. Ep. n.
225. Sozomenus libro 1. H. Eccl. cap. 1.
Nicephorus Callistus lib. 1. cap. 34. Zonaras lib. 1. cap. 4. Freculphus Tom. 2.
Chronic. lib. 2. cap. 5. Vincentius Bell-
lov. lib. vii. atque omnes alii usque ad
Hubertum Gifanum, & Lucam Osandrum,
qui duo omnium primi communem
hanc fidem conati sunt elevare.
Posthac vero etiæ varias fortunas subiit,
& Osandrum secuti sunt Salmarius, Blon-
dellus, Tanaquillus, & alii: comproba-
runt tamen vetustam sententiam Picus
Mirandulanus, Sixtus Senensis, Bellar-
minus, Feuardentius, Possevinus, Hue-
tius, nec non Centuriatores Magdebur-
genses, Georgius Callistus, Schikardus,
Vossius, Usserius, & alii innumeri, quos
omnes collegit, & vindicavit Carolus
Daubuz lib. 1. eruditus Operis de hoc ar-
gumento exornati. Nullus ergo ante
fæculum sextum decimum de veritate
Testimonii Flaviani nutavit.

Tertia pars ostenditur explodendo
conjecturas Osandri, Tanaquilli & Blon-
delli, quas etiam attulit in nova Biblio-
theca Elias Dupinius. Prima petitur ex
silentio Veterum. Neque enim Josephi
testimonium urget adversus Tryphonem
Judæum S. Martyr Justinus, neque S.
Clemens Alexandrinus, qui plura ex
eodem auctore in præsidium Fidei Chri-
stianæ

stianæ produxit; neque Origenes, qui potius miratur in Commentariis super Matthæum perhibere Josephum magnificum de Jacobo testimonium, & Christum Dominum præterire silentio. Sed objiciunt maxime silentium Photii, qui cum omnia, que scripsit Josephus recenterat, de loco tam insigni nec verbum quidem.

Verum hæc prior argutatio facile revincitur. Nam primo negativum argumentum est, nec ad faciendam firmatatem idoneum. Deinde quantum ad Justinum attinet, ejus cum Tryphone concertatio, non erat an Jesu extiterit, patraveritque miracula, quod' ultro Judæus fatebatur; sed an illi divini deberentur honores, cultusque latræ: neque ulla profanorum Scriptorum testimonio Justinus impedit adversarium, sed illum provocat ad sola oracula Prophetarum. Ob priorem rationem illud prætermisserit S. Clemens Alexandrinus, cuius tamen opera complura deperierunt hoc fortasse testimonio minime destituta. Ea de causa, quod priscis saeculis nulla Christianos inter, Judæosque verteretur quaestio de Christi existentia & patratis ab eo miraculis, sed de missione atque divinitate, ac tantum ageretur de sensu divinarum scripturarum, Tertullianus, aliqui illud testimonium prætermisserunt. Origenes tam in comment. Matthæi, quam in primo adversus Celsum scribit Josephum noluisse credere in Christum, atque id mirum esse, quod cum describeret Urbis excidium, hujus causam potius tribuerit neci Jacobi, quam ipsius Christi: quod arguit tantum Judaicam pervicaciam; nec elevat præcedens testimonium, sed potius corroborat. Sunt enim Græca Origenis verba, quæ Faber haud recte latine profert: *nai το θεομάρτυρον εσιν, οτι τον Ιησον ήμων ε πατριδεζαύενος ειναι κελεων, εδεν ήττον Ιανοβω δικαιοσύνην εμπειρηρης τοσαντην. Λεγετε δε οτι και ο λαος ταῦτα ενομίζει διὰ τον Ιάνοβον πεπονθέντα.* Atque illud mirandum est, quod Jesum nostrum noluerit fateri esse Christum, & tamen Jacobo testatus sit fuisse tam eximiam iustitiam. Ait enim quod populus ratus est hæc se propter Jacobum fuisse perpeñsum. Et sane id mirum est; quoniam Josephus & Christi celeberrimum nomen audierat, & paulo ante de eo scriperat tam præclara. Collustrat verba Origenis Theodoreus scribens in Comment. ad Danielem: *Ιωσηλος ο Εβραιος το μεν χριστιανον ε δεξιανος μηνυμα, την δε αληθειαν κριττειν δικια ανεχομενος. Josephus Ebraeus Christianam capere noluit professionem, & tamen veri-*

tatem occultare non potuit: quæ postrema verba summa fraude præterierunt Adversarii, ut etiam Theodorei nomine abuterentur.

Ad Photium quod attinet, sunt qui cum Hadriano Valesio censem illius Bibliothecam esse tertia saltem parte interpolatam. Sed vera est responsio, Photium sola librorum Flavii argumenta prescribere. Videtur etiam hoc testimonium non ignorasse, cum iisdem verbis de Christo loquatur Codice ccxxxviii. quamquam Josephi eo loco non meminit. Sed quæ ibidem addit de Jacobo omni præcudubio ex Josepho mutuatus est, quoniam is solus tradidit ob Jacobum evenisse Jerosolymitanum excidium. At id etiam Photius refert reticens nomen Historici. Quomodo ergo ex Flavio exscripsit quæ habet de Jacobo, ita ex eodem Scriptore Christi testimonium excerpit, ut collatis verbis eruditæ Critici demonstrarunt. Itaque ex silentio Photii aut nullum deducitur argumentum, aut retorquetur in Adversarios. Sed inquit Codice xlvi. abjudicat Photius Josepho librum de Universo, quod ibidem sermo sit de æterna Christi generatione. Respondet in Epistola ad Sebaldum Snellium Adam Rupertus, Photium cum excerpteret libros Belli Judæi, & alterum suppositum de Universo, nondum legisse libros Archæologiæ, in quibus extat celebre testimonium. Cur enim alii interpositi essent à Photio Auctores xxvi. ? Addunt alii loqui Photium non ex propria sententia, sed aliena; inquit enim, *ambigendi fortasse cuiquam causam præbeat, &c.* Ut meam non omittam opinionem; potuit Josephus credere in Christi sapientiam, virtutem, & resurrectionem, & non in generationem divinam, quæ superat rationem omnem humanam. Ex quo ergo non potuerit homo à fide alienus sempiternam Christi generationem ediscerere, atque id sit certum indicium suppositionis libri de Universo, nequit inferri suppositum esse testimonium, in quo Jesus appellatur sapiens, & mirabilem effectorem, & ejas divinitas ambigue tantum innuit illis verbis: *Si tamen virum illum oportet dicere.* Peto denique qualem supra Eusebium Photius habeat auctoritatem, ut pluris hujus silentium, quam illius assertio, sit faciendum?

Reliquæ notæ suppositionis ab Adversariis confitæ sunt, incredibile esse homini Christianæ Religionis inimico tam singularem Christi commendationem execidisse

cidisse. Primo, quia cum absolute hujus loci confarcinator scribat de Jesu Nazareno, *Et hic erat Christus*; manifeste Christianum se prodit. Deinde ea verba, *Si tamen virum illum oportet dicere*, Christi etiam divinitatem contestantur. Præterea Josephus de Bello Judaico tribuit Vespasiano quæ de Messia prædixerant sacri Vates: quomodo ergo potuit in libris Antiquitatum alium Christum celebrare?

8.
Respond.

Respondemus Josephum, et si erat non solum Judeus, verum etiam Pharisæus genere, & à Christiana religione alienus, potuit, ac debuit de Christo honorifice loqui, ut boni Historici impleret partes, ut illum, cujus causa tam mira contigerant, silentio non præteriret, ut scribens hortatu Epaphroditu Liberti Neronis, qui nomen dederat Christo, hunc fama per celebrem reticendo non videretur religionis causa, & studio partium rem notissimam, præclarissimamque contemnere. Illius ergo, quomodo & præcursoris Joannis, & Jacobi, debuit meminisse. Quia tamen non credebat in Christum, non ait illum non fuisse revera purum hominem, sed oratorio more, versu que oratione inquit, *Si tamen virum illum oportet dicere*. Præterea dum ait, *Ἐτος ἦν ὁ χρόνος, Ἰησος ἦν Christus*, subaudiendum est, *λεγόμενος*; ut sensus sit, *Is erat, qui appellabatur Christus*. Resurrectionem Iesu permultis testibus comprobata, & Christianorum multitudinem, quæ sua ætate jam creverat, non poterat præterire qui aut ingenuos erat, aut talis saltē apud Flavios, ceterosque haberi percupiebat. Quid insuper, si accessit singularis divini Numinis impulsus, quo & Caiphas, & Judas, & Pilatus, & etiam dæmones testimonium Christo perhibuere? Vespasianum aut Messiam Josephus crediderit, aut eundem adulatoria laudatione devinxerit, nostra nil refert. Fatemur quippe in Christum non credidisse, & de Jesu Nazareno celebrasse, quæ attentis rerum circumstan tiis non poterat occultare.

9.
Objectio.

Postremæ notæ suppositionis sunt ex ipsis Flavianis Codicibus depromptæ. Deest enim in quibusdam exemplaribus testimonium, de quo differimus. Et ne putes recentiora hæc esse, & opponunt perantiquum Ms. Mediceum ex Græco in Hebraicum translatum, aliaque Hebræorum volumina, in quibus desideratur. Addunt filium orationis interfecare, & loco prorsus alieno insertum esse. Objectant denique stylus disformatem &

dissonantiam ab aliis Flavianis scriptis aber rantem.

Verum & hæc inania sunt, & insulsa. Quæcunque enim exemplaria proferant, ^{10.} nequecumque cum iis, quæ supra citavimus, comparari. Ms. Mediceum eo ipso, quod hebraice redditum est, Judæi Interpretis damnat fraudem. At Codicem hunc laudavit omnium primus Hebræus Auctor *Prop. Veritatis*, cujus judicium nemo unus receperit. Judæi quippe, dum Josephum laudant, solum Gorionidem intelligunt, hunc in manibus versant, huic præstant fidem: Flavium aut ignorant, aut despiciunt. Huic Gorionidi telis omnium Eruditorum confozzo opponimus Græca autographa, Medicea etiam, quæ diximus veras Bigotium & Voslium. Digressiones apud Josephum frequentissimæ sunt; quamquam hoc testimonium loco propriissimo aptatur, ubi de Pontio Pilato pertractat Historicus: passus est enim Christus hoc præside. Styli discrepantiam, quam nulli veterum subodorati sunt, negamus: imo cum stylus ipsius testimonii tam sit similis stylo librorum Archæologiæ, quam frater fratri, sive, ut inquit, ovum ovo, etiam ex stylo evincitur esse ger manum. Cum itaque juxta præceptio nes Criticorum à veteribus Ms. librisque editis nihil sit expungendum, nisi ad sint conjecturæ liquidæ, certæ, atque exploratae: & quas afferunt Osiander, Tana quillus, Snellius, & alii, perleves sint, infirmæ, & ambiguae; non debet testimonium illud Flavianum expungi.

PROPOSITIO II. Stylus prædicti Testi monii genuinus est, & per omnia phrasis ^{11.} Flavianæ conformis. ^{2da cum sua}

Demonstratur. Dignoscitur alicujus Auctoris stylus ex verbis, verborumque complexu. At sive attendantur verba, sive illorum complexio, stylus hujus testimonii redolet phrasim orationemque Josephi. Ergo stylus hujus Testimonii germanus est, ejusque, cui tribuitur, Auctoris. Probatur minor. In antiquioribus Gracis Codicibus Testimonium illud ad hunc modum se habet. *Γινεται δὲ κατὰ τοῦτον ὁ χρόνος Ἰησοῦς σοφος ἦν: Fuit autem hoc tempore Iesus vir sapiens.* Utitur Josephus propositione hujus phraseos, *Γινεται δὲ*, quoiescumque abrupto orationis stylo res alias inserit. Ita lib. xvi. cap. 12. conver tens orationem ad res Babylonicas exordit, *Γινεται δὲ περὶ τούς εἰς τὴν μετοποταύιαν*, &c. *Κατὰ τοῦτον ὁ χρόνον idem est, ac κατὰ τοῦτον τον καιρὸν lib. xiii. cap. 9. & κατὰ δὲ τὸν χρόνον ταῦτον lib. xiii. cap.* ^{21.}

21. Ἰησοῦς non ignotus Josepho, cum de Jacobo scribat fuisse fratrem Ἰησοῦς λεγομένον χριστόν. Σοῦδος ἀντρός ejusdem generis est, ac δίνετος ἀντρός lib. 1. cap. VIII. & ἀγαθός ἀντρός lib. XXII. cap. 7. Proximis verbis ἔγειρε ἄνδρας ἀντὸν λέγειν χριστόν. Si tamen virum illum oportet dicere, consimilia sunt, quæ habet de Moysi lib. 111. cap. 13. & de Eliseo lib. IX. cap. 9. Quæ sequuntur, ἵνα γὰρ παραδόξων ἔργων πάντης, Erat enim mirabilium operum effector, convenient cum aliis lib. 11. cap. 5. nec debent rejici ex quo Josephus non creditur in Christum; cum similia protulereint Phariſeū apud Joannem XI. 47. In iis, quæ subſiciuntur Διδάſκαλος ἀνθρώπων ἡδονὴ ταλαρῆ δεχομένον. Magister bonum, qui vera libenter amplectuntur, perperam causantur putidam eloquuntiam; sunt enim similia iis XVII. cap. 14. τῶν ἀνθρώπων τὴν ἡδονὴν δεχομένων. Sequitur: Kai τολλές μεν τουτούς, τολλόν δε καὶ ἔλληνος ἐπηγάγετο, Et plurimos quidem ex Iudeis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Extat phrasis huic similiſſima in libro Vita ſuæ, & in 11. contra Apionem. Verbum autem ἐπηγάγετο, quod Adversarios non nihil movet, eodem ſenu usurpatur lib. XI. cap. 22. XVII. 14. & XVIII. 8.

12. Roboratur,

Sequitur, ὁ χειρότος ἀντὸς ἦν. Nil hic difficultatis, si subintelligatur λεγόμενος, ut diximus; quo ſenu ſcripſit Pilatus: ὁ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων. In ſubjeſſis verbis de Christi damnatione ad Crucem objectant aliqui phrasim ἀνδῶν παρ' ἡμῖν, non animadvertentis eandem haberi lib. XV. cap. 3. & de Bello Jud. lib. 111. cap.

25. Quod sequitur ὅντι ἐπαύσαντο οἱ γράπτοι ἀγαπήσαντες, Nec deseruerunt qui primum diligere caperant, rejici non debet tanquam ſpurium, ob ſimilem loquendi formulam lib. VII. cap. 10. & lib. VIII. cap. 6. Quæ ad Christi prodigia attinent τὸν θείον ταῦτα, οὐδὲ ἀκαὶ μετεπεριέποντα, Hæc aliaque plura admiranda de eo &c. inveniuntur partim lib. XVIII. Ant. cap. 10. partim in 2. contra Apionem. Postrema verba εἰς τὸν τὸν Χριſtιανὸν ἀπὸ τοῦδε ὀνοματεμένων ὅντι ἐπέλαπτο τὸ φύλον: Ad hanc usque diem non defecit denominatum ab eo Christianorum genus, præferre genuinam phrasim liquet ex libro 1. de Bello Judaico cap. 4. & lib. VI. cap. 13. Adeat, qui plura deſiderat, librum ſecundum Dau- buzii.

Opponit Faber: ait Auctoſ Testimoniū Iηſoū τις, Jesus quidam: cur utitur Objectio, & eo pronomine, si illum haud ignorabat? φύλον vero, cum sit à φύω, gigno, convenire nequit ſecta hominum ex Iudeis, gentibusque conflatæ. Cætera omnia præoccupavimus.

Reſp. pronomen τις deſiderari in perverſis codicibus, & omitti ab Eusebio in Dem. Evang. Rufino, & aliis: quamquam ſi illud recipias, parum intereſt; cum idem pronomen à Josepho addatur Abraham lib. 1. cap. 8. Jeroboam lib. VIII. cap. 2. & Nehemia lib. XI. cap. 5. Τὸ φύλον autem usurpatur etiam de Iudeis, & Idumæis ab Hircano in unam gentem coaſtis lib. XI. cap. 17. neque debemus in Scriptoribus unumquodque vocabulum ad originis etymontantummodo expendere.

C A P U T X.

Quibus argumentis Gentiles ad credendum in Christum ſint pertrahendi.

S U M M A R I U M.

1. Argumentum deſumptum à persona Christi.
2. Argumentum à prædicatione Evangelii.
3. Argumentum à conditione prædicantium.
4. Argumentum à miraculis patratorum à Christo.
5. Argumentum ex Resurrecione Christi.
6. Argumentum ex oraculis ab origine mundi.

7. Argumentum ex testimoniis sanctorum viorum, & ipsorum hostium Christi.
8. Usque ad 12. afferuntur, & ſolvuntur objeſſiones Basiagii.
13. Argumentum ultimum.

ingenium reddere ratiocinio, & dialectica arte ampliora.

ARGUMENTUM I.

I. Primo demonstratur ex ipſa Christi Argumento nil falso de ſe prædicasse, & tum primum divinitus formatam legem tradidit. contra gentes à eis. Hunc Iesum inter Iudeos vixit. ditione Perſe imperante Tiberio, testantur lib. ſone Christi,

F

xv.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

lib. xv. Historiarum Tacitus, Suetonius in Claudio, Plinius junior lib. x. Epist. 97. Judæi omnes hostes in Christum infensissimi, & Scriptores cujusque ordinis. Constat natum in Judæa jam à Romanis subacta, regio quidem genere, sed parentibus pauperrimis, exiguo Bethlehemi pago. Nulla ipsi humanæ gloriæ amplitudo, non Regum ac principum favor & gratia, non copia divitiarum, non Sacerdotum, ac Sapientum consuetudo, non plebis obedientia. Maria filius fuit, Fabri proles appellabatur, socios sibi adscivit pauperculos piscium capture visitantes. Praeside Pilato in cruce peperit, atque inter latrones efflavit animam. Post tale genus mortis, pauperes illi, quos in sui contubernium vocaverat, cum essent antea timore perculsi, ignari ac despici, extemplo facti Evangelii præcones hominem illum Crucifixum prædicantes Judeorum, atque Gentilium innumeros ad eum pertraxerunt. Proprio aliquo potentissimo Numinis hæc perfecisse omnis ratio suadet. Si enim prædicatores ipsos intuearis, neque humana virtute, neque armis, neque muneribus sectatores innumeros nasci sunt. Si inspicias confluentes ad ipsos, erant prius Crucifixi hostes acerimi, invitabantur ad ignominiam ac mortem, derelinquebant parentes, filios, uxores, agros, & inditam à prima ætate religionem. Ad hoc sane non trahebantur institutis majorum, non rerum terrenarum cupidine, & voluptate, non vi educationis, non Apostolorum sæculari dignitate & imperio, trahebantur itaque occulta veritatis vi, & unius Numinis potestate.

ARGUMENTUM II.

2. **Argumen-** Sensim à conditione Personæ descendimus ad prædicationem Evangelii, qua-
tum 2dum à Apostoli Jesum Crucifixum universo prædicatio-
ne Evangelii. mundi annuntiarunt. In hac Christi veritas, atque divinitas demonstratur ab Augustino lib. xxii. de Civit. Dei cap. 7. quoniam Apostoli eo tempore, quo maxime florebat eruditio, annuntiantes resurrectionem Christi, & ascensionem in cœlum, & mysteria quæ humana ratio non percipit, terrentibus etiam, & contradicentibus tam magnis, & tam multis persecutoribus, effecerunt, ut à viris sapientissimis Christus adoraretur, & firmissime crederetur secutaria ad novum sæculum resurrectionis, atque immortalitas carnis. Corroborat idem argumentum Ambrosius scribens in caput v. Lucæ divino consilio factum esse, ut

Christus eligeret non sapientes aliquos, non divites, non nobiles, sed pescatores & publicanos, ne videretur aut prudenter, aut divitiis, aut potentia & nobilitatis auctoritate aliquos ad fidem suam traduxisse. Perpendit Chrysostomus in Oratione *Quod Christus fit Deus*, quod pro universi conversione Christi discipuli non moverunt arma, non impenderunt pecunias, neque exercituum multitudine usi sunt, sed verbo simplici, nudipes & ignari potuerunt mutam reddere linguam Philosophorum, Rhetorum ora constringere, Præcipes ac Reges convertere, atque Barbaris, Græcisque imperare. Addit divinum esse ad unam Religionem carni ac sanguini reluctantem pertrahere humanum genus absurdis moribus, atque malis innumeris irretitum. His accedit ratio D. Thomæ lib. 1. contra Gentes cap. 6. de prompta autem ex Augustino citato libro xxii. de Civ. Dei cap. 5. quoniam vel Apostoli res credibiles prædicarunt, & stolidi sunt atque inexcusabiles qui non credunt: vel prædicaverunt res incredibiles, atque ita jam aliquod incredibile admittitur, nempe Mundum tam firmiter illud credidisse, quod est incredibile.

ARGUMENTUM III.

Non solum, inquit eadem Oratione Chrysostomus, illud stupendum divi-
numque, quod per totum orbem illite-
rat, ineloquentes, obscuri, & facultati-
bus, robore corporis, præcellentia glo-
riæ, atque vehementia rhetorices priva-
ti ædificaverint Christianam Religionem;
verum etiam quod illam invictam firmi-
simaque reddiderint. Quantumvis
enim Romani usque ad Constanti-
num Imperatores, aliique Tyranni infestav-
erint Christi Ecclesiam; prævaluat semper
adversus portas Inferi, ut recte ad Tyr-
annos scriperit Tertullianus cap. 1.
Apolog. *Plures efficiuntur, quoties meti-
mūr a vobis.* In illis vero hostium ma-
chinationibus magis divina virtus appa-
ret, si adertas vindictis, fugatis, & mar-
tyrio affectis Christi Apostolis & discipu-
lis, Christianos perpaucos, timidosque
indutos virtute ex alto evasisse studiosi-
ores, & dum fluenter torrentes sanguinis
suum, redditos fuisse ferventiores.
Illud etiam stuporem adauget, quod
Christo nomen dederint persecutores,
adversarii, carnifices, licetores ac milites
Christianorum morti inhiantes. Tales
fuerunt Paulus de cœlo prostratus, dum
pergeret in Damascum adversus Christi
fideles, Justinus Philosophus præstanti-
fimus

sumus ad Christum conversus, dum spe-
ctaret martyres intrepide ad mortem de-
ferri, Claudius Tribunus conversus ad
Christum, dum Chrysanthum, & Dariam
torqueret, Romanus in martyrio Lauren-
tii baptismum flagitans, Evilasius idolo-
rum sacerdos cum virginе Fausta ob-
truncatus, aliquie prope modum infiniti.
Crescent portenta, dum recolimus etiam
mimos, cum mysteria nostra irriderent,
repente divinitus illuminatos pro illorum
confirmatione subiisse martyrium : ut
narrant de Ginefio sub Diocletiano, de
Ardalione, & de Porphyrio sub Juliano
Apostata. Tantum ergo fidei Christia-
nae incrementum in his circumstantiis,
atque ex his principiis profectum Christi
doctrinam, virtutem, divinitatemque
corroborat.

populis, inter quos evenerant, repulsi sunt, sed potius tanquam præstigatores, atque malefici. Ad hæc Evangelistæ, qui Christi miracula mandarunt literis, non pretermittunt illius paupertatem, ignominias, odium apud Sacerdotes ac principes, probra, derisiones, extremumque supplicium; ut plane constet noluisse in Magistri gratiam mentiri. Tandem cui bono hæc discipuli confingere? Non utique ob temporale commodum, cum pro nomine Christi persecutio[n]es, contumelias, & mala innumerata patentur: neque ob meritum, legisque sua observationem, cum mendacium & falsum testimonium prohibeat omnis Religio, & præsertim Christiana.

ARGUMENTUM IV.

4.
Argumentum quum
miraculis
patratis à
Christo.

Invictissimum Christo testimonium perhibent miracula patrata ab ipso, & ejus discipulis: quæ à solo Deo fieri in confirmationem veritatis alibi demonstravimus. Narrantur complura in libris Evangeliorum, & in Actis Apostolicis. Facta non fuisse ope dæmonum, demonstrum est ex quo fuerint perfecta ad dissolvenda opera diaboli. Non fuisse præstigias & ludificationes sensuum, evincitur, quod patrata fuerint spectante omni populo, in urbe frequentissima, coram calumniatoribus ipsius Christi inimicis. Accedit, quod illorum nonnulla experimento comprobata sunt; nam Lazarus, quem è sepulchro quatriduanum Dominus suscitataverat, ne putarent phantasma, coram omnibus loquebatur, & epulabatur, ut ad eum confluarent Judæi stupore perculsi. Vide Joannis caput xi. & Tractatus Augustini xlii. & l. Cæcum quoque à nativitate illuminatum à Christo, de quo idem Evangelista cap. ix. post ipsius confessionem, ac testimonia parentum occultare non potuerunt Pharisæi. Conficta hæc, & alia plura à discipulis nulla ratione credi potest. Primo quia edita à Christo prodigia negare non audent inimici Christiani nominis, ut Celsus apud Origensem libro 2. & Julianus Apostata apud Cyrillum libro 6. Deinde quia Petrus commemorando Israëlitis virtutes Christi, ut legimus in Act. Apostolicis cap. 2. & 4. convertit in una tantum concione tria millia virorum, in altera quinque millia: incredibile autem est, hos omnes fictis prodigiis fuisse commotos. Præterea cum Apostoli hæc prodigia narrarent, nunquam tanquam mendaces à

R. P. Berti Theol. Tom. V.

post tam immane supplicium, qui ad satellitum adventum, & ancillarum vocem trepidaverant, tantum facinus aggredi, à fastu etiam, nominisque gloria abhorrentes. Si verò ad Judæos animum convertamus, ii, annuente Pilato, munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus, cumque id fecerint quia Christus prædixerat se post tres dies resurrectum, si Apostoli cadaver subripuisserent, id facile comprobassent, eosque apud præsidem accusassent de fracto, violatoque sigillo. Si denique rei inspicimus eventum, cum mora sit furtis contraria, accedentes ad monumentum non explicassent sudarium & linteamina, quæ dis juncta in sepulchro inventa sunt, sed absque mora alportassent corpus sindone involutum & colligatum. Sed plura de hoc argumento in laudata Oratione Chrysostomus. Vide insuper Danielem Huetum Demonst. Evangelicæ Propos. ix. cap. 142. Thyrsum Gonzalez de Verit. Relig. Christ. lib. i. cap. 7. & H. Grotium lib. 11. n. 5.

ARGUMENTUM VI.

6.
Argumen-
tum 6um
Oracula ab
exordio
mundi.

Proxima est argumentatio petita ex oraculis, quæ ab exordio mundi omni ætate Judaico populo Christum prænuntiavunt. Ea in præmissis disputationibus satis expendimus. Tam multa ac præclara habere solum Deum auctorem, qui solus futura omnia intuetur, neque comparanda esse cum ambiguis, & flexilouis idolorum responsis, probatum est de Angelis capite xii. Nec Judæis tantum prænuntiatus est adventus Christi, sed etiam Gentibus, ut Moabitis a Balam, & à Job Idumæis. Eriam in sui perniciem ex vaticiniis Prophetarum dæmones suam per Christum eversionem veritate cogente nuntiarunt. Proditurum ex Judæa dominatorem universi, sicut imperans Augusto, opinio tam perulgata, ut de ea scripserint etiam profani scriptores Tacitus, & Suetonius, ut diximus capite libri hujus octavo. Orta hinc quorundam opinatio Vespasianum esse Christum, sed quoniam in illum minime quadrabant oracula, his perlectis Jesum Nazarenum agnovere viri etiam per celebres, ut Verianus Pictor, & Marcellus Orator. Accedit ante Christum celebriora oracula obmutuisse, quod factum iri in signum adventus Melissæ prædixerat Zacharias xiiii. 2. Hinc Apollos fertur Augusto causam silentii sciscitanti hoc deditis responsum:

Πάις ἐβραιὸς καλεταὶ με θεοῖς μακάροις ἀνάστων
Τὸν δὲ δόμον ἀρχιπέπειν, καὶ αἰδην ἀνθεῖς
ινέθαι.
Λοιπὸν ἀπιδιστῶν ἐν δομῶν γετερέρων.
Me puer Hebræus Divos Deus ipsa
sé gubernans
Cedere sède jubet, triftemque redi-
re sub Orcum:
Aris ergo debinc taciti discedite
nosris.

Vide Nicephorus lib. 1. Histor. cap. 17. Suidam in Augusto, & Baronium in App. Ab his se delusum queritur Hyacinthus Serry Exercit. xxxii. fidem mendacio dedisse aliquando. Etenim, inquit, jam ab ipsa Ciceronis ætate cœpit Delphicum oraculum esse minori in pretio, ut ait idem Cicero 2. de Divinat. perlitissime tamen etiam sub Trajano colligitur ex Plutarcho. Suetonius præterea narrat responsum datum Neroni, Philostratus Apollonio, Dio Chrysostomus Hadriano. Aliud oraculum festivissimum commemorat Spartanus. Eusebius denique lib. 11. de Vita Const. cap. 45. stetisse profetetur Oraculum Delphicum ad sua usque tempora. Ex quibus putant Critici complures falsissimum esse quod præmisimus de Augusto, quandoquidem longe ante Christum minore gloria erat oraculum Delphicis, nec penitus post Christum obmutuit. Verum hæc, quæ putantur invictissima, nullius omnino sunt roboris. Nam etiam ab anno 3589. defierunt Prophetæ in Israël, quod signum erat non diu perseveraturam legem Mosaicam: atque ita nonnullis ante Christum annis cessavit apud Idololatras oraculorum celebritas in signum divini Verbi proxime nascitur. Et quemadmodum, posteaquam cessarunt celebriores Prophetæ, nonnulli singulari Dei munere prophetarunt, ut Simon, Anna, Agabus: ita, postquam desit Delphici oraculi frequens rumor, & celebris existatio, aliqui impii, occulto Dei iudicio, dæmoniorum responsis decepti sunt.

ARGUMENTUM VII.

Accedunt testimonia non solum viorum sanctitate ac religione illustrium, Argumentum sed etiam hostium Christiani nominis. cum 7mum De Celsio Epicureo, Juliano Apostata, ex testimoniis Flavio Josepho, & Mahumete dictum nisi virorum fanorum, & hostium. supra. Addimus Acta Pilati, quo Præside Christus Jesus affixus est Cruci. In his Romanus Præses tam insignia de Jesus Nazareno nuntiavit, ut Tiberius, de illius Apotheosi ageret apud Senatum. Haud me latet spuria & contenta hæc censeri

censeri à Criticis plurimis, quorum argumenta collegit in Apocryphis N. T. Fabricius, Clericus ad annum XXXII. num. 192. & seqq. sed pugnant adversus istos perantiqui, & celeberrimi Ecclesiæ Patres. Ad hæc enim Acta Gentiles provocavit S. Martyr Justinus in altera ad Antonium Apologia, Tertullianus in Apologetico adversus Gentes cap. 5. & 21. & Lucianus qui sub Decio martyr occubuit. Eadem firmissime receperunt Eusebius Cæsariensis lib. 11. H. Eccl. cap. 2. Joannes Chrysostomus hom. 26. in Epistolam secundam ad Corinthios, Orosius lib. VI. cap. 4. & quotquot subsecuti sunt Historici ac Patres; ut merito scripsit Petavius in Animadversionibus ad Epiph. p. 87. contrariam suspicionem ne refutationem quidem mereri: & ipse Hyacinthus Serry tanta in ventilando ambigua monumentalia licentiae, Exercitatione 64. non posse acta Pilati citra summam audaciam in dubium verti. Vindicat ea luculenter in Lect. in Act. sect. IV. Joannes Pearsonus. Occurrat ego Basnagio, qui post Pearsonum edidit Politicos, Criticosque Annales.

8.
Oppugnat
Basnagius
Tertullianum.

Itaque Basnagius cit. num. 192. vellit Tertullianum, quod cap. 21. Apologetico de Christi resurrectione scripsit, *La omnia super Christo Pilatus, & ipse jam pro sua conscientia Christianus, Cesaris tunc Tiberio nuntiavit.* At Pilatus non potuit Tiberium alloqui, cum Romam hoc jam defuncto pervenerit, ut liquet ex Josepho lib. XVIII. cap. 1. Nuntiare autem non est scripto aliquem adire, sed verbis. Incredibile præterea est Pilatum narrasse Christi resurrectionem, quia tam Judæi, quam milites, apud Matth. XXVII. 13. nuntiaverant fuisse illum discipulorum fraude sublatum. Hæc fusiōri stylō Basnagius. Sed falsum primo est verbum *nuntiare* interdum non usurpari etiam latinissime pro narratione facta per literas, ut constat ex libro 1. epist. 17. Ciceronis ad Atticum. Deinde quis ignorat Tertulliani stylum esse asperum & salebrosum, & ubique novatis verbis tumescit? Quod attinet ad resurrectionem; si Praes milites interrogavit, & audivit cadaver Christi subreptum ipsis dormientibus, quod auditio terra motu, sparsaque tanta novitatis rumore, proculdubio quæsivit; nonne statim illorum deprehendit malitiam, qui testes dormientes proferrent? Atque id reddidit Pilatum etiam propria conscientia perculsum in veritatis disquisitione sollicitum, atque in male curatas excubias severiorem. Non tamen affirmo Christianam fidem fuisse amplexatum, quandoquidem sua phrasi

appellat Tertullianus *conscientia Christianum*, qui veritatem non denegat. Habes consimile exemplum eodem libro Apologetico cap. XVII. explicatum à nobis Tom. I. pag. 52.

Nititur Basnagius seq. num. 193. demonstrare, nunquam Tiberium postulasse à Senatu Christi apotheosim, pri-^{9.}
cula non
merito quia in Judæos infensus erat. Deinde quia si postulasset, proculdubio ob-
tinuisset: & Senatus minime id dene-
gasset. Ultimo quia principes mortuo-
rum non invidenter dignitati. Ab his ve-
ro facile me expediam. Ad primum
enim dico Tiberium petendo Christi con-
secrationem non rem gratam fecisse Ju-
dæis, sed ingratissimam, quippe hi Chri-
sti dedecus & ignominiam optabant,
non exaltationem & gloriam. Ad se-
cundum & tertium dico non potuisse
Senatum obtemperare Tiberio, quia
Christus unum solum Deum coli manda-
vit, & Deos alienos, quos Romani co-
lebant, coli prohibuit: est autem So-
cratis sententia, unumquemque Deum
sic coli oportere, quomodo se ipse co-
lendum esse præcepit. Vide Augusti-
num de Conf. Evang. lib. I. cap. XVIII.
Adde divinum fuisse consilium, ne ve-
rus Deus haberet eundem cum Idolis
honorem, & ne Religio Christiana pos-
set dici auctoritate Romani Senatus, &
præsidio hominum propagata. Tertio
argumento quid contendat Basnagius
ignoro: nam petere apotheosim est ho-
nor erga mortuos, non invidenter; imo
nec mortuo petebatur, sed redivivo.

Proximo n. 194. vellicat Basnagius ^{IC.} epistolas Pilati ad Tiberium, & conatur Aliis ob-
probare suppositas. Urget autem hæc etiōibus
argumenta. Primo, inquit, Sixtina sa-
vernat floribus, quos non afferebat la-
tinitas ævo Pilati. II. In utraque, tam
Sixtina, quam edita ab Hegesippo esse
apertissima falsitatis indicia, ac præser-
tim miraculum Resurrectionis. III. Nul-
libi Tiberium dici Claudiū Tiberium,
sed Tiberium Claudiū. IV. Incredibile
esse quod Pilatus scripsit à se ece-
lestem illum virum cruci damnatum.
Verum & hæc futilia sunt. Quæ cir-
cumferuntur Pilati epistolæ neque à me
apocryphæ dicuntur, neque genuinæ.
Habemus tamen tertiam editam a Floren-
tinio in Notis ad Apostolorum indicu-
lum, latinam, & sine vitiis, quæ oppo-
nit Basnagius. Aliæ sunt fortassis istius
paraphrases. Illud tantum contendo Pi-
latum facta Christi conscripsisse ad Tibe-
rium. Quomodo potuerit de Resurrec-
tione mentionem facere, dictum est
paulo supra. Causam mortis Christi po-
tuit

tuit refundere in Judæos, qui accusarunt Iesum Nazarenum, tanquam subvertentem populos, & prohibentem ne Cæsari tributa persolverentur.

II.
Ulteriori illius objecta excutuntur.

Tandem Basnagius num. 196, adversus Acta Pilati insurgit tribus argumentis. Primum est, quod Justinus Martyr accipiendus est de gestis Christi in Evangelio enarratis: scribit enim, *Atque hec ita esse cognoscere potestis ex Actis, que scripta sunt sub Pontio Pilato: ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*, inquit, non, *ἀπὸ Πιλάτου*. Alterum quod Praesides Provinciarum non scribent ad Cæsares, quæ ad Religionem spectabant, sed quæ ad politicum regimen. Ultimum quod fuerunt Acta Pilati conficta primum à Maximino in contumeliam Christi, quibus oppoeruerunt Catholici germana, si revera extitissent. At ad primum nego loqui Justinum de Evangelio: quis enim Gentiles ad istud provocet? Deinde Tertullianus nonne scribit hæc *acta* apud ipsos Gentiles extare, & Lucianus Martyr reperiri in Romanorum Annalibus? Præterea nullum Evangelium, Praeside Pilato, scriptum est. Sed, si Basnagius fidem habet Joanni Millio, Matthæus Evangelium scripsit imperante Nerone, & anno V. Ae. LXI. si Scriptoribus alii, paulo ante; cæteri Evangelistæ post Matthæum. At Pilatus accersitus est Romanum, & Judeæ administratione privatus anno XXXV. Recte autem inquit Justinus, *ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*; non enim Praesides conscribent Acta, sed Notarii. Ad alterum dico à Reectoribus provinciarum missos ad Cæsarem etiam rerum quotidianarum commentarios, ut constat ex libro Philonis de legatione ad Cajum, probatque ad annum XXIX. ipse Clericus. In *actis* præterea Pilati spectat ad politicum regimen detegere Judæorum fraudem atque machinamenta. Postremum diluitur dicendo ante Maximinum conficta ab inimicis Christi alia *Acta* Pilati, ut demonstrat ex Passione Sanctorum Martyrum Tarachi, Probi, & Andronici Hen. Valesius in *Animad. ad lib.* 1. cap. 9. H. E. Eusebii. Non poterant ergo Christiani objicere Maximino ab eo primum fuisse Pseudo - acta Pilati conficta. Plura ergo hujusmodi *acta*, etiam inter se pugnantia olim vulgata fuisse, verissimum est, & optime adnotatum à Cotelerio Tom. 2. PP. Apost. pag. 162. sed nunquam extitisse Acta ge-

nuina, ad quæ priscis sæculis à Patribus provocabantur increduli, nullum Basnagii momentum evincit.

ARGUMENTUM VIII.

In Christi denique commendationem plurimum facit, quod nulla imbutus doctrina hominum Religionem instituit carteris omnibus sublimiorem. In iis enim, quæ spectant ad Dei cultum, nullum apud nos invenies sacrificium aut humano cruore pollutum, quale Jovi Latiali novimus immolatum; aut obsecnitate turpissimum, quo Gentes Cereri, Liberoque litarunt. Neque observamus circumcisionem & ceremonias legales institutas ad coercendam Judæorum licentiam, sed Deum adoramus in spiritu, & veritate. Nostra erga homines officia, usum quererum temporalium, dant, si forte possunt, aut Gentes, aut Mahometani. Interdicta nobis latrocinia, ultiōnes, adulteria, polygamia, & quidquid speciem refert iniquitatem, vel turpitudinis. Plura de his Clemens in Protreptico, Athenagoras in Apologia pro Christianis, & Arnobius adverterunt Gentes. In sola etiam doctrina Christi reprobmissum est præmium, quo expleri possit ardentissimum hominis desiderium. Nil nobis vel propter voluntatem, vel propter terrenarum rerum affluentiam, vel propter inanem gloriam agendum est. Si quid commune haberet Religio Christi cum superstitione, moribusque idololatrarum, facile posset reprehendi; nunc, quoniam nihil habet commune, non potest. Si præce in nobis consuetudines irrepererunt, pugnant illæ cum exemplo Christi, præceptisque Evangelicis: id est de erroribus, & dissidiis, quæ parserunt Hæretici, vel Schismatici. Qui Christi instituta servarunt, dicti primum ab Ethnici homines superstitionis maleficæ, sed illorum vita, ac religione diligentius inspecta, habitimoribus inculpati atque integerimis. Extant adhuc, quibus id comprobetur, Epistolæ Plinii ad Trajanum date ex Bithynia, Trajanii ad Plinium, Hadriani ad Minucium Fundanum, & Servianum Consulem: quas eruditis Commentariis illustravit Johannes Gerardus Vossius. His itaque argumentis poterit quisque Christum etiam Paganis & incredulis annuntiare. Vide librum XXII. cap. 3.

CAPUT

C A P U T XI.

Quæ Gentiles objiciunt adversus Christi Incarnationem,
breviter refutantur.

S U M M A R I U M .

1. & 2. Affertur & solvitur objectio Juliani
Apostolæ.

5. 6. & 7. Alia objectio affertur, & solvitur.

3. & 4. Alia objectio infirmatur.

8. & 9. Objectio Saracenorum enodatur.

VERBUM Dei factum carnem petitis à Christi doctrina, & à Christiana Religione argumentis possumus quidem evincere; sed ipsius mysterii altitudinem obviis humanisque ratiocinationibus *positivo*, ut appellant, arguendo demonstrare non possumus. Si enim ratio proferatur, non erit mirabile: si exemplum adsit, non erit singulare. Ergo adversus Infideles, ut nos Augustinus docet Epistola 37. ad Vetus. num. 15. fidem nostram propagnant ipse rerum ab initio gætarum ordo, & ipsa connexio temporum, præteritis fidem de præsentibus faciens, priora posterioribus, & recentioribus antiqua confirmans: completa in Christi ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione omnia præconia Prophetarum: Apostoli, qui repente lingui omnium gentium loquuntur, arguant fideriter errores, & numero exigui per mundum disseminantur, populos facilitate mirabili convertant, inter inimicos augentur, persecutionibus crescent, per afflictionum angustias usque in terrarum extrema dilatantur: tempora denique, & simulacula dæmonum, quæ paullatim secundum dicta prophetica subvertuntur. Continentur contracritis hisce Augustini sententiis, quæ supra fusiōi style produximus. Ad ea autem, quæ tides nostra in mysteriis occultat, juxta traditum ibidem Augustini monitum, mens tardiuscula, & ineruditæ non audet accedere. Objectantibus tamen incredulis, quod leves nos conjectura permovere ad præbendum pugnabitibus rebus assensum, tenemur rationem reddere demonstrando nihil credi à nobis impossibile, rationique repugnans: quod præstamus argumentationibus *negativis*, iis scilicet, quibus suppositæ repugnatiæ explicantur, & complanantur.

nium. Objectant Jesum Nazarenū doctrinam suam peruersisse paucissimis, ac deterrimis, quos etiamnum potentiores oppugnant. Meliorem, inquit, subiisse fortunam Simonem Samaritam præstigiatorem, cui erecta fuit à Romano Senatu statua, cum epigraphe, SEMONI DEO SANCTO: & Mahometem, ad quem tanta populorum multitudine confluxit.

His respondemus Socratem, auctore Porphyrio, fuisse hominem mulierosum & iracundum, & ejus doctrinam ab Atheniensibus refutatam: nihil vero in ea, quod humanam excedat philosophiam. Lycurgi leges finitimi populi repudiariunt, emandaruntque Spartani, ipso Auctore superstite; & vix apud eos leges istiusmodi viguerunt. Alexander domavit orbem potentia & militum copiis, non mysteriorum divinorum prædicatione: ejus morte corruit Græcum Imperium. Ecclesia autem ab inerimi, & exiguo Apostolorum numero propagata est, perseverat, fitque nece Martyrum amplior. Vespasianum & Apollonium vera patrasse miracula negant ipsi Gentiles: Christum in Bethsaida, & Bethania cæcos, claudosque curasse non ausus est negare Julianus. Simonem statua à Romanis honestatum negant plures, & inscriptionem in Insula Tiberina hanc profert Gruterus, SEMONI SANGO DEO FIDIO: hoc nomine inquit appellatum Herculem apud Sabinos: deceptum vero hac inscriptione Justinum. Dubia tamen hæc sunt; nam potuit alia statua erigi Simonis, alia Deo Sabinorum Sango: nec facile demonstrabis Justinum Martyrem eadem cum Simone patria natum, qui, ut scribit Eusebius lib. iv. H. E. cap. xi. Romæ domicilium habuit, & cui assentitur cum aliis antiquioribus Tertullianus cap. 13. Apologetici, fuisse deceptum. Quare dicimus Simonem agnovisse discipulorum Christi virtutem Act. viii. 18. nec diu illius cultum stetisse: ut interim omittamus Apostoli Petri cum

I.
Objectio 1.
Julianus Apo-
stata.

Julianus Apostata objecit, nihil fecisse Christum præstantius, quam fecerint Socrates, Lycurgus & Alexander. Addunt alii Vespasianum, & Apollo-

cum Simone certamen. Mahumetes, Arabibus in Heraclii exercitu seditionem molientibus, vi armorum dilatavit imperium. Illum furti & latrociniis reum cives Mecha ad mortem damnaverant: & suomet ore se in Alcorano impurissimum profitetur. Studuit vero ad sectæ propagationem indulgere omnium ingenio. Non male de Christo locutus est, ut gratificaretur Christianis: retinuit cum Judæis circumcisionem; & improbis, quorum populus major est, morem gerens permisit ultiōes, polygamiam, & graviora flagitia; vetuit etiam, ne falsitatis convinceretur, divinorum exercitamenta studiorum. Christus innocens, & pauper abolitis Judaicis ritibus, & prescribens severiorem disciplinam firmavit Ecclesiam suam omnibus repugnantibus.

3.
Objec̄to 2. fuit ex subditis Cæsaris censu sub Cyrenio, desertus à suis, & qui non potuit ad se amicos, & propinquos pertrahere? Quomodo ergo dicitur Deus? Si autem Deus, cur Deiparam Virginem appellamus? Si de Virgine Spiritus sancti virtute conceptus, quo jure filius Davidis, & de femore Juda exortus est? At quomodo fieri potuit, ut ipse Deus nascetur ex muliere? Et si id potuit, quid absurdius, & Deo indignius, quam fieri servulum, & in cruce immolari? Quantum insuper aequitati repugnat insontem ac justum plecti morte pro sceleratis?

4.
Responde-
tur. Respondemus & hoc esse summæ potestatis Christi argumentum, quod nulla maiestate terrena redimitus, & tanta à propinquis amicisque perpeſſus, à Gentibus tali honore habeatur. Fuisse autem beneficium hostibus suis, & cognatos Judæos reprobaſſe, quid est aliud, quam opus misericordiæ eo majoris, quo confertur indignis, & justitia eo perfeccioris, quo carnali non præpeditur affectu? Non unam in eo confitemur naturam, sed humanam, atque divinam: in illa natus sub imperio Augusti, & conceptus de Virgine; in ista Rex regum est, & Creator univerſorum. Propagata, quam aſſumpſit, humana caro ex regali progenie Davidis sat est, ut revera pertineat ad Tribum Juda. Potuit & Deus nasci in tempore secundum naturam illam humanam: secundum divinam & eternamque non potuit. Nequaquam indignum est, Deum qui hominem condidit, hominum saluti propicere, & Dei Verbum, quod mundum fabricavit, mundum redimere: sed opus est maximum, & divina maiestate, ac justitia dignissimum. Dum innocens

non relutans sanguinem fundit pro impiis; apparet, ut scribit Ep. 190. Bernardus, *Iniquitas malignantium, & pietas patientis.*

Arguunt insuper: Repugnat rationi, quod Verbum Dei descenderit in uterum Virginis. Si enim Deus ubique est, quomodo factus est præsens ubi non erat? Præterea si est immutabilis, quo pacto illi accessit, ut vere & substantialiter fieret homo? Quod si mirabili nexu divinitas, & humanitas in una Persona copulata sunt, quid aliud erit divinitas præterquam pars quædam unius Christi? Illud denique imperceptibile est, humanam naturam esse in Christo perfectam, & nihilominus propria carere substantia, in dupli natura subsistere personam unam, atque tam dispersas substantias, hominem Deumque posse simul substantiali vinculo colligari.

Respondemus hæc quidem superexcedere acumen tardiusculæ mentis nostra; sed ubi testimonia Domini credibilia facta sunt nimis, captivari in obsequium fidei ratio debet humana. Ne hæc repugnantia videantur, dicimus Deum ubique præsentem esse per immensitatem, non tamen ubique semper eadem, si effecta sola attendantur, producere. Præsentia illa per immensitatem constat ratione, effectuum divinorum variatio constat experimento. Explicabat Theodorus Abacura, cuius Opera extant Tomo Bibl. PP. xvi. horum coherentiam exemplo humanarum perceptionum, & idearum, quæ sunt quidem nobis intimæ, & sunt tamen alia ratione præsentes, dum eas mente revolvimus reminiscientia. Fuit ergo à creatione Virginis ei præsens Dei Verbum immensitate, & in incarnatione factum est præsens assumptione humanitatis. Nec tamen subiit aliquam mutationem, quoniam nec in naturam humanam divina conversa est, neque huic accessit cuiuspiam formæ acquisitione: sed tota mutatio tenet se ex parte naturæ humanæ assumpta in divinæ naturæ consortium. Non igitur mutatus est Deus, quemadmodum nec mutatus est dum mundum condidit, & accessit ei per rerum productionem denominatio Creatoris, & Domini. Recole quæ diximus de Divina immutabilitate lib. 11. cap. 4. At, inquis, non factum est Verbum vere, ac substantialiter homo? Ita quidem: sed factum est homo non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum; in qua assumptione Verbum Dei non perficitur, sed perficit: non immitatur, sed mutat; velut dom sapientia

Sapientia humanam mentem irradians, non ipsa mutatur, inquit Augustinus quæst. 73. inter LXXXIIII. sed hominem mutat, quem de stolto sapientem facit.

7.
Amplius de-claratur re-sponsio.

Nexus, sive unio duarum in Christo naturarum non est vinculum duorum, quæ se mutuo perficiant, sed quorum unum perficiatur ab alio: in quo sensu absurdum non est divinitatem uniri humanitati; neque illa est pars recipiens ab ista existentiam, & complementum, sed est ipsum Verbum, ac Persona di-vina humanitatem assumens, ac propriam illi communicans subsistentiam.

Neque per hoc quod natura humana propria subsistentia careat, imperfecta dicenda est; non enim subsistentia addit ad substantiam formam aliquam, vel entitatem: sed illud dicitur per se subsistere, quod est sui juris, & alteri incommunicabile. Melius est autem esse juris divini, quam humani, & uniri communicatione substantiali divino Verbo, quam ab illo divelli. Percipitur quodammodo eandem Personam duas in se habere naturas, si illius summa virtus attendatur; nam & eadem veritas in pluribus voluminibus conscripta est. Ita absque ulla contradictione dispare sub-stantiae possunt uniri, si una regatur ab alia, uti nocturnur in homine anima rationalis, & caro. His lucem afferent, quæ diximus lib. VI. cap. 6. & quæ in-fra dicentur in H. Eutychiana.

8.
Objecatio 4.

Ultimo objiciunt Saraceni: Venit Christus, sed non est ille Propheta, ac summus legislator, quem arbitrantur Christiani. Si sanctificatus est à Joanne, quomodo erat in eo plenitudo sanctifica-tionis, & gratiæ? Deinde dum venit

Moyses, damnatus est cultus idolorum: dum venit Christus abolita fuit lex Moy-sis. Ergo dum venit Mahumetes, cel-savit lex Christi; ideoque Mahumetes est Propheta magnus missus à Deo in lu-cem gentium, & in salutem populo-rum.

9.
Res. Baptizatum fuisse Christum à Joanne, non ut sanctificaretur ab illo, Responde-qui ipsum Christum condigna laude celeb-ravit, sed ut exerceret humilitatem, ut sanctificaret sui baptismatis elementum, ut proximæ prædicationis divinum reso-naret præconium. Nec implicat con-tradictionem tibi eodem baptizate Do-minum, ac servum, quemadmodum Sa-raceni eodem in balneo abluuntur à fa-mulis. Christus adveniens post legem Moysis est verus Messias, quoniam ab ipsa lege Moysis, in qua viguit Spiritus veritatis, habet testimonium. Mahumet autem veniens post Christum nequit esse verus Propheta, quoniam in Evangelio Christi, in quo Spiritus sanctus locutus est, non prædicuntur nisi Pseudoprophetæ, à quibus ut caveamus præcipit. Nam quod fingunt Turcæ dixisse Chri-stum. *Mittam vobis Prophetam Mahu-metem*, & hæc verba fuisse à nobis ex-puncta, facile revincitur provocando imperitos ad vaticinationes de perpetua Christi doctrina, & ad Codices ante tempora Mahumetis conscriptos. Debet autem, ut ajebat Abacura, quisquis pro-ducit chirographum adversus feno-ris debitorem, repellit à Judice, si nihil eorum inscripta sint, quæ poscuntur. Sed contra Saracenos disputatum est lib. XXII. cap. 2. Tom. IV. pag. 340.

C A P U T XII.

Messiæ, ut carnem assumeret, causam fuisse peccatum Adæ, humanique generis perditionem.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.
2. usque ad 6. Statuitur conclusio, & proba-tur tam ex scriptura, quam Patribus.

6. usque ad finem afferuntur, & solvuntur objections.

I.
Status quæ-s-tionis,

Q UÆRENTI cur divinum Verbum hu-manam induerit naturam, respon-dent una voce Theologi causam fuisse Generis humani reparationem. Sed aliam quoque rationem Scotistæ as-signant, ut scilicet magisterio suo, regi-mine, atque communione homines exor-naret, atque ad consortium divinitatis eveharet. Imo prædefinitum arbitran-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

tur Verbi *Incarnationem*, priusquam di-vino decreto statueretur productio ho-minum; postea vero prævisa Adamiculpa definitum fuisse, ut filius Dei jam in mundum venturus universarum creatura-rum Caput, & Princeps, adveniret as-sumpto mortali corpore, ut morte sua hominem perditum repararet. Amplexati sunt opinionem Scoti etiam Catharinus,

G

Suarez

Suarez, & Ysambertus; sed illam major pars Theologorum refellit, & etiam Nicolaus L'Herminier alias Scoti studiosissimus.

2. **PROPOSITIO.** Venit Christus ad redi-
Propositio. mendum humanum genus, nec advenis-
set, si Adam perseverasset in gratia.

Probatur 1. Demonstratur 1. Quoniam hanc unam
ex Scriptura. Dominicæ Incarnationis causam nobis di-
vinæ Scripturæ proponunt. Legitur enim
Matth. xvi. 11. *Venit Filius hominis
salvare quod perierat.* Et Joannes 11. 17. *Non enim misit Deus Filium suum in mun-
dum, ut judicet mundum, sed ut salvetur
mundus per ipsum.* Item Luce v. 32. *Non
veni vocare justos, sed peccatores.* Aposto-
lus etiam ad Hebræos 11. 14. inquit: *Quia
ergo pueri communicaverunt carni, &
sanguini, & ipse familiariter participavit eis-
dem: ut per mortem destrueret eum, qui
babebat mortis imperium, id est, diabo-
lum.* Joannes in 1. Epistola 1. *Et sci-
tis, quia ille apparet, ut peccata nostra
tolleret.* Cujus generis extant in Scriptu-
ris innumera.

3. **Occurritur**
responsio
AA. Respondere solent his locis assignari ali-
quam causam adventus Christi, sed non
principem, atque, ut appellant, motivum.
Verum non videtur responsio hæc satis fir-
ma: nam in Cap. xvi. Matth. explicat
Christus causam adventus sui exemplo pa-
storis dimittentis oves reliquas, ut quar-
rat errantem in solitudine, affirmans se
eadem ratione in mundum venisse, ne
unus de pusillis suis pereat. Quemadmo-
dum ergo non adiret pastor loca deserta,
nisi ovis erraret, ita non advenisset Christus
in mundum, nisi homo peccasset.
Tertio Joannis capite commendatur Dei
charitas propteræa quod pro mundi salu-
te Unigenitum suum dederit, non autem
illum miserit ad exercendam potestatem,
atque judicium. Salus ergo mundi fuit
Incarnationis divini Verbi princeps cau-
sa; ut etiam quotidie in Symbolo profi-
temur. Non enim existimandum est, dum
notis divina pietas, & fidei mysteria pro-
ponuntur, consecratio quædam argumen-
ta prædicari, non autem prima, ac præ-
cipua. Cap. Luce 11. Christus citatis
verbis rationem reddit, cur publicanis,
& peccatoribus familiariter uteretur, quia
nempe non pro justis, sed pro illis adve-
nerit: id vero non satis apte videretur di-
ctum esse, si ob aliam causam venisset,
quam ob peccatorum expiationem. Paulus etiam, & Joannes non aliam ob cau-
sam ajunt Verbum factum carnem, nisi
ut destrueret diabolum, tolleretque
peccata.

Demonstratur 2. ex Traditione Pa-
trum. Nam Irenæus Lib. v. cap. 14. Probatur,
4.
ait: *Si non haberet caro salvare, nequa-
quam Verbum Dei caro factum esset.*
S. Athanasius Orat. 2. contra Arianos:
*Verbum nequaquam homo factus fuisset,
nisi causam præbueret hominum necessi-
tas.* Nazianzenus Orat. 36. *Quæ bu-
manitatis à Deo pròpter nos suscep-
ta causa extitit?* Profecto, ut nobis salus
pararetur. *Quid enim aliud causæ af-
feri posse?* Origenes Hom. 24. in
Num. *Si non fuisset peccatum, non ne-
cessè fuerat filium Dei agnum fieri, nec
opus fuerat eum in carne positum jugu-
lari: sed mansisset hoc, quod in princi-
pio erat, Deus Verbum.* Ambrosius
lib. de Incarnat. cap. 6. *Quæ erat cau-
sa Incarnationis, nisi ut caro, quæ pec-
caverat, pér se redimeretur?* Augusti-
nus serm. 8. de Verbis Apostoli: *Si
homo non periisset, filius hominis non ve-
niisset;* & serm. 9. *Nulla causa fuit ve-
niendi Christo Domino, nisi peccatores
salvos facere.* S. Leo serm. 3. Pentec.
*Si homo ad imaginem, & similitudinem
Dei factus in sue honore natura man-
sisset, nec diabolica fraude deceptus à le-
ge sibi posita per concupiscentiam devias-
set, Creator mundi creatura non fieret,
neque sempiternus temporalitatem subi-
ret, &c.*

His quidem testimoniis respondere
nequeunt Scotistæ, à Patribus unam ex
multis causis, ob quas Deus humanam
assumpsit naturam, proferri; cum ex-
presse affirment causam reparationis hu-
manæ esse adæquatam, ac principem,
nullam aliam affери posse, eaque subla-
ta minime Christum fuisse venturum.
Neque apposite respondent, dum asse-
runt non quidem in hypothesi quod
Adam stetisset, venturum Christum in
carne passionibus, suppliciis obno-
xia, sed in carne immortali. Enimve-
ro si nullam aliam veniendi habuit cau-
sam, nisi ut mundum redimeret, & sal-
vos faceret peccatores; profecto non est
cur assumeret corpus alterius condicio-
nis, & morti minime obnoxium. Dein-
de in corpore illo impæssibili, de quo Sco-
ti afféclæ vaticinantur, Verbum Dei fie-
retne caro? Fieretne homo? Fieretne
creatura? Id quidem certissime. Maneret-
ne tantummodo Deus Verbum, id est in
illa natura, quam habebat à principio?
Nullo pacto istud dici potest. At laudati
Patres tradunt, quod nisi Adam pec-
casset, Dei Verbum factum non esset
caro, non homo, non creatura, non tem-
pori subjectum, sed mansisset hoc, quod
in principio erat, Deus Verbum. Igi-
tus

tur Patres diserte docent Deum sublata causa peccati, nullo modo in carne venturum fuisse.

SOLVUNTUR OPPOSITIONES.

6. Objectio 1. At argumentantur Scotistæ apud Frasen de Inc. & Mastrius, Hennum, aliosque. Christus prædestinatus est ante præscientiam peccati Adæ. De illo enim legitur *viii. Prov. 22. Dominus possebit me in initio viarum suarum*. Appellatur in Epist. ad Coloss. cap. 1. 15. *primogenitus omnis creaturæ*. Dicitur in Epistola ad Romanos cap. 1. 3. *Prædestinatus Filius Dei in virtute priusquam fieret ex semine David*. Vocatur ad Ephes. 1. 22. *Caput super omnem Ecclesiam*, ideoque ab illo est etiam gratia, & spiritualis vita Angelorum. In Ep. deinde ad Hebr. cap. 1. Christus ut homo dicitur hæres universorum, rerumque omnium Creator. Ex quibus plures argumentationes subtilis Schola varie compingit.

7. Respondetur. Solvuntur tamen omnes recta prædictorum locorum explicatione. Verba itaque Proverbiorum *viii.* accienda sunt de divina Verbi generatione, ut ostendimus lib. *viii.* cap. *12.* Et si accipienda contendas de temporali, explicanda erunt distributiva, ut Christus quatenus Dei Verbum fuerit principium operum redemtionis. Dicitur autem ab Apostolo *primogenitus omnis creaturæ*, id est, inter omnes creaturas præexcelsus, ac præstantissimus, quod significat in sacris literis nomen Primo- geniti, ut *Psalmus LXXXVI 11. 28.* & *Apocalyp. 1. 5.* Nam Unigenitus est, neque ratione generationis comparari debet cùm creaturis. Dicitur etiam Primo- genitus in creatione nova, *quia habemus remissionem per sanguinem ejus*, ut inquit Apostolus verbu præced. nec non *11. ad Corinth. v. 17.* Dicitur etiam Primo- genitus, quoniam secundum formam Dei ante omnes creaturas genitus est, ut in *1. de Trinit. cap. 12.* explicat Augustinus. Atque hunc postremum sensum confirmant verba Apostoli eodem loco. *Primo- genitus omnis creaturæ; quoniam in ipso condita sunt universa*, & *ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant*. In Epistola autem ad Romanos primo falsum est dici Christum prædestinatum priusquam fieret ex semine David, sed antea ejus origo secundum carnem commemoratur, postea prædestinatio. Deinde potuit prædestinatio, licet æterna, peccati Adæ supponere præscientiam. Præterea *Prædestinatus* hoc loco idem

R. P. Berti Theol. Tom. V.

est, ac *manifestatus* virtute miraculorum, & glorioſa resurrectione; nam & ita verit Syrus, & quadrat textus Apostoli: *Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute secundum Spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum &c.*

Denique videtur etiam plana, & literalis expositio Christum prædestinatum esse ut fieret homo in Dei virtute, & secundum spiritum sanctificationis, ut mundum redimeret, & segregaret sibi Ecclesiam, & gratiam peccatoribus impertiretur. In Epistola ad Ephesios dicitur Christus exaltatus super omnem Ecclesiam, omnemque principatum in hoc sæculo, & in futuro, quoniam Pater per redemptionem instauravit *omnia*, *quaæ in cælis, & quaæ in terra sunt in ipso*: ideoque *suscitans illum a mortuis, & constitutus ad dexteram suam in cælestibus exaltavit super omnem Ecclesiam, & militarem quam acquisivit sanguine suo, & triumphantem, quam instauravit; sicutque Caput hominum, & Angelorum omnia subiiciens sub pedibus ejus*.

Postremo in Epistola ad Hebreos demonstrat Apostolus Christum esse hæredem universorum, splendorem paternæ gloriæ, conditorem sæculorum, & filium Dei naturalem ratione divinæ substantiæ, cui in Incarnatione humana hypostaticæ conjuncta est: sed hujus Incarnationis Paulus ibidem hanc afferit causam: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare*. Addit Jesum gloria illa, & honore coronatum propter passionem mortis: *quaæ omnia si expendas, Scotti sententiam non corroborant, sed evertunt*.

Rursus opponunt: *Characteres Mel-
siae sunt esse Pastorem, ac Legislatorem, Objectio 2.
aliique ipsi congruentes etiam sublato cum re-
peccato. Verum quid inde inferas? Ut sponsione.*
8. *fit Deus Pastor, ac legis Conditor, ne-
cessaria non est humanae naturæ assump-
tio, quoniam & Israelitarum fuit Le-
gislator, & ductor nondum assumpta
carne: imo testantur divine literæ ut ho-
minem Pastorem esse, quoniam missus
fuit ad oves, quaæ perierant, atque pro
iis posuit animam suam.*

Tertio objectant auctoritatem Patrum: *9.
quos inter Tertullianus de Resurrect. car-
nis cap. 6. ait in plasmatione Adami cum re-
Christum fuisse prætentum, cum limbus sponspione.*
Objectio 3. *exprimebatur. Irenæus pariter scribit
lib. 111. cap. 33. Adamum Christi futu-
ri fuisse typum. Augustinus libro 1. de
Nupt. & conc. in matrimonio Adami, &
Eve, Christi, & Ecclesiæ præsignatum
fuisse*

G 2.

fuisse sacramentum; similia Patres alii tradiderunt. Verum neque hæc quidquam probant: cum enim Deus prædefiniens Redemptorem statuerit, ut ea quæ in veteri creatura præcedere debent, in nova sublimiori modo instaurarentur, dum in tempore formavit hominem, erant omnia signa ac sacramenta Ecclesiæ Christi, licet Christus fuerit prædestinatus post præscientiam peccati Adæ. Quod tam aperto exemplo demonstro, ut non percipiam, quid repudnere possint Adversarii. Fatentur ii Christum non venturum in carne passibili, nisi Adam peccasset, & tamen per Augustinum, quem nobis opponunt, in sapore Adæ præfigurata fuit Christi mors, & in productione Evæ ex latere Adæ, ædificatio Ecclesiæ ex vulnere lateris Christi. Lege sermonem 11. de Resurrec. & Tract. cxx. in Joannem. Potuit ergo Christus præsignari in formatione Adæ innocentis, quamquam prædestinatus post prævisam Adæ prævaricacionem.

10.
Objecio 4.

Tandem urgent plura argumenta à ratione petita. Primum est, debuisse summam Dei bonitatem fæse ad extra perfectissimo modo communicare. Alterum, derogari hujus mysterii excellentiæ, si dicatur statutum fuisse occasione peccati. Tertium, non salvari in hac sententia, quod Deipara à culpa originali fuerit immunis. Quartum, confequi ex illa præstantissimum medium ad finem ignorabiliorem referri. Postremum, & illud consequens esse, quod de peccato Adæ gloriari possimus.

11.
Responde-
tur.

His breviter, atque ex ordine respondemus, primo arguento nihil probari, tum quia in iis, quæ spectant ad gratiam, nullum debitum excogitandum est; tum quia perfectissimo modo se bonum infinitum creaturis communicat, si modum attendas, in rerum singularum creatione, omnia ad perfectissimum finem infinita sapientia disponens. Ad alterum dico Incarnationem Dominicanam opus esse misericordiæ, misericordiam vero exerceri occasione miseriæ, & eo

esse præstantiorem, quo exhibetur indignioribus. Tertium argumentum probat in Virgine solum debitum contrahendi peccatum, non originarii peccati maculam; ideoque sententia nostra non derogat Deiparae dignitati, sed magis in ea deprædicat privilegia gratiarum. Quod sequitur facilem pariter habet solutionem, nam finis *Incarnationis* est manifestatio divinæ misericordiæ, omnipotentiæ, iustitiae, & superabundantis gratiæ: quo fine nullus excogitari potest præstantior. Ad ultimum dicimus nobis non de peccato gloriandum, sed de divina misericordia, quæ novit de malo tanta bona facere, ob quam feliciter cessit in communem utilitatem communis ruina: atque hoc sensu exultat Ecclesia illis vocibus: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem!* Hæ sufficiant de quæstione tanto argumentorum apparatu, quamquam parum necessaria sit, à Scholasticis pertractata.

Neque in altera diu versabor, cur Christus tam sero venerit, si regnare runt ab Adam mors, & peccatum. Scio causas haud incongruas proferri, quod maximum beneficium diu fuerat expetendum, quod ob primi parentis superbiam longo tempore humiliandum fuerat humanum genus: quod ad singulare opus misericordiæ debuerat præcedere diuturnum nostræ calamitatis experimentum: quod tantæ Reparationis mysterium complendum erat post omnium scelerum atrocitatem, aliasque causas istiusmodi; de quibus præclara Scholarum lumina D. Thomas 111. P. q. 1. art. 5. & D. Bonaventura in 111. Sent. Dist. 1. q. 4. Sed cum Patres alii diversa tradant, nolumus nos inscrutabilium consiliorum Dei altitudinem investigare. Certissimum nobis est, divinæ *Incarnationis* dilatationem nullatenus obfuisse saluti electorum; quoniam, ut scribit Augustinus Epist. 102. *Salus vera nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit dignus non fuit: & ab exordio propagationis humanæ usque in finem quibusdam ad præmium, quibusdam ad judicium prædicatur.*

DE